

धाराशिव के सुप्रसिद्ध जैनसाहित्योद्धारक और विद्याव्यासजी नवयुवक श्रीयुत सेठ धोर्तालाल हिराचन्द भार्गवने इसका सुंदर मराठी अनुवाद करके महाराष्ट्रप्रान्तके जैन बन्धुओंका बहुत उपकार किया है । यद्यपि माणिकचन्द्र ग्रन्थमालामें मूल सङ्कृत प्राकृत ग्रन्थही प्रकाशित किये जाते हैं परन्तु श्रीयुत मोतीलालजीके इस आग्रहकी कि मराठी अनुवाद भी साथमें रहे, हम अस्वीकार न कर सके । यह ग्रन्थ उन्होंने परार्थदृष्टसेही सम्पादित किया है और इसकी चारसौ प्रतियाँ अपनेही खर्चसे ग्रन्थमालाकी अर्पण कर दी हैं । इसके लिए ग्रन्थमाला समिति उनके प्रति अपनी हार्दिक कृतज्ञता प्रकाशित करती है ।

ता १४।१।२७

नाथूरामश्रेष्ठी

मंत्री—भा. प्रं. माला

प्रस्तावना.

धर्माभूतमयीं वृद्धिं कृत्वा मन्येषु निर्वृत
तं पार्थ्वताप मूर्च्छामुमायां पर्युपास्महे ।

—पं आशाधर

जैन समाजात इ स, च्या सातव्या शतकापासून पंधराव्या शतकापर्यंत मोठे मोठे पंडित व राजे होऊन गेले असून त्यांनीं संस्कृत वाङ्मयात बरीच भर घातली आहे या काळानंतरचें वाङ्मय मुख्यत्वे कर्ण प्रचलित भाषातून झालेलें आहे व त्या पूर्वीचें वाङ्मय फारसें उपलब्ध नसून जें आहे तें प्राकृत भाषातून आहे पण वर दिलेल्या काळात जैन पंडितांनीं इतकी उत्कृष्ट प्रचरचना करून ठेविली आहे कीं, त्यांनीं संस्कृत वाङ्मयात बौद्धावरहि ताण केळी असें म्हटल्यास अतिशयोक्ति होणार नाहीं जैन पंडितांना या काळात रानाश्रय होता व अशा आश्रयाशिवायहि केवळ धर्मप्रेमामुळेच काहीं पंडितांनीं वाङ्मय रचना केलेली आहे सरस्वतीपुत्र आशाधर पंडित बरील दोन्ही वर्गात मोडतात

पंडितजींचा काळ इ स ११८० ते १२५० पर्यंतचा असावा असे त्यांनीं लिहिलेल्या प्रभावस्त वाटते त्याचें जन्मस्थान मेवाड राज्यातील माळवागड हें होय त्याकाळीं या प्रदेशास सणादलक्ष म्हणत या गावाला एक सरोवर होतें त्याचें नाव सावर व एक मंडलक नावाचा झिझा हाता, व मळाचे जागीं मड-लफा नावाची ही विशाल नगरी होती त्याच्या वाडिलाचें नाव सलक्षण व मातोश्रीचें नाव थी रत्नाबाई हात सलक्षण हे राजकारणान बरेच लक्ष घालित ह्यामुळे मेवाडचें राज्य इ स ११९३ मध्ये शाहाजुद्दीनचोरीच्या टोळ्यादीस बळी पडल्यावर त्यांना स्वरक्षणासाठीं माळवा प्रांतात येऊन राहावें लागलें माळवाप्रांतावर परमारवंशाचे राजे राज्य करीत होते राजा भोजनंतर उदया-दित्य, नरवर्मा, यशोवर्मा, अपवर्मा इतक राजे होऊन गेले त्यावेळीं अजयवर्मा किंवा विन्ध्यवर्मा राज्य करीत होता विद्वानाचा आश्रयदाता म्हणून भोज-राजाची कीर्ति अमूल्य आहे ती विन्ध्यवर्माचे वेळींहि अखंड होती म्हणूनच त्यानें सलक्षणसारख्या विद्वानाला सन्मानपूर्वक आश्रय दिला

माळवाप्रांताची राजधानी धारानगरांत सलक्षण येऊन राहिले तेव्हा आशा-

घराचे वय १०१२ वर्षांचे होते. पण त्यांना महावीरपंडिताकडे जैनप्रमाण व जैनद्रव्याकरणासारखे ग्रंथ पडण्यास पाठविण्यात आले. महावीरपंडित हे सुप्रसिद्ध बादिराजपंडित धरसेनाचे शिष्य होते त्यांच्याजवळ एक तपपर्यंत आशाधरानी अध्ययन केल्यावर त्यांनी स्वतः ग्रंथरचनेस प्रारंभ केला. माळवा-धीशाचे पदवी त्यावेळी बादीन्द्रविशालकीर्ति, परराष्ट्रमंत्री कविराज विल्हण, देवचंद्र, मदनोपाध्याय, केलहण, उदयसेन वगैरे घरेच विद्वद्ग्रंथ होते. त्या सर्वांना आशाधराच्या विद्वत्तेची मुक्त कठाने प्रशंसा केलेली आहे. विल्हणने त्यांना 'सरस्वति पुत्र' ही पदवी दिली. पंडित उदयसेनाने त्यांना कलिकालीदास म्हणून संबोधिले आहे. मदनकीर्तियतीनी त्यांना प्रज्ञापुञ्ज म्हटले आहे. त्याची ही सर्वतोमुखी कीर्ति ऐकून देशात राहून अनेक विद्यार्थी त्याचेकडे निरनिराळ्या शास्त्राच्या अभ्यायनाथ येऊ लागले व इतक्या लहान वयातही सर्वांना आपल्या विषयात त्यांनी पारंगत करून आपल्या मौखिक वाङ्मयला खोला दिलेल्या श्लोकांत त्याच गोष्टीबद्दलचा उल्लेख आहे.

योद्राम्याकरणाधि पारमनयस्तुष्टुपवमानाप्तकान्
पदतर्कपरमात्ममाप्यन यतः प्रत्यर्थितः कैऽक्षिपन् ।
।चेरुः केऽडस्त्रलितं न येन जिनवाग्दीपं पार्थिप्राहित
प्रीत्या काव्यमुधां यतश्च रसिकेभ्योपुःप्रतिष्ठानके ॥

“पंडित आशाधराच्या शिष्यांपैकी असा कोण आहे की ज्याला त्यांनी व्याकरण महोदधीच्या पैलनीरास अल्पावधीत पोहोचविले नाही, असा कोण आहे की ज्याने पददर्शनाचे अमोघ शास्त्र हाती घेऊन प्रतिवादियाना जिस्तले नाही, असा कोण आहे की आशाधरपंडिताच्या तोंडून जिनवाणी ऐकून तो मोक्षमार्गी बनला नाही, त्याचप्रमाणे असा कोण आहे की, जो त्याच्या मुखातील काव्यामृत पिऊन रसिक पुरपात प्रतिष्ठा पावला नाही.” असा वरिल श्लोकाचा मतितार्थ आहे. तात्पर्य हे की पंडित आशाधराच्या शिष्यवृंदात मुनिगण, शास्त्रपटु, शास्त्री व पंडित आणि भर्मा रसिक वगैरे सर्वशास्त्रपारंगत भड्ढे होती. महान् वैद्याकरणी देवचंद्र, न्यायशास्त्र व पददर्शनाभिज्ञ विशाळकीर्ति भटारक विनयचंद्र व रंगिकवर मदनोपाध्याय हे त्यांचे शिष्य होत.

त्याच्या एतद्दया एक छाहट नावाच्या पुत्रानेहि त्याची कीर्ति कायम रागली होती विन्ध्यवर्मा राजानंतर शुभटवर्मा यादीवर देऊन त्याचेनंतर अर्जुनवर्मा

गादीवर बसला हा महान कवि व शास्त्रज्ञ होता. ह्याच्या पदरी बरील सर्व विद्वान् व इतरहि अनेक पंडित होते छाद्दनाहे आपल्या विद्वत्तेने राजास खूप केले. ह्याचे कारकीर्दीत साक्षण होते ते परराष्ट्रमंत्री होते असे दिसून येते. अर्जुनवर्मा निपुत्रिक बारला तेव्हा त्याच्या चुलत पणजाचा नातु देवपाळ बिंवा साहसमल्ला यास गादी मिळाला त्याचेनंतर त्याचा मुलगा जयसिंह उर्फ जैतुगिदेश गादीवर बसला ह्याचे कारकीर्दीतच प आशाधरानीं सागरधर्माभूत नावाची टीका लिहिली धारानगरींत असताना त्यानी पाच राजांच्या कारकीर्दी पाहिल्या

पंडितजी हे नुसते एका शास्त्रील्लेख पंडित नव्हते, तर वैद्य, ज्योतिष, वैगै शास्त्रातहि ते पारंगत होते त्याशिवाय सम्यक्धर्मावर त्यांचे खरेखुरे प्रेम होते अनेक धर्मग्रंथ लिहून जिनवाणीची सेवा करण्याकरिता केवळ ते धारानगरी सोडून निघाले एवढेंच नव्हे तर जवळजवळ प्रपंच सोडून धारसत्यानातील नालछानगरींत येऊन ते राहिले त्याकाळी नालछा गावास नलकच्छपुर म्हणत असत हर्षप्रमाण त्यावेळीहि हें गाव सधन जैन भावकानी मंडित होते अस दिसते एरवी हें गाव आशाधरानीं पसत केले नसतें “ श्रीमदर्जुन भूपाळ राजये भावकमकुले । जिनधर्मोदयार्थ या नलकच्छपुर ऽवसत् अमें म्हटलेले आहे ह्यावरून नालछानगरीच का पसत केली व ह्याचा हेतु किती उच्च हें स्पष्ट दिसत धन्य ह्या महाभागाची । अशा प्रतिगौतमगणाधरामुळेच अर्जुन जिनवाणी प्रथरूपाने ठिकून राहिली आहे अस म्हणण्यास हरकत नाहीं धर्माखातर सर्व हाल सहन करून स्वसत्तीनुसार शासनसेवा करण्यास आशाधर पंडिताप्रमाण भावक जर तयार होतलि तर ह्या पडत्या काळातहि चिनशासनो द्वार क्षात्र्याशिवाय मुर्खीच राहणार नाहीं नालछाला ते इ स १२९०-२५ च्या दरम्यान गेले असावे असा अंदाज आहे ह्यानंतर जवळजवळ २॥ तपाचा काळ त्यानी केवळ ग्रंथ लेखनांत घालविला

सग्या आशाधराच मुख्य तीन ग्रंथ सुलभ आहेत (१) जिनयत्कल्प, (२) सागारधर्माभूत (३) अनागारधर्माभूत या तीनही ग्रंथात त्यानी आपली विस्तृत प्रशस्ति लिहिली आहे । व सवत् १३०० पर्यंत त्यानी केवळया ग्रंथाची रचना केली त्या सर्वांची नावे प्रशस्तीत आहेत ते ग्रंथ

(१) प्रमेयरत्नाकर— हा न्यायाचा ग्रंथ पश्चिम आहे

(२) भरतेश्वराभ्युदय— उत्तम काव्य प्रत्येक सर्गाच्या शेवटी ' सिद्ध '

शब्द येतो. तो स्वोपट्टीकेसह लिहिला. हा ग्रंथ सोनागिरीचे मठारकाचे मांडारांत आहे.

(३) धर्मांमृतशास्त्र— हा स्वटीकेसह सुंदर लिहिला.

(४) लष्टागहृदयोद्योतिनी— ही वामभटसहितेची टीका होय.

(५) मूळाराधना— मंगवती आराधनेवरील टीका. मुक्तोच्च उपलब्ध नव्हे प्रसिद्ध झाली आहे.

(६) इष्टोपदेश— चावरील टीका

(७) अमरकोपावर क्रियाकलाप नावाची टीका लिहिली.

या ग्रंथाचा उल्लेख जिनयज्ञकल्पाच्या प्रस्तावित आहे. हे वि. संवत् ११८५ च्या अगोदर रचले गेले. यानंतर स ११२६ पर्यंत सांगारधर्मांमृताची टीका लिहिपर्यंत खालील ग्रंथ लिहिले

(१) इद्रकवीच्या काव्यालंकारावरील टीका ही सोनागिरीचे मांडारांत आहे.

(२) सहस्रनाम स्तोत्र— अरहणदेवाचें. सर्वत्र उपलब्ध

(३) जिनयज्ञकल्प— सटीक उपलब्ध-प्रसिद्ध.

(४) त्रिप्रष्टिस्मृतिशास्त्र— संहित ६३ श्लोकापुरत्याचें चारित्र्य स्वटिप्पणीसह सध्या प्रसिद्ध करित आहोंत

वि. संन ११९६ च्या नंतर लिहिलेले ग्रंथ अनंगारधर्मांमृताच्या टीकेत आढळतात ते

(१) राजामताविप्रलम्भ नांवाचे सण्डकाव्य स्वोपट्टीकेसह अनुपलब्ध

(२) अथात्मरहस्य— हा वटिलाच्या आज्ञेवरून यांनी लिहिला. योगमार्गावरील शास्त्र

(३) रत्नत्रयविधान— रत्नत्रयविधानधूत्रा व महात्म्याचें वर्णन करणारा ग्रंथ

जिनयज्ञकल्प हा ग्रंथ प्रतिष्ठेसर्वा होय. हा खुदेलशाल वशाचे भूतणरूप अन्हणचे पुत्र धावकूपर्मा स्वलीन, नलकच्छपूरचे राहणासी, परोपकारी, देवपूजा पात्रदान व जिनशासन उद्योत करणारे प्रतिष्ठाप्रणी पापासाधूच्या कारकार आप्र-हावून लिहिला व तो अश्विन शु० १५ वि सं. १२८५ त देवपाळाच्या राज्यांत नलकच्छपूर नगरीच्या नेमिनाथ चैत्यालयांत पूर्ण झाला.

सागरधर्मासृत—ही सुंदर अष्टाध्यायी टीका पोथ ब ॥ ७ स १२१६ त पूर्ण केली त्यावेळीं श्रीमान् जैतुमितदेव माळव्यावर राज्य करीत होते

अनागरधर्मासृताची टीका स्वोपज्ञटीका त्यांनीं पापासाधूचे पुन बहुदेव व पर्वासिंह बहुदेवाचे पुत्र हरदेव, उदय व सप्तदेव यांपैकीं हरदेवाच्या विन-
तीवरून व धनचंद्राच्या आप्रहावरून ही टीका लिहिली गेली ही नलकच्छपुरांत मेमिनाय भगवानाचे चैत्यालयात वि स १३०० च्या कार्तिक महिन्यांत पूर्ण झाली

याशिवाय नित्यमहोद्योत, भूपोद्भस्तोत्र प्रथ लिहिले आहेत ह्या १५१२० प्रथामध्ये धर्मशास्त्रपर, तत्त्वज्ञानपर, वैयक, काव्यशास्त्र, भक्ति आणि योगमार्गपर असे बहुविध प्रथ आहेत तेव्हां मदनकीर्तियतीनीं आशाधराना प्रज्ञापुञ्ज ही पदवी दिली ती किती सार्थ आहे हें उघड होत आहे.

जिनयज्ञकल्पप्रभांत ते म्हणतात कीं 'यावन्निलोकया जिनमन्दिरार्चा तिष्ठन्ति शक्रादिभिरर्च्यमाना । तावज्जिनादि प्रतिमाप्रतिष्ठा शिवार्थिनाऽनेन विधाप्यन्तु ॥' जोपर्यंत ह्या तीन लोकांत इशादिकाकडून जिनभगवानाची पूजा होत राहील तोपर्यंत ह्या प्रथांच्या आधारानें कल्याणेश्वर जिनसिंवाची प्रतिष्ठा करे त त्यांच्या त्या इच्छेप्रमाणे वा बरे होणार नाहीं । अमोलिक प्रथ लिहून त्यांनीं तसें करण्याचा मर्म मुलम करून दिलेला आहे व त्याचा लाभ भावक घेत आहेतच सागरधर्मासृताच्या भव्यकुमुदचंद्रिकानामक टीकत लिहितात कीं—

यावत्तिष्ठति शासनं त्रिपतच्छदानमन्तस्तमा ।

यावत्तार्कानशाकरो प्रकुलत पूसा दशामुत्सवम् ।

तावत्तिष्ठतु धर्मसूरिमिरियं व्याख्यायमानानिशम् ।

भव्यानां पुस्तोत्र देशविरताचारप्रबोधाधुरा ॥

जिनशासन जापर्यंत वर्धमान आहे, म्हणजे यावधद दिवाकरी भावक घमाचें ज्ञान करून देणारी हा टीका मुनिगणावडून याचली जावो आशाधर पंडितांची ही इच्छा मुद्दा भावकमडलीकडून पूर्ण करण्यांत आली पाहिजे । पहिल्या श्लोकांतल प्रतिष्ठामहात्मावाची इच्छा काहीं अशी पूर्ण करण्यात येत आहे, पण दुसऱ्या श्लोकांतल भावकधर्मप्रसारार्ची इच्छा तिनक्या प्रमा-
णांत पूर्ण करण्यात येत नाही ही दुसऱ्याची गोष्ट होय भावक भरपूर असतील

तर मुनिगण सागरपर्मांशुतासारसे प्रथं वाचून दाखवितील त्या लायकीचे मुनाहि असावयास पाहिजेत हें खरें पण थावक समुदाय बहुसंख्यांक व बहुश्रुत असण पाहिजे मग मुनीहि भागलच नसतात नाहींतर हार्दिसारखी शोचनीय व सजास्पद स्थिति प्राप्त होते जसे थावक तमे मुनि ! व असल्या थावक धाविका व साधुनांर्षींचा अर्हत्सध जिनशासनाचें वर्धन कसतें करणार ! म्हणून थावकाची सग्या वाढविली पाहिजे त्यांना सच्छावक बनावले पाहिजे व सम्यक्व्रतधारी मुनीनांच आश्रय दळून चैनशासनोद्दाराचें कार्य आपण केले पाहिजे प्रत्येक ध्येयीस आत विवा ऋषिकृष्ण असत तें फेडल्यानिनाय मुक्ति नाहीं तें फेडण्यासाठी पंडित आशाधरासारख्या धर्मरक्षकाची इच्छा पूर्ण केली पाहिजे मुसलमानाच्या टोळधाडाच्या स्याकात जिनवाणीचें रक्षण व वर्धन करून ज्या पंडित प्रवरान जिनानुवायावर महदुपकार करून ठेवले त्याचें ऋण स्वकल्याणासाठीच त्याचे प्रथं वाचन व प्रयोक्त आचरण करून आपण फड वयास नको काय ? तसें न करणें ही मोठी वृत्तप्रता होय, म्हणून तसें करण्याशिवाय गत्य तर नाहीं आशाधरपंडितासारख्याचें प्रथं वाचून व स्वतंत्र प्रथरचना करून थावकगण जिनवाणीचा दसार करतात अशा आशा आहे अशी

पंडित आशाधराच्या ज्ञातीस हवीं बघेरवाळ म्हणतात त्याच्या पत्नीचें नांव सरस्वती त्यांना छाहड नामक पुत्र होता हा मुग्धा विशेष विद्वान नव्हता असें दिसते पण आशाधराचे अनक शिष्य बरेच विद्वान होते त्यांपैकी अर्हदास वपीचें, पुरंदरचम्पू मुनिसुमन बाब्य मय्यजनकृष्णभरण हे प्रथं प्रसिद्ध आहेत पंडितनी शैवपर्यंत गृहस्पच होते पण त्यांचेचवळ अनेक मुनींनी दाख्वाध्ययन केले आतून त्यांनीं धर्मप्रभावना बरीच केली आहे ते प्रती थावक होते वर दिनेल्या त्यांच्या प्रयापेरीं काहीं प्रथं अजून अप्रसिद्ध आहेत त्यांपैकी आम्ही प्रसिद्ध करीत आमेलेला एक प्रथं हाय त्रिपरश्रमूनिशास्त्र हा प्रथं ५११ बर्गार नी भांडारकर इन्स्टिट्यूट म्हणून आणला ह ता वाचे मराठी भाषांतर करून तो जनतेस सादर करण्याचा विचार तेव्हा पातून करीत होना पण तसा य ग्य योग येदना काहीं वयाप्सी मूळ सश्रुत प्रथच श्री माणिसाद प्रथमांशेदून प्रसिद्ध करण्याचें ठरवून श्री प नाथरामप्रेमाकडे प टवून दिला होता पण तो अगदीं गृहान आहे त्याला आणरी एक नितशाच गृहान प्रथ ओढाला या म्हणजे मग आम्ही छातून एक असें उत्तर आलें तव्हा तो

तसाच पडून राहिला मध्यतरी जैनज्ञानकोशासाठी आदिपुराण व उत्तरपुराण वाचण्यास हाती घेतले त्यावेळी त्रिपष्टिस्मृतिच्या अनुवादाची कल्पना डोक्यात आली त्याच कल्पनेचे हे मूर्तस्वरूप म्हणजे प्रस्तुतचा अनुवाद होय. हा अनुवाद मूळ श्लोकातील अर्थाला धरून पण मामी ल पुढील संदर्भ समजावा या दृष्टीन लिहिला आहे. कारण त्रिपष्टिस्मृति हे शास्त्र अगदी छिष्ट व संक्षिप्त आहे. त्यात केवळ ४८० श्लोकात त्रैलोक्य शलाका पुरुषाचेच चरित्र गाविले आहे. आजपर्यंत जैनवाङ्मयकुमुदालेतर्फे मी जैन समाजाची थोडक्यात सेवा केली आहे पण हा ग्रंथ ह्या मालेतर्फे प्रगट न करता श्री. माणिकचंदप्रथमालेंतून प्रसिद्ध करण्याची इच्छा होती अनुवाद पूर्ण होनाच पुन्हा ५ श्रीनापुरामनेनी व मालेचे दूरुषी श्री. ठाकरेदास भगवानदास यांना भेटून त्याची सम्मति घेतली. सम्मतिवरून दूरुषीवर्य अभिनंदनास पात्र आहेत सदर मालेन ग्रंथप्रकाशनाचे काम बरेच बेल आहे मराठी भाषा जाणणारे जैन बहुसंख्याक असल्यामुळे मराठी अनुवादितग्रंथ 'माणिकचंद प्रथमाला' मधून मधून असेच प्रसिद्ध करील अशी पूर्ण अपेक्षा वाळगती मालेची सापत्तिकीस्वरुता सध्या खालम्वलेली आहे. त्यामुळे आम्ही हा ग्रंथ आमच्या खर्चानीच छापवा मालेतर्फे प्रसिद्ध करित आहोत असाच हातभार प्रत्येक जैनधर्मप्रेमीयानी मालेला लावून माला अखंड, अप्रवाहतपणे चालू राहील असा प्रयत्न करण त्याचें मुख्य कर्तव्य होय अशा बहुमूल्य ग्रंथप्रकाशनाचे कार्य करणाऱ्या माला आपणात नाहीत इतराच्या वाङ्मयक्षेत्राकडे पाहिले तर आपले वाङ्मयप्रसिद्धीकरणाचे क्षेत्र अगदी क्षुद्र दिसते एवढ्या मोठ्या जगद्व्यापी जैनधर्माची ही दुःस्तिती !! काळाचा महिमा और आहे !! या ग्रंथाच्या प्रकाशनात आशाधर पंडित लिहितात " सोऽहमाशाधर कण्ठमलं कर्तुं सधर्मणाम् । पञ्चकालकृतं प्रथममिदं पुण्यमरीचम् ॥७॥ राक्षिप्यताम्पुराणानि नित्यस्वाध्याय सिद्धये ॥ इति पण्डितजायाका द्वित्ति प्रेरिकानमे ॥ ९ ॥ धार्मिकाचे कठ भूपित करण्यासाठीच हा ग्रंथ मी लिहिला नित्यस्वाध्यायासाठी त्रैलोक्य शलाका पुरुषाचा पुराणेंसंक्षिप्त करून या अशी आकाक्षा पंडितांनी केलेली प्रेरणाच या ग्रंथाला कारण आहे या शुलाशावरून उच्च वाङ्मयाच्या दृष्टान या ग्रंथाकडे न पाहता धर्मशील जैनांच्या रोजच्या गरजेच्या पूर्वाचेन दृष्टीने पाहिले पाहिजे नीवीस तीर्थंकर, बाराचक्रवर्ती, नऊ बभ्रुदेव, नऊ बळदेव व नऊ प्रतिबामुदेव मिळून त्रैलोक्य महापुरुषांना जैनलोक

फार पूज्य मानतात त्यांच्या नामावली व परिचें सर्व मापातून अनेक विद्वानांनी लिहिलेली आहेत महापुराण व उत्तरपुराण हे ग्रंथ त्यामध्ये प्रमुख आहेत. हे ग्रंथ फार प्रचंड आहेत रोज पारायण करण्यास सुटसुटीत ग्रंथ हवा यासाठी आशाधर पंडितानी सुमारे पाचशे श्लोकांचे (४८० श्लोक) त्रिपष्टि स्मृतिशास्त्र लिहून चांगली सोय करून दिली आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही रामायण महाभारतादि ग्रंथांचेहि असे सक्षितीकरण झालेले आहेत त्या प्रयागेत हा ग्रंथ अधिक दुर्लभ आहे हे खरे पण मूळविषयच त्रिष्ट असल्यामुळे आशाधराचा निरुपाय झाला आहे त्यामुळे महानुभावाच्या सांकेतिक लिपीत लिहिलेल्या ग्रंथाप्रमाणेच या ग्रंथाची गत झाली आहे

एकदरीत या ग्रंथाच्या प्रसिद्धीमुळे आशाधर पंडिताचा एक वध जनतेपुढे येत आहे माणिकचंद्रप्रथमालेला मराठी ग्रंथ प्रसिद्धाचे धेय मिळत आहे व धर्मशास्त्र जैनाना स्वाध्याय करण्यास एक ग्रंथ मिळत आहे इतके पायदे होत आहेत. हे सर्व साधल्याबद्दल, ग्रंथाचा अनुवाद करताना मिळालेल्या माझ्या परममित्राच्या मदतीबद्दल व झालेल्या ग्रंथ प्रकाशित करण्यास दिलेल्या सम्मतिबद्दल त्या झालेल्या चालकाचा व इतर सर्व समाजाचा मी कधी आहे ग्रंथाची १९५५ पासून श्री व वर्धमानरावजी सोलापूर यांनी आपल्या कल्याणप्रेसमध्ये छापून वेळेवर दिली याबद्दल त्याचा व श्री हनुमान प्रेसचे माऊक व चालक श्री कोंकट यांचा त्यांनी पुस्तकांतील निवेदन व इतर मजकूर छापून दिल्याबद्दल आभारी आहे अशीच उत्तरोत्तर मजकूर सेवा पडो ही जिनिस चरणी मागणी आहे व. आशाधरानी हा ग्रंथ बाबणारावर सम्मरुष्टी प्रसन्न होवो अशी शुभरक्षा प्रगट केलीच आहे त्याच्याच सालील श्लोकाने मी ही प्रस्तावना पुरी करतो

शान्ति. शतनुता समस्तजगता सम्पच्छता धार्मिके ।

धेय श्री पतिधर्मता नयधुराधुर्यो धरित्रापनि ।

सद्विचारसमुद्रिरतु कचया नामाव्ययस्यारतु मा ।

प्राप्य या क्रियदय एव शिष्यदमो जयत्यदत ॥

न्यायमागने प्रतपाळ करणारा राजा धार्मिकलोकांच्या सहाय्याने सर्व विश्वांत शान्ति, शांति व कल्याण वाढवो विद्वान सविद्येचाच प्रचार करोत व पापकर्म नांवालाहि नवोत कल्याणकारी अर्हदमांचा विजय अगो या शिवाय दुसऱ्या कणाची इच्छा करावी ! इतिश्रु

आशाधर पोर्णिमा वीर स २४६२ ।

शनिवार, धाराशिव

आपला सर्वांचा नम्र

मोनीलाल दिराचंद गार्धी (अज्ञात)

नमः सिद्धेभ्यः ।

आचार्यकल्पाशापरविरचितम्
त्रिपष्टिस्मृतिशास्त्रम् ।

वीरं नत्वेन्द्रभूतिश्च त्रिपष्टिश्रेष्ठपुंश्रितम् ।

इतिवृत्तम्रुवे स्मृत्यै समासेन यथागमम् ॥ १ ॥

तीर्थकर महावीर, गणधर इन्द्रभूति याना नमन करून
सर्गश्रेष्ठ अशा त्रेसष्ट (चोर्गस तीर्थकर, बारा चक्रपती, नऊ बलदेव,
नऊ वासुदेव व नऊ प्रतिवासुदेव) शलाका-पुरुषाचें मी सक्षित
चरित्र आगमाला धरून थोडक्यात सांगतो.

१ श्रेष्ठपुमास शलाकापुरुषा २ महापुरुषा ३ विस्तारस्त्वार्यपुरुषा
साराद्वै द्रष्टव्य ।

मन्त्री मतिवरः श्रेष्ठी धनमित्रः पुरोहित ।

आनन्दोऽकम्पनः सेनेद् वज्रस्य श्रीमती प्रिया ॥६॥

पूर्वविदेह क्षेत्रातील पुष्कळावती देशातील उत्पलखेट नगरीचा राजा वज्रबाहु त्याची भार्या वसुधरा याचे पोटी महाबलाचा जीव छलितागदेव स्वर्गाचे सुख भोगून वज्रजघ नामे जमला. त्याचे मामा चक्रवर्ती वज्रदत्त. याची पुत्री श्रीमती त्याची प्रिया झाली. ही श्रीमती छलिताग देशाची सहचरी स्वयप्रभा पूर्वभवात धातसीद्वीपात पूर्वमदरपरमताच्या पश्चिमेकडील विदेहक्षेत्रात गविल-देशातील पलालपर्वत नामक गावात देखिल पाटलाची मुलगी होती. त्या भवात तिने समाधिगुप्त मुनि ध्यानस्थ असता त्याचे अगार मेलेले कुत्रे टाकून त्याचा अपमान केला. पुढे ती पाटलीप्रामाण नागदत्त वाण्याची कन्या होऊन जमली. तेथे पिहिताक्षर मुनि जवळ व्रते घेऊन तिने ती पाळल्यामुळे ऐशान स्वर्गात स्वयप्रभा देवी झाली. प्रीतिवर्धन राजाच्या मुनिदानास अनुनोदन दिव्यामुळे झालेल्या पुण्योपार्जनाने पुरोहित, सेनापति व मन्त्री याचा आणि व्याघ्रभवातील तपासुळे मतिवर मंत्र्याचा समागम झाला. अर्थात् ते व्याघ्रादिक वज्रजघाचे पुरोहित, मन्त्री, सेनापति व श्रेष्ठी शात्रे मंत्र्याचे नाव मतिवर, श्रेष्ठीचे नाव धनमित्र, पुरोहिताचे नाव आनंद व सेनापतीचे नाव अकम्पन होते. वज्रजघराजाने दमरु व सागरसेन मुनींना आहार दान दिव्यावर आपल्या चार मित्रांची

भयायली विचारली. तिचा मथितार्थ असा—मतिर मत्री पूर्वभवात प्रभाकरी नगरीचा अतिगृह राजा होता. तो फार विषयी असल्यामुळे पक्षप्रभा नरकात पडला. नरकातून तो वाघाच्या जन्मास गेला. एकदा प्रभाकरी नगरीचा त्यानेळचा राजा प्रातिवर्धन जगल्यात गेला असता पिहितार मूनि त्याला भेटले. माध्यान्हकाल असल्यामुळे पुरोहिताने त्याला आहारदान करण्याचा राजास सल्ला दिला. राजाने तो केल्यामुळे रत्नवृष्टि झाली. मुनि झणाले की जन्मच एक राघव तपश्चर्या करीत आहे व तो पुढे भरत चक्रवर्ती होणार आहे. राजा मुनीसह तो चमत्कार पहाण्यास गेला. अठरा दिवस अनशन करून सन्यासविधीने तो वाघ मेला व देवलोकात गेला. तो प्रकार वाहून प्रातिवर्धन राजाचे मंत्री, सेनापति व पुरोहित यांना उपगति झाली व मरणानंतर ते भोगभूमीत जन्मले. तेथून पेशान स्वर्गात गेले. स्वर्गातून ते चाचे वज्रजघ राजाचे मित्र होऊन जन्मले, या सर्वांच्या समागमे राजा सुखी झाला.

तौ दम्पती मृतौ धृमादपिदानाददक्कुंरा ।

जाता व्याघ्रकोडेकीर्शननकुलाश्च तदिष्टैः ॥ ७ ॥

द्वितीयैकोपादिवद्धायुष्का व्याघ्रादयस्तदा

वनादेत्य नृपावासाद्विस्तस्थुर्मुनीक्षिणः ॥ ८ ॥

१ उत्तमभोगभूमी उत्पन्नौ २ सुकर. ३ वानर ४ तयोर्मुनि युगल-
योरिष्टिर्दानापूर्णातन. ५ अपिदानानुमोदनात्. ६ अग्रत्याख्यान ६ दानकाले,

नीत्वा शतमतिं चक्री तुग्भूयांपयमोद्यतम्

तपो नीत्वा ब्रह्मशक्तीकृतमेत्यादितानतैम् ॥ ११ ॥

श्रीधर देवाने शतमतीला सम्यग्दर्शनाचा उपदेश केला तो पटल्यामुळे तो नरकातून निघून पुष्करद्वीपाच्या पूर्वाधांतील पूर्व-
निदेहक्षेत्रातील मंगलावती देशाच्या मध्यभागातील रत्नसचय
नगरीचा जो महीधर चक्रवर्ती त्याच्या सुंदरीदेवीच्या पोटी जयसेन
नामें करून जन्मला. पुढे यमधर मुनीजवळ दीक्षा घेऊन समाधीनें
मेल्यानर तो ब्रह्मस्यर्गात इष्ट झाला.

यौ महामतिसम्भिन्नमती मिध्यात्वदार्ढ्यतः ।

तौ निगोदास्पदं यातौ तेनोक्तैः सोऽन्वैरुम्पत् ॥ १२ ॥

महामति ३ सभिन्नमति नामक दुसरे दोन मंत्री निगोदात
छगणे नरकात खितपत पडले आहेत असें प्रीतिकरमुनिवाङ्मन ऐकून
श्रीधरदेव काळयळला.

महावत्सं तुसीमश स भूत्वा सुविधिः सुतं ।

केशवं श्रीमतीजीवं स्नेहार्दायप्रतं गृहे ॥ १३ ॥

जन्मद्वीपातील निदेहक्षेत्रात महानस देशातील तुसीमा
नगरीचा राजा सुदृष्टि व राणी सुदरनदा याच्या पोटी श्रीधरदेव
स्यर्गातून येऊन सुविधि नावाने जन्मला. अभयघोष चक्रवर्तीची

१ पुष्कराद्र पूर्वमदरे मंगलावत्या रत्नसचये महीधराख्यचक्रिणः

पुत्रो जयसेनाख्यो भूत्वा २ विवाहकरणापरतं ३ स श्रीधरः अभयनदत.

४ तेन गुरुणा ५ स महावत्सवर, श्रीधर हा काळ कथ तारुण्युत्पात्ती
उद्देश्यमिति अतर्पार्द्रतया प्रत्यपचत ६ देशतयमसर्वस्वं भक्त्वा आराध्य.

मुल्गी मनोमा त्याला देण्यात आण. तिच्यापासून त्याला केशव नामक पुत्र झाला (हा श्रीमतीचाच नांव होता कारण तो स्वर्गांत देव झाला होता व तोच केशव झाला.)

भवत्वा जातोऽच्युतन्द्रोऽस्य तुक्मर्तान्द्रो मद्यात्र तैः ।

व्याघ्राचार्यामरा राजपुत्राः सामानिकाश्चैत ॥१४॥

या घापलेकानी श्रामनन्त पावून देहयागानन्तर ते अच्युतेंद्र व प्रतींद्र झाले व्याघ्रादिकाचे नांव वज्रनघाबरोबर उत्तर-कुल्लत नाऊन नामे तेथून प्रीतिवर चारण मुनीच्या उपदेशा-मुळे ऐशान कल्पात देव झाले तेथून गनराचा जीव चित्रागद, वराहाचा नांव राजा नदिपेण यार्गी राणी अनंतमतीच्या पोटी वरसेन, व्याघ्राचा नांव रिभीपणरानाच्या प्रियदत्ता देवीच्या पोटी नरदत्त व नकुगचा जाव प्रजातमदन नाम जमले या सर्गीनीं अभयघोषचनेन्तीं बरोबर दीक्षा घेतल्यावर ते मरून सामानिक देव झाले

अयेंद्रः पुष्पलावत्यां वज्रनाभिः स चक्रभृत् ।

सामानिकास्तदनुजा प्रतान्द्रस्तद्गृहेर्द्विणिक् ॥ १५ ॥

नंतर तो अच्युतेंद्र पुष्पलावती देशांतीठ पुडरीविणी नगरी-चा राजा वज्रसेन व राणी श्रीकाता याचे पोटी वज्रनाभिनामे करून

१ पचाप्पेने वशवेन सह नैमप्यदीक्षा प्रतिपन्ना । वशव-प्रतान्द्रोऽभवत् । चत्वारि राजपुत्रासामानिका अभवन् । २ सुविधिचर ३ तस्य चक्षिणो विजयवैजयतजयतापराजित सश ४ मादागारिक घनदेवास्त्याः

राजातिगृध्रो धार्मोऽर्द्रो व्याघ्रो देवो दिवाकरः^१ ।

मन्त्री मतिवरोऽधोऽहमिन्द्रो योऽभूत्सुबाहुकः ॥२४॥

विराट् सर्वार्थसिद्धयः स जयाद्भरत पुरोः ।

आद्यः पुत्रोऽथ चरुभृत्योऽशो हि मनुर्महान् ॥२५॥

अतिगृधराजा, नारकी जीव, वाघ, देव, मतिपरमन्त्री, अह-

मिन्द्र, सुबाहु, यज्ञसेन तीर्थकराचा पुत्र नरदत्तराज, सर्वार्थसिद्धि

स्वर्गातील देव आदि भग्न घेऊन भरत झालेला प्रथम तीर्थकराचा प्रथम

पुत्र स्वभक्त्यर्त्ता, सोळाव्या भनु (देश निरति य लोकाव्यग्रहारीपदेशक

या अर्थाने) जयशाली होणे,

यो मन्त्री वत्सकावत्यां प्रीतिवर्द्धनभूपते ।

प्रभाकरीपुरीर्हादयः कुरुना कनकप्रभः ॥ २६ ॥

आनन्दोऽधोऽहमिन्द्रोऽभून्महाबाहुः पुनरुत्तरे ।

सुरथान्त्ये स पुरुषकामो बाहुबलीर्ज्यताम् ॥ २७ ॥

वत्सकान्ती देशातील प्रभाकरी नगरीच्या प्रीतिवर्धन राजाचा

मन्त्री व उत्तर पुरुषभोगभूमीतील आर्य कनकप्रभ नामक वैमानिक

१ धर्माचा भवो धार्मो नाकः २ विशिष्ट राजा यज्ञसेन

तीर्थकरपुत्रः ३ नगरा ४ भूमौ ना पुमान् ५ काचनविनामेश ६ सर्वाप-

सिद्धी. ७ पूज्यता शिष्याभि

लोष्टप नावाचा जो मिठाईवाला नकुल झाला होता तो पुढे
उत्तरकुरुभोगभूमीत जाऊन तेथून प्रभाकर निमानात देव झाला.
नंतर प्रशातमदन नावाचा राजपुत्र झाला पुढे अभ्युतेशाचा सामा-
निक देव होऊन तो जीव वज्रसेन राजाचा अपराजित नामक पुत्र
झाला. नंतर सर्वार्थसिद्धि देवलोकातून तो आर्ता सुनीर नामक तीर्थ-
करपुत्र झाला

संन्यासमृत्युदानानुमोदसहस्रतपोऽर्जितैः ।

पुण्यस्तेऽभ्युदयान्भुक्त्वा सिद्धाःसिद्धिं दिशन्तु नः४०

संन्यासमरण, दानानुमोदन, वर्गरे सारख्या पुण्यकर्मांनी मिळालेले
अभ्युदय भोगून जे सिद्ध झाले ते आम्हालाहि सिद्धि देवोत.

इत्याशाधरद्वये त्रिपष्टिस्मृतिनाम्नि महापुरा-

णान्तस्तन्वसद्ग्रहे श्रीवृषभतीर्थकर

भरतेश्वरादिनिवृत्तिपुराण प्रथमम् ॥१॥

वत्सदेश मुत्सीमार्तः स्वामी विमलराहन. ।

चित्राद्राज्यादिरज्याचरतो वदध्वान्त्यनाम शंस ॥ १ ॥

वत्सदेशात मुत्सीमा नगरीचा पति विमलराहन नामक राजा होता
त्याने बराच काळपर्यंत राज्यमुख्य भोगून त्याचा त्याग केला व व्रतधारी
होऊन तीर्थकर कर्म वागले

१ द्वीपेऽस्मिन्निति वर्तते, जबूद्वीपपृथ्विदेहस्थे २ मुत्सीमा आत्मा प्राप्ता
येन स ३ गृहीतसयम ४ तीर्थकरत्वंनाम सर्वेषां तीर्थकृता तद्वधकाल
प्रायेणैका दशगभ्रुतज्ञान बोद्धव्य

पूर्वभवात् हरिवाहन नामक राजपुत्र असलेला शूकर पुढें उत्तर-
कुरु नामक भोगभूमीत आर्य वनला. नदाख्य विमानात माणिकुडली
देव होऊन वरसेन राजा झाला. पुढें तो जीन सामानिक देव होऊन
नंतर वज्रसेन राजाचा पुत्र वैजयत नामें झाला. तेथून सर्वार्थसिद्धीत
अहमिद होऊन तो आता अच्युत नावाने तीर्थकरपुत्र झाला आहे.

यां वणिग्नागदत्ताख्यः कपिः पूर्ववदार्यकः

मनोहरामरो राजपुत्रश्चित्रागदश्चरुति ॥ ३६ ॥

जह्ने सामानिकसुरो जयन्तेस्तार्थितुक् पुनः ।

पञ्चमेऽनुत्तरेऽमर्त्यः स वीर पुरनन्दनः ॥ ३७ ॥

नागदत्त नावाचा जो वणिक वानर झाला होता तो देवगतीत
मनोहर नामक देव होऊन पुढें चित्रागद नामक राजपुत्र झाला. तो
जीन सामानिक देव होऊन व वज्रसेन राजाचा जयत नामक
पुत्र झाला. नंतर पाचव्या स्वर्गांत अनुत्तर विमानातील देव होऊन
तो आता आदितीर्थकरपुत्र वीर नामे कर्ण झाला आहे.

आर्षेणिको लोलुपाख्यो नकुलो दिव्यमानुष ।

मनोरथः पार्थिवतुक् प्रशान्तमदनाभिधः ॥ ३८ ॥

योऽन्युतेन्द्रसमो देवोऽजिनपुत्रोऽपराजितः ।

स्वरेकंचरमश्वाभूत्पुवीरारय स पौरवः ॥ ३९ ॥

१ नद्यावर्तविमानेश २ नाम राजपुत्र ३ वज्रसेनतीर्थकरस्य
४ सर्वार्थसिद्धी ५ कादविक ६ उत्तरकुरुनर ७ प्रभाकरविमानेश ८
चित्रमालिनीप्रमज्जनयो क्षत्रियभार्यापत्यो । ९ सामानिक १० वज्रसेनस्य
११ स्वाध्यायी

छोड़प नायाचा जो मिठाईवाग नकुळ झाला होता तो पुढे
उत्तरकुठभोगभूमीत जाऊन तेथून प्रमाकर निमानात देव झाला
नंतर प्रशांतमदन नायाचा राजपुत्र झाला पुढे अण्णुतेंद्राचा सामा
निक देव होऊन तो जीव वज्रसेन राजाचा अपराजित नामक पुत्र
झाला नंतर सूर्यार्थसिद्धि देवगोपातून तो आतां सुत्रीर नामक तीर्थ
करपुत्र झाला

सन्यासमृत्युदानानुमादसद्भवतपोऽर्जितः ।

पुण्यैस्तऽभ्युदयान्भुक्त्वा सिद्धा सिद्धिं त्रिशन्तु न ४०

सन्यासमरण, दानानुमोदन उगरे सारख्या पुण्यकमानी मिळालेले
अभ्युदय भोगून जे मित्र शत्रू ते आम्हालाहि सिद्धि देवोत

इत्याशाधरहब्बे त्रिपट्टिस्मृतिनाम्नि महापुरा

णान्तरातत्त्वसद्ग्रहे श्रीवृषभतीर्थेइकर

भरतेश्वरादिनिवृत्तिपुराण प्रथमम् ॥ १ ॥

वत्सदेश मुत्सीमाप्त स्वामी विमलराहन ।

चित्राद्राज्याद्विरज्यात्तत्रतो बद्ध्वान्स्थनाम जम् ॥ १ ॥

वत्सदेशात मुत्सीमा नगरीचा पति विमलराहन नामक राजा हा
याचे वराच काळपथत राख्यमुग भोगून याचा योग देण व व्रतधारी
होऊन तीर्थवर व्रत धारणे

१ ह्मणे इतिमिमात वर्तते जव्हीपुत्रविहस्य २ मुत्सीमा आता प्राप्ता
यन ॥ ३ र्हातमयम ४ तीर्थकरत्तनाम सर्वेश तीर्थहृता तद्वधकाळ
प्रायेजेका दगांगभुनक्तान बाह्य

निर्विजयं विजये भूत्वा साकेते जैतशात्रवः ।

रक्षियोल्कां त्यक्तेराज्योऽव्यात्कृततीर्थोऽत्र नोऽजितः ।

तेथून तो विजयनामक प्रथम अनुत्तर विमानात देव झाला पुढें
अयोध्यानगरीत नितगराजा व विजयसेनादेवा याच्या पोटी तो जीव
अनितनाथ तीर्थकर म्हणून जमला उल्कापात पाहून त्यांना उपराति
झाली व अनितनेन नानक पुत्राचे हाती राज्यकारभार सोंपवून
त्यांनी दीक्षा घेतली व धर्मप्रसार करून मोक्षास गेले

यो वत्सकावर्तापृथ्वीपुरेशो जयसेनक ।

रतिपेणसुतेऽर्तते धृतिपेणेऽर्पितक्षिति ॥ ३ ॥

जबूद्धीपात पूर्व निदेहक्षेत्रात सीतानदीचे तीरी वत्सकावर्ता नां-
वाच्या देशातील पृथ्वीपुर नगरीचा राजा जयसेन व राणी जयसेना
त्यांना रतिपेण व धृतिपेण नामक दोन पुत्र होते रतिपेण अफस्मात्
वारल्यामुळे विज हाऊन जयसेन राजानें धृतिपेणाला गादीवर
बसविलें.

महारुतेन श्यालन सह कृत्या तपोऽच्युत ।

देवा महादलः साऽभूदितरो मणिकेतुक ॥ ४ ॥

आग्राग मेदृणा मारुत याच्यासह यशोधर मुनीजमळ दक्षिण

१ मुक्ता २ प्रथमानुत्तरविमाने ३ अतिशयोक्त्य विजयसेनादे-
व्यामुत्पन्न ४ स्वयं पुत्रवधि कर्तुं त्यक्त आजितसेनपुत्राय हस्त राज्य
येन ॥ । पृथीतसयम कवामुत्पाद्यति तीर्थकरण तथापरेतलम्यन ५ दशो
धरारूपदिक् ६ जयसेन ७ महास्तार

घेऊन जयसेन राजानें तपश्चर्या केल्यावर तो सोळाव्या स्वर्गांत महाबल नामक देव झाला व महास्त अच्युत स्वर्गांत मणिकेतु नामक देव झाला.

माक्च्युतं बोधयत्वन्य इति ताभ्यां कृता स्थितिः ।

च्युत्वा महाबलश्चक्री सगराऽभूजिनान्वये ॥ ५ ॥

त्या दोघा देवामध्ये असा करार जाग र्ही, चौ देवगतींतून प्रथम प्युत होईल त्याग राहिलेल्यान समनगाने महानलदेव गारास सागरकाल पर्यंत स्वर्गसुख भोगून व शाश्वत देशातील अये व्यानगरीत इक्ष्वाकुवंशामध्ये समुद्रमिनयराजा व सुगालाराणी याच्या पोटी सगर नामें कलत चक्रवर्ती जमला.

चतुर्मुखान्तं सख्योक्तो यतीभूय जिनालये ।

न पुद्गो रोधितो निधीभूय मार्यास्ततुक्छुचिः ॥ ६ ॥

सि० यनात चतुर्मुख मुनीना केवळज्ञा प्राप्त जायावर कल्याणमहोत्सव करण्यासठी व्हादि देव जाले अस्तता मणिकेतुनेहि तेथें

१ इत स्वर्गाप्रथम वसभूमिभवतीर्ण २ इदमथ स्वर्गस्थित ३ जयमनचर ४ चतुर्मुखमुन समाप कयलजानकव्याण म्नु अर्गातेवद्रे सहायता मणि कतुन उक्ता प्रागुत्तम्यति ५ तत्कारिते जिनाये नैव पुनरुत्ता, पुत्रव्यामाहात्र बुद्ध । ६ पितरमभोजनप्रतिष्ठया उपरुच्य गहतन्निरवत्र प्रियाद्वरतेराचैत्यालयसंधार्य कैलास परिनो दडरनन गया रजातिराहतयता मन्निमम्मत्तन मणिकेतुना मृगस्वर्गाभूय/मागामस्मीकृत्ताना तुवा गृहिसदस पुत्राणा शुचि शोक सति तच्छाकाविष्ट सचिदय । तदास्पदश प्राप्तवेष धृत्वा सगर प्रतिस्थापित ।

आला होता ॥ त्याने कराराप्रमाणे महात्रलाच्या जींगला छणजे सगर चक्रवर्तीला आठगण दिली. पण सगर सामध झाला नाही. तेव्हा सुंदर तरुण यतीचे रूप घेऊन मणिकेतुदेव पुन्हा आला. त्याला सगराने विचारले असता देहाचा भरवसा नाही म्हणून इतक्या लवकर दीक्षा घेतली असे मणिकेतुने उत्तर दिले तरीहि माथेने पठाडलेला सगर उमगला नाही. पुढे कैलासपर्वतावर बाधलेल्या जिनालया भोवती गगेचा खदक खणण्यास त्याने आपले पुत्र पाठविले असता मणिकेतुने विपसर्प होऊन त्यांना दश करून मूर्च्छित केले. तेव्हा सगर चक्रवर्ती शोकाकुल होऊन विप्रवेपधारी मणिकेतु देवाच्या उपदेशाने वैराग्य धारण करता झाला.

भगीरथे त्रियं न्यस्य स सिद्धस्तपसा सतुक् ।

वरदत्तासुत पुत्रराज्य सोऽर्प्यर्चित मुरैः ॥ ७ ॥

नंतर मणिकेतुने देवमाया काढून घेतल्यावर सगरपुत्र शुद्धीवर आले. भगीरथाला गादीवर बसवून इतर पुत्रांसह सगराने दीक्षा घेतली, आणि तपधर्या करून सिद्धपदाला गेला. हें वृत्त ऐकून भगीरथाने आपला पुत्र वरदत्त, त्याच्या पुत्रास गादीवर बसविले व

१ पुत्रे सह २ भगीरथस्य पुत्रा वरदत्तो वरदत्तस्य कोऽपि पुत्रस्तस्मै भगीरथेन राज्य दत्त । पुत्र राज्य यस्य यस्माद्वा स । भगीरथ । ३ भगीरथः समोदे सगरस्य मुक्तिं भुत्वा प्रव्रज्य गंगातटे कायोत्सर्गेण स्थित शक्रण क्षीरोदनलक्षालिताग्निः चिर तपः कृत्वा सिद्धः । तत्कामादुज प्रवाहमगमासदा श्रमृति गंगापि लोकं तीर्थमभूत् । एतद्वर्चितः मुरैरित्यनो लभ्यते ।

आपणहि दीक्षा घेऊन गगातटाकी कायोसर्गपूर्वक तर आचरिलें
तेव्हां इद्रानें त्याचें पूजन केल्यामुळे गगोदकहि तीर्थ झालें भगी-
रणहि सिद्धपदवीस पोहोंचला.

इति श्री अजितनाथसगरेतिवृत्तोत्तर द्वितीयम् ॥२॥

कच्छाक्षेमपुरे याऽभूद्राजा विमलवाहनः ।

स्वयम्भभजिनान्तेऽसौ प्रव्रज्याचान्त्यनामकः ॥ १ ॥

जबूद्रीपाच्या पूर्णकिनाऱ्यावर विदेहक्षेत्रात सीतानदीच्या
तटाकी कच्छ देशातील क्षेमपुरात निमलवाहन राजा राज्य करीत
होता त्यानें निमलकांतीचे हातीं राज्यकारभार देऊन स्वयम्भ
जिनेंद्राजगळ दीक्षा घेतली बरीच तपश्चर्या करून यानें तीर्थकर-
कर्म बाधलें.

सुदर्शन विमानेऽभूद्वो ग्रैवेयकादिभे ।

तत स्रावस्तिनगरे दृढराजाङ्गनाऽजनि ॥ २ ॥

समाधिमरणपूर्वक शरीरत्याग केल्यावर तो पहिल्या ग्रैवेयक
स्वर्गात सुदर्शन विमानात अहमिंद्र देव झाला तेथून स्रावस्ती नग-
रीचा राजा दृढराज व राणी सुषेणेचे पोटी तो जन्मला

शम्भवाख्यः स दृष्ट्वाभ्रविभ्रशत्यक्तराज्यकः ।

शाप्यार्हन्त्य धर्मतीर्थं कृत्वा मुक्तोऽस्तु नःभिये ॥ ३ ॥

१ जबूद्रीपस्य प्राग्बिदेहस्या देश २ सुषेणागर्भे ३ विनाश ४ पूर्वे-
यमगम्येति सामर्थ्याल्लभ्यते ।

याचें नाव समुद्रनाथ, एकदा ढा विजयाला जात असलेले
पाहून यांना उरावर उपनक्षालें व यांनी पुत्राग मादीवर बसवून
दीक्षा घेतरी तपश्चर्या करून धर्मतीर्थ प्रगर्तत केल व ते मोक्षाला
गेले ते आमचें कृपाण करोत

इति शम्भुवजिनस्य तृतीयम् ॥ ३ ॥

या महागलावतीरत्नसचयशा महागल ।

निर्विण्ण सयम प्राप्य गराविमलवाहनान् ॥ १ ॥

नवद्वीपत पूर्वदिशे क्षेत्रात सीतानदीच्या दक्षिणतीरावर महा
लक्ष्मीनामक देशात रत्नसचयनामक नगरी होनी तिचाराना महा
बल भोगावन गायामून निरक्त होऊन यानें विमवाहन मुनीजनळ
दीक्षा घेतरी

एकादशाहगभृद्रद्धतीर्थकृत्वोऽहमिन्द्रताम् ।

विजये प्राप्य सान्त स्वयवरसुताऽभवत् ॥ २ ॥

अकरा शगाचा तो ज्ञानी क्षात्र व सोळा भगना भावून
यानें तीर्थकर नाम कर्म बंधने सन्यासपूर्वक देशाग कन्यावर
सो विजयनामक पटिया अनुत्तर विमानात अहमिन्द्र शाला तेथून
हो अयोध्यानगरीला राजा स्वयम व राणी मिद्राया याच्या
पोटी जन्मला

॥ गार्ध्वनगरभ्रशार्द्रिज्यात्मजदत्तम् ।

तीर्थ गवर्त्य मुक्तश्च स नन्द्यादाभिनन्दन ॥ ३ ॥

१ माणिक्यदहस्या दश २ सिद्धायाम्भे ।

पुष्कळ वर्षे राज्यसुख भोगल्यापर एकदा त्याने दृगाची गधर
नंगरी विलयाला गेलेली पाहून वैराग्य धारण केलें व मुजाला गादी
वर बसवून दीक्षा घेतली. तपश्चर्या करून धर्मनीर्थाचें प्रवर्तन केलें
व मोक्षाला गेल. तो अभिनदन सदा आनंदकारी होवो.

इति श्री अभिनन्दनार्हतश्चतुर्थम् ॥ ४ ॥

प्राता प्राग्धातकीखण्डमेरांः प्राक्दुष्कलावती ।

धिताया पुण्डरीकिण्या रतिपेणां विरज्य य ॥१॥

अखंड धातकी खडात, पूर्वमद्राचलाच्या पूर्वेस पुष्कळारती
देशातील पुडरीकिणी नगरीत गतिपेण नामक राजा होता. त्याने पुष्कळ
सुखें भोगल्यापर त्याला विरक्ति उत्पन्न झाली व अतिरथ नामक
पुजाला गादीवर बसवून त्याने अर्हजन मुनीजगळ दीक्षा घेतली.

निजार्हभन्दनाभ्यर्णे विदितैकादशाङ्गरुः ।

बद्धतीर्थकरत्वाऽगार्द्रजयन्तैऽहमिन्द्रताम् ॥ २ ॥

एकादशांगाचें अभ्यर्ण करून त्याने तीर्थकरकर्म बाबळें
व सत्यासपूर्वक देहलाग केन्यापर तो जयत विमानात अहमिन्द्र देव
शाला.

पुंवां मेघरथायोध्यापतेर्भूत्वात्र राज्यतः ।

स्वयं विरज्य चार्हन्त्यं प्राप्तस्तं सुमतिं स्तुमः ॥ ३ ॥

तेथून 'अयोध्यानगरीचा राजा मेघरथ व राणी मगला योच्या पीढी'

१ पूर्व. २ पूर्वविदेह. ३ प्राता. ४ द्वितीयानुसारे. ५ 'मगधांगभक्तः'.

सुमतिनाथ नामें करून जन्मला. पुष्कळ वर्षे राज्य केल्यार त्यांना वैराग्य प्राप्त झाले व दीक्षा घेऊन ज्यांनी धर्मतीर्थाचें प्रवर्तन केले त्या सुमतिनाथाची आढी स्तुति करतो.

इति श्रीसुमतिजिनस्य पञ्चमम् ॥ ५ ॥

पूर्वद्वीपे सुसीमेशो वत्सायां योऽपराजितः ।

प्रवर्ज्यैकादशाङ्गानि ज्ञात्वा हस्तिहितास्रवात् ॥ १ ॥

धानकीखड नामक द्वीपात पूर्वदिशेहक्षेत्रात वसदेशांतीळ सुसीमा नगराचा राजा अपराजित नामें करून होता. त्यानें पिडितासून मुनीजखळ दीक्षा घेऊन एकादशांगाचें अध्ययन केलें,

वद्ध्वान्त्यनामा देवोऽभूत्प्रीतिहकरविमानजः ।

ऊर्ध्वग्रीवैयके मर्तुःकौशाम्ब्या धरणस्य तुक् ॥ २ ॥

तीर्थकरकर्म बाधून तो ऊर्ध्वग्रीवैयक स्वर्गांत प्रीतिकर नामक विमानात अहमिंद्र देव झाला. तेथून कौशांबीनगरीचा राजा धरण व राणी सुसामा याचें पोठी तो पद्मप्रभ नामें करून जन्मला.

भूत्वात्र वारिवन्धस्यं गजं श्रुत्वाचसंयम ॥

तीर्थं कृत्वा च निर्वाणं पातु पद्मप्रभ स न ॥ ३ ॥

पुष्कळ वर्षे राज्यक्रम मोगल्यानंतर बावळेच्या हत्तीस पाहून त्यांना एकाएकी वैराग्य प्राप्त झालें. दीक्षा घेऊन त्यांनीं धर्मतीर्थ

सुरू करून निर्माणपद मिळविले ते पद्मप्रभ तीर्थंकर आमचें
रक्षण करोत

इति श्रीपद्मप्रभस्वामिन पद्यम् ॥ ६ ॥

घातकीखण्डपूर्वार्द्धे सुकच्छाक्षेमपू०पति ॥

नन्दिपेणोऽस्तसद्गुणोऽर्हन्नन्दनाद्वद्धतीर्थकृत् ॥ १ ॥

घातकी खडाध्या पूर्णदिहक्षेत्रात सुकच्छादेशातील क्षेम
पुरीत नन्दिपेण नागाचा राजा होना बरीच वर्षे राज्य केल्यावर
त्याला वैराग्य प्राप्त झालें व यानें धनपति नामक मुलाला गादी
वर बसवून अर्हन्नन्दन नामक मुनीन्बळ दीक्षा घेतली एकाद
शागाचें अध्ययन करून व पोंडश भावना भावून त्यान तीर्थंकर
नामकर्म बाबलें.

प्राक्श्रुतेऽ सुभद्राख्ये योऽग्नेयकमध्यमे ।

मध्यमेऽभूद्विमानेऽथ सुप्रतिष्ठनृपात्मजे ॥ २ ॥

पुढें तो जीव मध्यम अग्नेयकात सुभद्र नामक मध्यम विमानात
अहमिंद्र झाला नंतर काशीक्षेत्रात सुप्रतिष्ठ राजा व पृथ्वीपेणा
राणीचे पोटी सुपार्श्वनाथ तीर्थंकर नामें करून तो जीव जमला

काश्यामृतुपरावर्तान्निर्विघ्नासाय केवलम् ।

प्रवर्त्य तीर्थं मुक्तोऽमृत्स सुपार्श्वोऽस्तु न श्रियं ॥ ३ ॥

ऋतुपरामर्तनाचा विचार केल्यामुळे याना वैराग्य प्राप्त झालें

२ एकादशावित् ३ पृथ्वीपेणामर्भव ।

व दीक्षा घेऊन तीर्थप्रवर्तन केन्यावर जे मोक्षाय गेले ते सुपार्श्वनाथ तीर्थंकर आमचें कयाण करोत

इति श्रीसुपार्श्वजिनस्य सप्तमम् ॥ ७ ॥

प्राक्पुष्करार्द्धे पाश्चात्ये विदेह श्रीपुरे नृपः ।

सुगन्धिदेशे श्रीपेण श्रीकान्ताऽजनि तत्पिया ॥१॥

पूर्णपुष्करार्ध द्वीपाच्या मध्यागरीळ मदराचलाचे पश्चिमेस असले त्या विदेहक्षेत्रास सुगन्धिदेशातील श्रीपुरात श्रीपेण नामक राजा होता. त्याची राणी श्रीकाता

स्वयं सुताप्तुं निःपुत्रशोको वाचा पुरोधसः ।

जिनार्चाः सन्मणिस्वर्णैर्विधाप्याष्टाद्विकाचर्नम् ॥ २ ॥

त्याना पुत्र नसल्यामुळे ते फार चिंताग्रस्त होते. पुरोहिताच्या सल्लापानुसार त्यांनी रत्नजडित सुवर्ण प्रतिमा करून जिनेश्वराचा अष्टाद्विक पूजा महोत्सव केला.

कृत्वा संप्रयसिर्भक्त्या सस्त्रीं नदन्धवार्धट ।

तता दर्शितसुखम् श्रीवर्मासीत्तयो मुत ॥३॥

पूजेच्या गंधोदक तीर्थनिं त्या दोघानी स्नान केले रात्री श्रीकातेला हत्ती, सिंह, चंद्र व लक्ष्मी स्मृतात दिसली ४ पुढें तिला गर्भ राहून श्रीवर्मा नावाचा मुलगा झाला.

१—पश्चिम विदेहे २ श्रीपेणस्य मार्या ३ मार्यांसहित ४ स्नान चकार ।

पित्राभिषिक्तोऽसौ राज्यं कुर्वान्निएवार्हतो निशि ।

उपोषितोऽग्रसौधस्थो वीक्ष्याल्कापातमापिवान् ॥ ४ ॥

मुळासह बरीच रपे आनदात घालिल्यावर राजाने श्रीगर्मास गादीवर बसवून दीक्षा घेतली. पुढे श्रीगर्मा एकदा जिनपूजन करून उपवासाचे दिवशी रात्री गच्चीवर बसला असता त्याने उल्कापात पाहिला.

निर्वेदं तपसा जज्ञे सौधर्मे श्रीधरस्तत ।

धातकीखण्डपूर्वार्धेऽलकानीवृत्ति नामनि ॥ ५ ॥

अयोध्यायां चक्रवर्ती योऽभूदजितसेनक ।

ततोऽच्युते स तपसा तत्तस्मद्द्विर्पपूर्वत ॥ ६ ॥

लगेच त्याला बराम्य प्रातः क्षायामुळे त्याने श्रीकात नामक पुत्राला गादीवर बसवून श्रीगर्भमुनीवरून दाक्षा घेतली. यज्ञेच तप आचरून तो सायर्म नामक पत्न्या स्वर्गातील श्रीगर्भविमानात श्रीगर नामक देव झाला. तेथून धातकीखंडात इष्वारार परताच्या पूर्वेस अलका देशातील अयोध्या नगरीचा राजा अजितजय व राणी अजितसेना याच्या पोर्षी तो श्रीगर देव अजितसेन नामे जन्मला. तेथून तो सोळाव्या अच्युत नामक स्वर्गांत शांतिकर विमानात देवेद्र झाला.

विजये मडगलावत्यां नगरे रत्नसञ्चये ।

पद्मनाभो महाराजो जनित्वा श्रीधरान्तिके ॥ ७ ॥

१ प्राप्तो २ निर्वेद ३ देशे ४ स चासौ द्वीप. तद्वीप. जम्बूद्वीपपूर्वविदेहे ५ क्षेत्रे ।

दीक्षित्वा नाम बध्वान्त्य वैजयन्तेऽभवच्चतः ।

चद्रपुर्या महासेननृपस्यावाप्य पुत्रसौम् ॥ ८ ॥

तेयून पूर्वस धातकीखडात भगडावती देशातील रनसचय नामक नगरात कनकप्रमराना व कनकमाला राणीचे पोटी पद्मनाभ नामे कळून नमन बरीच रपे राज्यैभन भोगन्यानतर वैराग्य प्राप्त होऊन याने श्रीपरमुनीजनळ दीक्षा घेतली व पौडश भयना मावून तीर्थंकरकर्म बाधले नंतर तो नयतभिमानात अहमिद झाला पुढ चद्रपुरीचा राजा महासेन व राणी लक्ष्मणा याच्या पोटी चद्रप्रभ नामाने तो जन्मला

दर्पण वक्रत्रिकुर्ति हुक्त्वा दृष्ट्वा श्रिय जिनै ।

जनशोभभवत्तीर्थ स नश्चन्द्रप्रभाज्जतात् ॥ ९ ॥

बरीच बपे राज्यमुख भोगन्यानतर एवदा आरशात पाडातांना त्यांना वैराग्य उपज झाले व राज्यैभन सोडून यानी दीक्षा घेतली. तीर्थप्रवर्तित कळून मोक्षाला गेलेले ते चद्रप्रभतीर्थंकर आमचे रक्षण करीत

श्रीवर्मा श्रीधरा दवाऽजितसेनाऽच्युताधिप ।

पद्मनाभोऽहमिन्द्राऽभूद्योऽव्याचन्द्रप्रभ सा नै ॥ १० ॥

श्रीवर्मा, श्रीधरदेव, अजितसेन, अच्युतेन्द्र, पद्मनाभ आणि अहमिद भगवान् जो चद्रप्रभ झाला तो तीर्थंकर आमचे रक्षण करो.

इति श्रीचन्द्रप्रमस्याष्टमम् ॥ ८ ॥

पुष्करार्द्धस्य पूर्वाह्णं पुष्कलावत्यलङ्कृतम् ।

ईशिता पुण्डरीकेण्या महापद्मो गिनाधिपातृ ॥ १ ॥

पुष्करार्ध द्वीपाच्या पूर्वेस मद्राचलाजवळ पूर्वदिशेह क्षेत्रात
पुष्कलावतीदेशातील पुण्डरीकिणीनगरीत महापद्मराजा राज्य
करीत होता एकदा चवळच्या उद्यानात भूतहित नामक तीर्थंकर
आले

श्रुत्वा भूतहितालङ्कृता तप स्य तीर्थं कृत्वभाक् ॥

य प्राणतेन्द्र सुग्रीर्वकारुन्दीशस्य सोऽज्ज तुम् ॥ २ ॥

त्याच्या पासून गोर घेऊन न्याने धनद नामक पुत्रास राज्य
दिले व दीक्षा घेऊन तीर्थंकरनामकर्म बाधले तेथून तो जीव
चौदाव्या प्राणत नामक स्वर्गात इद्र शाग नंतर काकदी नगरीचा
राजा सुग्रीव व जयरामा राणीचे पोटा पुष्पदत नामे
करून जन्मला

उल्कापातान्धवतराज्यस्तपसा प्राप्तकवल ।

धर्मतीर्थे व्यधात्तस्मै पुष्पदन्तार्हत नमः ॥ ३ ॥

पुष्पदत तीर्थंकरानी बरीच नये रज्ज केल्यानर उल्कापात
पाहून त्यांना वैराग्य उत्पन्न झाले व दीक्षा घेऊन यांनी तीर्थ प्र
दित करून मोक्षपद गाठले त्या पुष्पदत अरिहिताना नमस्कार असो

इति श्री पुष्पदन्तार्हतो नवमम् ॥ ९ ॥

१ पुण्डरीकेण्या २ भूतहितनाम ३ आध्यात्मिक ४ सुप्रविनाम
काकदीपुरीपते तुम्ह पुढे । जयरामागर्भे ।

कन्याभूगोऽश्वदासीभरयैदमतिलौकसाम् ।

दानं तेनेऽस्य तीर्थान्ते मुण्डशालायनो द्विजः ॥ ४ ॥

शीतलनाथ तीर्थंकरानंतर मलयदेशात् मद्रिलपुरीत मेघरथ राजा राज्य करीत होता. त्याचा मंत्री सत्यकीर्ति सम्पत्की होता. राजाने एकदा कोणते दान श्रेष्ठ झणून विचारलें असता जेनशाखानुसार त्याने सांगितलें कीं, शास्त्रदान, अभयदान व अन्नदान असे उत्तम, मध्यम व कनिष्ठ असे दानाचे तीन प्रकार आहेत. राजाचे दरबारात भूतिशर्मा ब्राह्मणाचा मिथ्यात्वी पुत्र मुण्डशालायन नामक होता. तो झणाला कीं, कन्यादान, गजदान, सुवर्णदान, अश्वदान, दासीदान, गोदान, तिलदान, पृथ्वीदान, रथदान, व गृहदान अशीं दहाप्रकारचीं दाने आहेत. कालप्रमाणानुसार राजाला मिथ्यात्वमताची हीं दहा प्रकारचींच दाने रुचली.

॥ इति श्रीशीतलनाथस्य दशमम् ॥

प्राचि द्वीपं सुकच्छाख्ये देशे क्षेमपुरं नृप ।

नलिनप्रभ इत्यासीत्सोऽनन्तजितस्तप ॥ १ ॥

पुष्कगर्दीपात मदराचटाजगळ पूर्णदिदेहक्षेत्रातील सुकच्छदेशात् क्षेमपुर नागाचें नगर होते. तेथे नलिनप्रभ नागाचा राजा राज्य

१ शीतलस्य २ मलयदेश मद्रिलपूर मेघरथराजस्य अभाजनेन सत्यकीर्तिमित्रिणा शास्त्रादिदानेषु बहुसमर्थितेषु अपि कपोतलेखावशादभ्युपगम्यमानस्य सभाया वन्यादिदानानि मिथ्याशास्त्र प्रदर्श्य विस्तारयामास । तदैव सद्धर्मनाशादंघ्र्य अघर्मतीर्थादनंतरा तत्ताशर्चित्यः ॥ ३ पुष्करादिस्य पूर्वार्द्धे प्राग्निदेह ।

करात होता. एकदा सदसाम्रमनात अनतजिनेद्र आले असता त्याची बाणी ऐकून राजाज उपरति झाली त्याने दीक्षा घेतली व तप आचरिले

स्वीकृत्य तीर्थकृष्णाम बद्ध्वागादच्युतेन्द्रताम् ।

पुष्पोत्तरविमानेऽत पुंन सिंहपुरेऽसितु ॥ २ ॥

पोडशमावना भावून याने तीर्थकरनामकर्माचे वधन केले व सोळाव्या पुष्पोत्तर विमानात अच्युतेन्द्र झाला तेथून तो सिंह-पुरचा राजा विष्णु व राणी नदा याच्या पोटी जन्मला

विष्णोर्भूत्वाऽत्र मुक्तश्चासन्तपरिवर्तनात् ।

धर्म मणीर्य निर्वाण स श्रेयान् श्रेयसऽस्तु न ॥ ३ ॥

श्रेयसनाथ तीर्थकरानी गरीब बरे राय वेयानर एकदा वसत ऋतु गेलेला पाहून याना उपरति झाली व यानी दीक्षा घेऊन तपश्चया केनी पुढे धर्मनीर्य चाद्र करून त निर्वाणाला गेले ते श्रेयसनाथ आम्हाला कन्यणकारक होरोत

पाँतो राजगृह दत्त भ्रात्रीया विश्वभूतिना ।

विशाखभूतर्यवीयान्विश्वनन्दी तदाँक्तज* ॥ ४ ॥

राजगृहनगरीचा मिश्रभूति राजान विशाखभूति नामक धा कन्या भावाकडे राखकराभार सोपवून दाक्षा घेतली याला विशाख नदी नामक पुत्र हाता व त्या विश्वभूतीचा पुत्र विश्वनदी

१ नदा ममज २ त्यक्तराज्यलक्ष्मीः ३ तीर्थ कृत्वा ४ राजा कुर्वत ५ विश्वभूतीलुजस्य ६ युवराज जान । ७ विशाखभूतिपुत्र ।

विश्वाखनन्दिनः स्वाचंवन भंक्त्वानुगृह्यं तम् ॥

सपितृव्यस्तैषः कुर्वन्मासक्षणपारणे ॥ ५ ॥

विश्वनदीनें उत्तम बगीचा बनमिला होता. तो जबरदस्तीनें निशाखनदीनें घेतला. अर्थात् दोघामध्ये भाडण जुपलें. राजानें पुतण्याचाच पक्ष घेतला तेव्हा मुलगा पळून गेला त्यामुळे विश्वनदीला उपरति उपन्न झाली व त्यानें आपल्या काकासह सभूतमुनीजवळ दीक्षा घेतली. पुढें विश्वनदी महिन्याचें अनशनव्रत आचरून पारणें करण्यासाठीं मथुरा नगरीत गेला

प्रविष्टो मथुरां धेन्वा पातितः क सविक्रमः ।

इति तेनो पढसितो वेश्यासौधाग्रवर्तिना ॥ ६ ॥

बापाग व चुलत भावाला कीं जो गादीचा खरा वारस होता अशा दोघाना राज्य सोडून जाण्यास कारणीभूत झाला हणून प्रवेनें त्या दुराचारी निशाखनदांठा आमाग यंगरेनी हकडून दिले होते हा नगरीतच वेश्येच्या घरी होता विश्वनादिमुनि रस्त्यान चालले असतां गाईचा धक्का लागून खाली पडलें ते वेश्येच्या गच्चीवरून विशाखनदीने पाहिलें व विश्वनदीस ओळखून हणाला, 'कुठ आहे तों तुझा पराक्रम ?'

१ स्वयंया वनपालभ्य आत्त वरद्विहीत वन यन । स्वपिता विश्व नदिन कामभूषणमपराध्यत निजेनु प्रस्थाप्य वनपालानभिभूय रहति नदनेोपमतन्नदवन २ सम्राम तदाभयान्स्वयमुत्पटितकपित्थवृक्षाशायित्वा अनुगृह्य त शिलास्तममाभित्य स्थित तत्प्रहारेण त पतयित्वा विपीदत मा भेपीरिति समाश्वाह । राज्य तदन च दत्वा प्रवज्या गृहीत्वा ३ पुत्राय राज्य दत्वा प्रवजितेन पितृवेषसह सभूतगुरुस्त्रिपौ तपस्यन् । ४ दुराचारत्वा दमात्यादिभी राज्याभिर्दाटितेन जनस्य विगतेशीभूय वज्रागतेन ।

क्रोधान्निदानं तद्धातं कृत्वापि सपितृव्यक ॥

महाशुनं ततश्च्युत्वा पौदनशः प्रजापते ॥ ७ ॥

याने टोचून बोऱ्हेले ऐकून त्रिभनदिमुनीला राग आला व
सैयेंच सो मरण पावून महाशुक्रनामक स्वर्गांत देव झाला विशा-
रामृतिहि याच स्वर्गांत तेच जाग होता पौदनपुरचा राजाप्रजा
पति ७ राणा मृगावती चाना पोटी त्रिपृष्ठनामानें त्रिभनदी जमला

पुत्र पितृव्या विजया धलोऽभूदितरा हरि ।

त्रिपृष्ठो जितसिंहास्ता भव भ्रान्त्वा पुरा रिपुर्म् ॥ ८ ॥

विशाखभूतीचा जीव रागप्रजापति व राणी जयवती याच्या
पोटी विजय नामां जमला या प्रमाणें चुरत पुतणे सावत्र भाऊ
झाले

त जातमलकाधीशमश्वग्रीवार्द्धचक्रिणाम् ॥

हत्वा स्वयम्प्रभातेतोस्त्रिखण्डाम्भरतावनिम् ॥ ९ ॥

भुक्त्वागात्सप्तैमीं सारिर्बन्धारभपरिग्रह ।

त्रिपृष्ठो भूमिमस्तारि विजय पुनरष्टैमीम् ॥ १० ॥

विशाखनदी अन्कापुरीचा राजा अश्वग्रीव याच्या पोटी जन्मला.
त्रिपृष्ठ व विजय पूर्वी उलभदनारायण होणे ज्यानी अश्वग्रीवा मारून
त्रिखण्डपृ नी पादमात केली होती. स्वयंप्रभारणी खातर त्रिपृष्ठाने

१ त्रिणास्रभूतिवर २ त्रिभनदिन ३ एकदा प्रजोपद्रवकारिण सिंह
जिचा तस्थ ४ त्रिखनदिन । ५ महानमप्रभानरक भुज ६ अश्वग्री
वरहित ७ मुक्तेलक्षणा भूमिमगाव ।

पुष्कळ पापाचरण केले व शेनटी महातम प्रभा नावाच्या सातव्या नरकात गेला. अहमशीराचा जीवहि त्याच नरकात गेला. विजयाने विरक्त होऊन दीक्षा घेतली व मोक्षास गेला

इति श्रीश्रेयन्तीर्थकराश्वघोष प्रतिवासुदेव विजयलदेव त्रिपुष्टवासुदेवेतिवृत्तोत्तर मेकादशम् ॥११॥

मोग्दीपे वत्सकावत्या यां रत्नपुरपालकः ।

पद्मोत्तरेऽभूच्छमणो युगन्धरजिनाश्रयात् ॥ १ ॥

पुष्करार्धद्वीपाच्या पूर्वेस मेरुपर्वतावरळ दसकानती देश तीळ रत्नपुरात पद्मोत्तर नामक राजा राज्य करीत होता. एका मनोहर-पर्वतावर युगधर तीर्थंकर आले असता त्याच्यावरळ राजाने दीक्षा घेतली.

प्राप्तान्त्यनामा शक्रोऽथ महाशुक्रेऽथ नैन्दन ।

वसुपुण्यस्य देशेऽह्ने चम्पाया सारस्तयमम् ॥२॥

त्याने सोळा भागनाचे चिंतन करून व तप आनघ्न तीर्थंकरनामकर्म बाधले. तेथून तो महाशुक्रनामक विमानात उड साडा, नंतर चम्पानगरचा राजा वसुपुण्य व राणी नयामती यांच्या पोटी तो वासुपुण्यनामे करून जन्मला.

१ पुष्करार्धपूर्वेशील प्राग्बिहारे २ अमृत ३ जडा निगम ४

यथस्यातत्तारेऽप्राग निर्बन्धे ।

कुमार एव संसार तत्त्वाद्ध्यानोदुपेत्य च ।

निर्वर्त्तौ तीर्थकृद्देयात्स श्रियं वामुपूज्यताम् ॥ ३ ॥

कुमार असनानांच त्यांना वैराग्य प्राप्त होऊन त्यांनी दीक्षा घेतली. तपश्चर्या करून तीर्थ प्रवर्तित केले व मोक्षाला गेले.

विन्ध्यशक्तिनृपो विन्ध्यपुरंऽभूदत्र भारतं ।

सुपेणस्याथ कनकपुरेशो गुणमञ्जरीम् ॥ ४ ॥

या भारत खंडांत मलयदेशांतील विन्ध्यपुरात विन्ध्यशक्ति नामक राजा राग्य करीत होना. त्याचवेळीं कनकपुरांत सुपेणराजा राग्य करीत होता. त्याच्याजवळ गुणमञ्जरी नामक नर्तकी होती.

नर्तकीरत्नकमाकर्ण्य चराहूतेन याचितम् ।

अददानमवस्कन्धं तं जिस्वाजौ तदग्रहीत् ॥ ५ ॥

त्या नर्तकीरत्नाची कानि ऐकून विन्ध्यशक्तीने तिला आपणाकडे पाठविण्यासाठी सुपेण राजाकडे दून पाठविला. त्याने तिला पाठविण्याचे नाकारल्यामुळे युद्ध करून विन्ध्यशक्तीने नर्तकी आणली.

तन्मानभङ्गाभिर्विध सुपेणः सुव्रताजिनात् ।

महापुरंशिर्ना चापुरथेनामाचरत्तपः ॥ ६ ॥

मानभंग झाल्यामुळे सुपेणराजा विन शाला त्यावेळी सुव्रत जिनेद्राजवळ महापुरच्या चापुरधराजासह दीक्षा घेऊन तपश्चर्या केली.

१ प्राप्य २ मुक्तोऽभूत् ३ वामुपूज्यस्यभावः वामुपूज्यता ता वामुपूज्य संवर्धिनी ४ पाठयित्वा ५ ॥ सुपेण ॥ ६ महापुराख्यपुरस्वामिना ।

विमानेऽनुत्तर वायुरथोऽभूत्प्राणते प्रभुः ।

निर्दानिकोऽन्योऽनुपमे देवो द्वांरावतीपतेः ॥ ७ ॥

वायुरथमुनि प्राणतस्वर्गातील अनुत्तरविमानांत इद्र हाढ्या तेथून तो अनुत्तरविमानेश द्वांरावतीचा राजा ब्रह्मा व राणी उषा याच्या पोटी द्विष्ट नावानें जमला

तुंग्रह्मणोऽचलाख्योऽभूत्पूर्वो राम.परो हरिः ।

द्विष्टाख्यो भवे भ्रान्त्वा भोगवर्धनपू पतिम् ॥ ८ ॥

सुपेणराजाचा जीव राजा ब्रह्म व राणी सुभद्रेच्या पोटी अचल नावानें जमला. हे दोघ बलभद्र व नारायण होते विष्णुशक्तीने भोगवर्धननगरचा राजा श्रीधर याचे पोटी तारक नावानें जम घेतला

तारकौख्य प्रतिहरीभूत गन्धेभयाचिनम् ।

हत्वारिं सोऽर्धधिस्थान तेनांमागाद्गलःशिवम् ॥ ९ ॥

तारक प्रतिनारायण होता तारकानें द्विष्ट ३ अचल याच्याकडे असलेला प्रयात हत्ती मागविला तो यानीं न पाठविन्यामुळें तारकानें त्याच्याशीं युद्ध केलें पण तो त्यात मारला जाऊन सात व्या नरकात गेला द्विष्टहि त्याच नरकात गेला अचलनें मात्र मामुळें विरक्त होऊन दीक्षा घेतली व तो मोक्षाला गेला.

१ स्वर्गे २ ३ विष्णुशक्तिपावे वृत्त निदान मुपेण प्राणतस्वर्गे
ऽनुपमे विमाने ४ ब्रह्मणस्तुक्त पुनः ॥ पूर्वो वायुरथचर ६ परं मुपेण
७ विष्णुशक्तिचर ८ द्विष्ट ९ वृष्णम नरक १० रिपुणासह ।

इत्याशाधरद्वन्द्वे त्रिपष्टिस्मृतिनाम्नि महापुराणा-
न्तस्तत्त्वसङ्ग्रहे श्रीवासुपूज्यतारक प्रतिकेनवाचला-
ख्यचलद्विष्टष्टाल्यकेशवेतिवृत्तोत्तरं पुराणं द्वादशम् १२

प्रतीच्य धातफीखण्डेमेरुप्रत्यग्विद्वहे ।

विषये रम्यफावत्या यो महानगरेऽधिराद् ॥ १ ॥

धातफी खडान मेरु परताच्या पश्चिमेस रम्यकावती देशातीठ
महानगरात पद्मसेन नामक राजा राय करीत होता

पद्मसेनस्तपः सर्वगुप्तकेवलिसन्निधौ

एहीत्वैकादशाङ्गस्तोर्थाकृन्नाम उद्धवान् ॥ २ ॥

त्याने प्रार्थिकरुपनात सर्वगुप्तकेवली आले अमता त्याच्या
जवळ दीक्षा घेनगी एकादशागाचें अध्ययन करून तीर्थकर नाम
कर्म बांघिले

सहस्रारऽथ शत्रोऽभूत्ततः काम्पिल्यपत्तने ।

कृतवर्मनृपस्याभूत्सुतो ह्यमन्तसम्पदाम् ॥ ३ ॥

तेथून तो सहस्रार नामक वाराच्या स्वर्गात इद्र झाला पुढें
काम्पिन्य नगरीचा राजा कृतवर्मा व राणी जयश्यामा याच्या पोटी
त्रिमलनाथ नावानें जमला.

विलीनां वीक्ष्य निर्गन्धी भूय भ्यानाप्तकेवलः ।

धर्मे प्रणीय सिद्धस्त्वं स्तुवे विमलवाहनम् ॥ ४ ॥

१ पश्चिम । २ जयश्यामागर्भज ।

एकदा हेमतऋतूतील सृष्टिशोभा क्षणागंत नष्ट झालेली पाहून विमलनाथांना वैराग्य उपज झाले व त्यांनी निर्मथ वनून तपश्चर्या केली व धर्मतार्थ्यांचा तप करून सिद्धपदाला ते गेले त्या विमलनाथाने तीर्थकरांची मी स्तुति कातो

योऽत्रायरविदेऽभूच्छ्रीपुरे नन्दिमित्रराज ।

स सुव्रतव्रतमुने प्राप्त ततोन्त्यानुव्रतगत ॥ ५ ॥

याच भरतखंडाच्या पश्चिमगिरेहक्षेत्रातील श्रीपुरात मित्रनदी नामक राजा होता. एकदा तो सुव्रतनाथतीर्थकरांच्या दर्शनास गेला असता त्यांची बोग्याणी ऐकून निरक्त झाला व तप आचरून सर्वार्थसिद्धि नामक रंगातील अनुत्तरणीयानात अहमिंद्र झाला

भरतेऽस्मिन्कुणालाख्य देशे सवस्त्ययीश्वरः ।

सुकेतुभोगसक्तोऽभूमिपिदोऽप्यसकृद्वित्तः ॥ ६ ॥

या भरत क्षेत्रातील कुणाल देशात श्रावस्ती नामक नगरीत सुकेतु नामक राजा राज्य करीत होता तो फार भोगासक्त होना त्याचे नातलग, भगिनी व प्रजाजन त्याचा फार निग्रह करीत

पूत दीन्यन्सवल्याख्य ह्यारिताश्चपवस्तुकः ।

सुदर्शनाचार्यवाचातपस्य तपसामुना ॥ ७ ॥

पूतादिव्यसनात त्याचे सर्वत्र गमास्ते तेव्हा पश्चात्ताप पावून त्याने सुदर्शनाचार्यांच्या जवळ दीक्षा घेतली व तप आचारिले

१ मन्त्रिबन्धुरे २ राष्ट्रनिजन्धरे प्रभृति ३ मेवयमह दीक्षा श्री
याभिचे मम न दाया न पतिष्यति ।

सबलायुद्धे इत्याचनिदानां लान्तवद्गतः ।

तावभूतां सुतौ मद्रनाम्नो द्वावतीपतेः ॥ ८ ॥

या तपाने कला, गुण, चातुर्य व बल प्राप्ती होवो असे निदान बाधून तो लातनस्थगांत देव झाला. तेथून द्वावती नगरीचे राजा रुद्र व राणी पृथ्वी याच्या पोटी तो स्वयभू नारानें जन्मला

धर्मस्वयम्भूनामानौ रायविष्णू अथेकदा ।

भैधुर्बलिचरः सोऽर्द्धचक्री वरपुरंशिना ॥ ९ ॥

मित्रनदीराजा अहमित्रभगातून रुद्रराजाच्या सुमद्राराणीचे पोटी धर्म नामें करून जन्मला. धर्म बलदेव होता व स्वयभू यासुदेव होता ज्यानें धूतात हुकेल्ला जिकळे होतें तो राजा यावेळीं रत्नपुरचा मधु नामक राजा झाला होता. तो प्रतिवासुदेव होता.

केनापि प्रहित राजा प्राभृतं दूर्तघाततः ।

स्वयम्भुवा इतं श्रुत्वा नारादात्तज्जिघासयौ ॥१०॥

मधुराजाकडे दुसऱ्या राजाकडून काही भेट घेऊन जाणाऱ्या दोन दूतांना स्वयंभूनें ठार मारून भेट हिरावून घेतली. ते वर्तमान ऐकून मधु त्या बलदेव व यासुदेवांबरोबर छटप्यास गेला

सुवर्तचक्रोहतस्तेन सप्तमीं भुवमाविशत् ।

पश्चात्स्वयम्भुश्चाधिर्मादूर्ध्वं धर्मः सुनिर्वृतः ॥११॥

१ बलात्कारेण मुभ्ये पश्चात्सुकेतुना दीक्षा यहीता २ नदिमित्रसुकेतु हो ३ जात ४ द्वयोर्दूतौ निहत्य ५ तयोर्धर्मस्वयमुवाहन्तुमिच्छत्या ६ मधु. ७ स्वयमुवा ८ सप्तमीमाविशत् ९ मोक्ष गत. ।

त्या युद्धात् स्वयभूने सोढलेल्या चक्रानें मधुराजा मारला गेला व तो सातव्या नरकात पडला. स्वयभूसुद्धा त्याच नरकात गेला. त्यामुळे व्ययित होऊन धर्मबलदेवानें दीक्षा घेऊन मोक्षपद गाढलें.

मधुरारामदत्तादिभवी मेरुश्चमन्दरः ।

वारुणीपूर्णचन्द्रादिभवी विमलसदृशौ ॥ १२ ॥

याचकाळात श्रीविमलतीर्थकराचे मेरु व मंदर नामक दोन गणधर होते. त्याची भगवती अशी—कौसल देशातील दृष्ट नामक गावात भृगायण नावाचा एक ब्राह्मण होता त्याच्या बायकोचें नांव मधुरा हिचाच जीव पुढें मेरुगणधर झाला. या ब्राह्मण दाण्याला वारुणी नामक मुलगी झाली हिचा जीव पुढें मंदरगणधर झाला मधुराब्राह्मणी मेल्यानंतर रामदत्ता राणी झाली ही सिंहसेन राजाची धनी. हिनेच सुभूतिमत्र्याने भद्रनिष्ठ शेठची बळकावलेली रत्नमजूबा मोठ्या युक्तीने शेठला मिळवून दिली ही राणी मेल्यानंतर महाशुक्रस्थर्गात देव झाली तेथून ती धरणीतिलकनगरचा राजा मतिवेग व राणी सुलक्षणा याच्या पोटी श्रीधरानामें करून जमली श्रीधरा पुढे अर्जिका बनली व मेल्यावर आठव्या कापिष्ठ स्थर्गात देवी झाली पुढे पृथ्वीतिलक नगरीचा राजा मतिवेग व राणी प्रियाकरिणी याच्या पोटी ती रत्नमाला नामें रत्न जमली नंतर तो जीव स्वर्गात अच्युत देव झाला. तेथून

१ मेरुभव २ रामदत्तादिभवो यस्य भवो च ३ पुन भीषि-
मन्नायगणधरौ जातौ ।

तो जीव अयोध्यानगरीचा राजा अर्हदास व राणी सुव्रता यांच्या पोटी वीतभय नामे वरून जमला हा बलदेव मेल्यानंतर लता स्वर्गात आदित्याभ नामक देव झाला, हाच देव उत्तरमथुरानगरीचा राजा अनंतवीर्य व राणी मेरुमाळिनी यांचे पोटी मेरु नांगने जमला व विमलनाथ तीर्थकराचा गणधर झाला, मथुराप्रामाण्यांची मुलगी वारुणी मेल्यानंतर तिच्या रामदत्ताभवात तिच्या पूर्णचंद्र नामक मुलगा होऊन जमली, पूर्णचंद्र दीक्षा घेऊन वारल्यावर वैद्यदेव झाला नंतर मथुरेच्या श्रीधराभवात तो देव यशोधरा नामे करून जमला तिचे सूर्यानर्ताशी लग्न झाले व त्यांना रश्मिवेग नामक मुलगा झाला यशोधरा अर्जिका होऊन मेल्यानंतर आठव्या कापिष्ठ स्वर्गात देवी झाली मथुरेच्या रत्नमाळभवात ही देवी रत्नयुधनामक पुत्र होऊन तिला जमली अयोध्येचा राजा अर्हदास व राणी जिनदत्ता यांच्या पोटी पुढे रत्नयुध मेल्यानंतर विभीषण नावाने जमला हा नारायण मेल्यानंतर दुसऱ्या नरकात गेला तेथून तो अयोध्येचा राजा श्रीवर्मा व राणी सुसामा यांचे पोटी श्रीधाम नावाने जमला दीक्षा घेऊन तो मेल्यानंतर पांचव्या ब्रह्म नामक स्वर्गात देव झाला, वीतराकपुरचा राजा वैजयंत व राणी सर्वश्री यांच्या पोटी तो देव जयंत नावाने जमला पुढे तो धरणेद्र झाला शेवटी हा धरणेद्र उत्तरमथुरानगरीचा राजा अनंतवीर्य व राणी अमृतमती यांच्या पोटी मदर नामे करून जमला व विमलनाथ तीर्थकराचा गणधर बनला याप्रमाणे हे दोन गणधर

मागील मयात सायत्र भाऊच होते. वारुणीचा जीव वारा जन्मान-
न्तर मंदर झाला आणि मधुरेचा जीव आठ जन्मानन्तर मेरु
गणधर झाला.

जातौ सूचयेत तद्वृत्तं भरतेऽत्र स्वगायत्रपाक् ।

आनीय गन्धमालिन्या नदीपञ्चकसङ्गमे ॥ १३ ॥

वैजयतमुनि वनात प्रसिमायोग धारण करून वसले असता
त्रिबुदणू नामक त्रिधाधराने पूर्वजन्मीचे वैर स्मरून त्यांना भरत-
क्षेत्रातील त्रिजयार्द्रपर्जताव्या पूर्वस गन्धमालिनीदेशात असलेल्या
कुमुदगती, हरिगती, सुवर्णगती, राजगती आणि चडवेगा
या पाच नद्यांच्या संगमातील त्रोल पाण्यात आणून टाकले.

सिंहा प्राग्वैरतो विद्युद्वर्षस्वेदेन मारित ।

खैट्वस्तदीहितश्चान्यै सञ्जयन्तः सुधीर्मुनिः ॥ १४ ॥

त्याला इतर त्रिधाधरांनीही मदत केली.

तत्कल्याणेऽहिरौद्भूतो निदानादागतोऽनुज ।

तस्याङ्गं वीक्ष्य रुष्टोरिं सम्बन्धु हन्तुमुद्यतः ॥ १५ ॥

सजयत मुनीचा भाऊ जयत धरणेद्र आपल्या भावाला झालेली
पीडा पाहून त्रिबुदणूला सर्व बाधनासह समुद्रात बुडवून मार लागला.

१ तयोर्मैरदयोः २ चवूडीपापरविदेहस्यविजयार्द्र ३ दक्षिणतः
सकाशादानीय अपाक् शब्दोऽत्राज्ययः । ४ श्रीभूतिभवे सिंहपुरे सिंहसेन रा
जेन वद्धात् । ५ श्रीभूतिचरेण ६ स चागो ईडितस्तदीडित ७ सिंहसेन राज
चरः ८ धरणेद्रत्वं प्राप्तः ९ जयतनाम्ना १० नामपाशेन बद्ध्वा समुद्रेक्षेत् ।

आदित्यामसुरेणोक्त्वा सत्यघोषादिवृत्तकम् ।

वोरितो मन्दराख्योऽमूढणी मेरुश्च स क्रमात् ॥१६॥

रामदत्तेने स्तनमजूरा भद्रमित्र शेठला परत दिली व श्रीभूति उर्फ सत्यघोष मज्याची लबाढी चाहेर आणल्यावर सिंहसेन राजाने त्याला शिक्षा दिली होती. त्यामुळे तो त्याचा बैरी बनला होता. मेल्यानंतर तो भग्री अगधन नामक सर्प झाला. मेल्यावर तो तिसऱ्या नरकात गेला. तेथून चमरहरिण झाला. पुढे कुक्कुट-सर्पयोनीत गेला. नंतर पुन्हा तिसऱ्या नरकांत जाऊन अजगरयोनीत जमला. नंतर तो भिळ झाला. तेथून तो भरतक्षेत्रातील भूतरमन नामक वनात गोग्रग तापसी व त्याची बायको सखिया यांच्या पोटी मृगशृंग नावाने जन्मला. त्याने पचास साधन केले व निवाधरैभय पाहून ते निदान केले. त्यामुळे तो वज्रद्रष्ट व त्रिभुवना या विद्यावर जोडप्यापासून विषुदष्ट नामेकरून जन्मला. राजा सिंहसेन मेल्यानंतर अशनिघोषनामक हत्ती झाला. तो मरून नंतर श्रीधरदेव, रश्मिरेग, अर्कप्रभ वगैरे जन्म घेऊन चक्रपुरचा राजा चक्रायुध व राणी चित्रमाला यांच्या पोटी वज्रायुधनामे करून जन्मला. अशनिघोष हत्तीला विषुदष्टानेच सर्पभावात दश करून मारले होते. राजा वज्रायुध मुनि होऊन प्रतिमा योग धारण करून तपश्चर्या करीत असता विषुदष्टाने भिळ-

१ रमदत्ता चरेण २ त्रिपट्टः ३ आदित्यामसुर मरुमूत धनाराज-
य तो मदरोऽमूढ ।

भवात् त्याना ठार मारले होते, तेव्हा तो जीव सर्वार्थसिद्धिस्वर्गात्
अहमिंद्र झाला व नंतर सजयत झाला अशा रीतीने सजयतमुनि
व विद्युरष्टाचे भगोभरीचे वैर असल्यामुळे निवृद्धां मुनिला वि-
नाकारण सगमात बुडविले असे धरणेद्राला आदियादेवाने सय-
घोष व सिंहसेन भवापासून इत्तीवृत्त सगून समजाविल्यानर तो
स्वस्थ झाला

इति श्रीचिमलनाथधर्मस्वयम्भूमधुवृत्तगर्भसञ्ज-
यन्तमेरुमन्दरचरितोत्तरं त्रयोदशम् ॥ १३ ॥

राजा प्राग्धातकीखण्डकच्छकावत्यवास्थितः ।

पुरे पन्नरथोऽरिष्टे य श्रित्वाहत्स्वयमभात् ॥ १ ॥

धातकीखण्ड द्वीपात मेरुपर्वताजगळ कच्छकावती देशात अ-
रिष्ट नामक गात्रचा राजा पन्नरथ स्वयम्रभ तीर्थकरानगळ दीक्षा घेऊन
याचाच आश्रय करता झाला.

तपो यध्वा तीर्थकृच्च भुक्त्वाच्युतरंमाच्युत ।

साकंते सिंहसेनस्य पुत्रीभूर्य विरज्य च ॥ २ ॥

वरीच तपधर्या पुरून त्याने तीर्थकरनामकर्म वाधले व
सोळाव्या अच्युतस्वर्गात पुष्पोत्तर निमानात देव झाला तेथून तो
अयोध्येचा राजा सिंहसेन व राणी जयद्यामा याच्या पोटी अन्न
तनाथ नामे करून जमला वरीच वर्षे राय करून त्याने दीक्षा
घेतली

उल्कापातं क्षणाज्जातं कैवल्यस्तार्थकृत्सतोम् ॥

प्राग्योऽनन्तम्पदम्याप्यात्मनः पायादनन्तजित् ॥१॥

एकदा उल्कापात पाडून त्याला वराम्य उपन झाले व दीक्षा घेऊन त्याने तपश्चर्या केली व सर्वज्ञ बनून सज्जनांत श्रेष्ठ झाला धर्मतीर्थ प्रसिद्ध करून जे मोक्षाला गेले ते अनतनाथ तीर्थंकर आमचे रक्षण करोत.

वसुपेण पौदनेऽस्मिन्नुपो नन्दास्य बहुभा ॥

तौ वीक्ष्य मलयाधीशस्तन्मिथं चण्डशासन ॥ ४ ॥

मात्र भरत क्षेत्रातल पौदानपुरात राजा वसुपेण २ राणी नदा राज्य करीत होती मलयदेशचा राजा चण्डशासन हा सुपेण-राजाचा मित्र होता नदाराणीला पाडून तो मोहित झाला.

कामार्तो हृतवर्जर्ता शंकर्तः सन्प्रबांधिते ॥

श्रेययोगणं नुत्य कृत्वा सिंहनि क्रीडित तप ॥ ५ ॥

कामपीडित झालेल्या चण्डशासनाने तिला पळवून नेला तेव्हा राजा वसुपेण पार वर्धी झाला पण त्याचा निरुपाय होता लष्णू त्याने जागे होऊन श्रेय नामक गणधराजघट्ट दीक्षा घेतली व सिंहनि क्रीडित नामक घर तप त्याने आचरिले

१ सपुष्पाणा मध्य प्राग्येष्ठ । २ वसुणस्य भार्या नदा ३ नदा ४ तस्य वसुणस्य ५ उपाया ता इत्वा स्वपुर गत ६ वसुपेण ७ प्रचाया जातो यत् ता प्रबांधित ८ नुत्या ।

ततो निदानतोऽगच्छत्सहस्रारं परस्मिन्ति ॥

भाग्वेदेहं नैन्दनेऽभूत्पुरे राजा महाबलः ॥ ६ ॥

मी पुढील जमान बलिष्ठ राजा व्हाये असे निदान बाधून वसुपेण मुनि मेन्यावर बाराव्या सहस्रार नामक स्वर्गात देव झाला. निदिहक्षेणात नदनपुरात राजा महानल राज्य बरीत होता.

सोऽपि तद्वत्तपः कृत्वा प्रजापालार्हदन्तिके ॥

शान्तस्तनैव देवोऽभूत्ततश्च्युत्वाऽभवत्सुतः ॥ ७ ॥

प्रजापाल तीर्थकराजवळ दीक्षा घेऊन त्यानेहि तशीच तप श्रिया केली व बाराव्या सहस्रार नामक स्वर्गात देव झाला.

द्वारावत्यामभूत्सोमप्रभभूपरस्य सुप्रभ ।

वसुपेणचरोऽस्यासीदनुज पुरुषोत्तम ॥ ८ ॥

तेथून तो द्वारावती नगरीचा राजा सोमप्रभ व राणी जयावती याच्या पोटी सुप्रभ नावाने जमला त्याच्या सीताराणीपासून त्याला पुरुषोत्तम नामक मुलगा झाला. ता वसुपेणाचा जीव होय.

तैच्छिर्यं नारदाच्छ्रुत्वा काशीशां मधुमूदनः ।

तौ चण्डशासनं भरौ तेनैवैभंादिककरम् ॥ ९ ॥

काशीनगरीचा राजा मधुमूदन याने नारदापासून पुरुषोत्तम

१ भवत्तरऽलप्य शासनं वातो भूयामिति सकल्प २ पर उद्गृह्ण स्थिति अष्टदशममुद्राय ३ जम्बूद्वीपस्थ ४ शातनामा ५ सहस्रारे ६ द्वारावती इत्यात् ७ तस्य पुरुषोत्तमस्य ८ चण्डशासनचरः ९ प्रचण्डशातःपरी १० नारदेनैवराजरादिकर ।

व वसुप्रभ याचें वाढतें सामर्थ्य एकेले. तेव्हा त्यानें हत्ती वगैरे कर-
मार बसूल करण्यासाठीं नारदाला पाठविलें.

प्रातिलोम्यं तयोःश्रुत्वाद्भुद्धस्तौ हन्तुमागतः ।

स हतो विष्णुना सारि क्ष्मांगतोन्त्यां बलंःशिवम् ॥ १०

त्याची उलट उत्तरे ऐकून तो त्यांना मारण्यास गेला. तेव्हा
पुरुषोत्तमानें त्याला मारले. पुढे पुरुषोत्तम म्हणून सातव्या नरकात
गेला म्हणून सुप्रभला फार दुःख झाले. तेव्हा त्यानें सोमप्रभ तार्थ-
कराजवळ दीक्षा घेऊन कठिन तप केले व तो मोक्षाला गेला.

इति श्री अनन्तसुप्रभपुरुषोत्तममधुसूदनेतिष्ठितोत्तरं
चतुर्दशम् ॥ १४ ॥

यःसुसीमापुरे पूर्व धातकीखण्डवत्सगे ।

नृपो दशरथःस्तार्वादिन्दग्रहणदर्शनात् ॥ १ ॥

धातकीखंडाच्या पूर्वेस भरेपर्यंतानजळ त्रिशेक्रेनातील वस-
देशात सुसीमापुरीत दशरथ नामक राजा राज्य करीत होता त्या
ला चंद्रग्रहण पाहून वैराग्य उत्पन्न झाले.

दीक्षितःस्तार्थकृत्पुण्यं बध्वासर्वार्थसिद्धिंशम् ।

भुवत्वामानुमहाराज तोकौ रत्नपुरेऽननि ॥ २ ॥

दीक्षा घेऊन त्यान गौडशमाननाचें चितवन केले व तार्थकर
नामकर्म बागले. तेथून तो सगंधासीद्धि नामक स्वर्गांत अहर्निद

झाला, पुढे तो खनपुरचा राजा भानु व राणी सुप्रभा याच्या पोटी जन्मला.

वीक्ष्योल्का यानमारूढः संयमारूढकेवल ।

मैरूढधर्मतीर्थोऽसौ धर्मो धर्मं तनोतु नः ॥ ३ ॥

एखा उल्कापात पाहून धर्मनाथाना वैराग्य उपन झालें व त्यानीं दीक्षा घेउन तप आचरिले धर्मतीर्थ प्ररूढ करून जे मोक्षाला गेले ते धर्मनाथतीर्थंकर आमचें रक्षण करोत.

मैरे प्रेत्यगिह द्वीपे बीतशंकापुरीपतिः ।

नरादिवृषभस्तप्त्वा तपो दमवरान्तिके ॥ ४ ॥

मेरु पर्वताच्या पथिमेस याच धातकी खडातील राजगृह नगरीत नरवृषभ नागाचा राजा होता, त्यानें दमवर मुनीजवळ दीक्षा घेउन तप आचरिलें, मरणानंतर तो सहस्रारनामक स्वर्गांत देव झाला

सहस्रार समापास्मिस्तथा राजगृहे नृप ।

सुमित्रो मल्लतादृशो राजसिंहेन भूभुजा ॥ ५ ॥

याच राजगृहीचा राजा सुमित्र चागला मल्ल होता व त्यामुळें त्याला गर्भ झाला होता राजसिंह नामक दुसरा एक मल्लराजा राजगृहीस ए र्दा आला.

निर्जितो दैर्युषा कृष्णाचार्यान्ते दुर्धरं तप ।

कृत्वा मृतो निदानेन माहेन्द्रेऽभून्महद्विक ॥ ६ ॥

१ प्ररूढ प्रसिद्ध धर्मतीर्थ यस्य स २ पश्चिम ३ महयुद्धन ४ मिहनि श्रीडितादिक ।

द्वयुद्धात् त्याने सुमित्राला जिकळे तेव्हा तो फार खट्टा झाला
व वृष्णाचार्यावरून नाऊन त्याने दीक्षा घेतली मिहनिष्कीडितादि
घोर तपे आचरून त्याने निदान पापछे की आपण बलिष्ठ राजा
व्हावे, मरणा तर तो चौथ्या माहेंद्र नामक स्वर्गात महद्विक्रमेन झाला.

आद्योऽयं सिंहसेनस्य सन्तुःखगपुरेशिनः ।

सीरी सुदर्शनोऽन्योऽमृदिष्णुः पुरुषसिंहकः ॥ ७ ॥

खगपुरचा राजा सिंहसेन य राणी त्रिज्या याच्या पोटी नर-
वृषभाचा जीव स्वर्गातून सुदर्शन नागाने जमला त्याच रात्राला
अत्रिकाराणीपासून सुमित्राचा जीव स्वर्गातून येऊन त्रिष्णु नागाने झाला.

राजासिंहचरो भ्रान्त्वा तैतो हास्तिनपू.पतिः ।

मधुग्रीवाभिधो जज्ञे पार्चमानस्तैत.करम् ॥ ८ ॥

राजसिंहमठाचा जीव अनेक योनीत जन्मत हस्तिनपुरचा
राजा मधुग्रीव नामे करून झाला व त्याने सुदर्शन व त्रिष्णु पुरुष
सिंह राजाकडे करभार मागितला

केशवेन हतोऽगच्छदवधिस्थानमन्वरि ।

धर्मतीर्थवराहवोधिः सिद्धिमगाद्बलः ॥ ९ ॥

तेव्हा त्या दोघानी करभार नाकारल्यावर तो युद्धास आला व
त्रिष्णूकडून मारला गेला त्रिष्णुहि नंतर मेला व सातव्या
नरकात गेला त्यामुळे सुदर्शनाला वैराग्य वाटून त्याने

१ नरकमचर २ सुमित्रचर ३ तदनंतर ४ दडगभाष्यप्रधानमु-
खेन कृत्वा ५ पुरुषसिंहाव ६ पुरुषसिंहेन सह ।

धर्मनाथतीर्थकराजकळ दीक्षा घेतली व तपश्चर्येने केरलज्ञान प्राप्त करून घेऊन तो मोक्षाला गेला.

विचित्रपुरेराष्मध्यग्रैवेयकमगात्तपः ।

तप्त्वा नरपतिर्वासुपूज्यान्ते कोशलापतेः ॥ १० ॥

मघवा यः सुमित्रस्य पुत्रो भूत्वा स चक्रिताम् ॥

भुक्त्वापाभयघोषास्यकेवल्यन्ते परं पदम् ॥ ११ ॥

विचित्रपुरचा राजा नरपति नामक होता. त्याने तप आचरून

न मध्यम ग्रैवेयक नामक स्वर्गांत अहमिद्रपद मिळविले, तेथून तो अयोध्येचा राजा सुमित्र व राणी भद्रा याच्या पोटी मघवान नाथाने जन्मला. तो चक्रवर्ती होता. बरेच वैभवं भोगल्यानंतर त्याला उपरति द्याली व त्याने अभयघोष जिनेद्राची बाणी ऐकून दीक्षा घेतली. मरीच तपश्चर्या करून तो मोक्षाला गेला.

अयाच्युतादित्य सूर्यवंशजोऽनन्तवीर्यजः ॥

चक्री सनत्कुमारोऽभूत्साकेतेऽत्यन्तरूपवान् ॥ १२ ॥

अयोध्येचा सूर्यवंशी राजा अनन्तवीर्य व राणी सहदेवी याच्या पोटी अच्युतनामक सोळाव्या स्वर्गातील देवाने सनत्कुमार नाथाने जन्म घेतला. हा मुलगा रूपान अमूर्त चक्रवर्ती होता.

सौधर्मेन्द्रस्तुतं श्रुत्वा तद्रूप वीक्ष्य संसदि ।

द्वौ देवावूचतुस्तं भो चक्रिन् ! श्रुणु यथाश्रुतम् ॥ १३ ॥

१ विचित्राख्यानमरस्य नाथो नरपतिनामा । २ सुमित्रस्य । ३

स्यस्य ।

सौधर्मेन्द्राच्या सगेंत सनतुमासच्या रूपाची स्तुति केलेली ऐकून दोन देव ते प्रत्यक्ष पाहण्यास आले व खूप होऊन सणाळे.

रूपं तथैव ते हेतुर्न्यूनमद्येक्षणान्मनाक् ।

श्रुत्वेति चक्री निर्विघ्न दीक्षितो वितर्पश्चरन् ॥१४॥

हे चक्रवर्ति, तुझे रूप असामान्य आहे खरें पण आज आझी प्रथम पाहिल्या पेक्षा आता तें थोडेसे कमी झालें आहे, तें ऐकून त्याला वैराग्य उत्पन्न झालें व दीक्षा घेऊन त्यानें तपश्चर्या केली.

प्राप्तद्धिः प्रसहन्व्याधीन्सौधर्मेण पुन स्तुतः ।

वैपीभूयामरैः कश्चित् परासितुमागतः ॥ १५ ॥

तपश्चर्यत तो दुःख न मानतां अनेक व्याधि सहन करू लागला झणून सौधर्मेन्द्रानें त्याची पुन्हा स्तुति झाली, ती ऐकून एक देव वैद्याचा वेष घेऊन त्याची परीक्षा करण्यासाठीं आला.

भां मुने ! इन्मि ते व्याधीनित्युक्तस्तेन सौऽवदत् ॥

शरीरस्पर्शमात्रेण पश्य शाम्यन्ति मे गदाः ॥ १६ ॥

हे मुने, मी तुझी व्याधि नाहीशी करतो असें देवानें छटलें तेव्हा शरीराचा स्वतः स्पर्श करून मुनीनीं आपलें सर्व रोग नाहीसें केले.

१ कारण किंतु वर्तते २ इष्टम् ३ विशिष्ट ४ सद्गुरु विना सहमान ५ वेदवेप धृत्वा ६ हस्तस्पर्शेन स्वव्याधिं प्रत्यक्ष प्रत्यक्ष उत्पादित ।

हर जन्मजरादीश्वेदासे वैद्य इतीरितेः ।

त स्तुत्वागस्ते गौं सोऽपि इत्वा कर्माण्यकायतांम् १७

व ते न्यास क्षणाले कीं तू वैद्य आहुतेः तर जन्मजरा-
दिव्याधीचें निवारण कर तें ऐकून देन स्वर्गाला परत गेला व
चक्रवर्ती सर्व कर्मांचा उच्छेद करून अशरीरी बनला क्षणजे मो-
क्षाला गेला.

इति श्रीधर्मनाथस्तुदर्शनपुरुषसिंहमधुक्रीडमघव

सनत्कुमारचरित पञ्चदशम् ॥१५॥

श्रीपेणो मलये योऽभूदेशे रत्नपुरे नृपः ।

इन्द्रोपेन्द्रौ सुतौ सिंहनन्दितानिन्दितारण्ययौः ॥१॥

मलय देशातील रत्नपुरात श्रीपेण नामक राजा होता. त्याला
सिंहनदिता व अनिदिता नामक दोन राण्या होत्या पहिलीचा
मुलगा इन्द्रसेन २ दुसरीचा उपद्रसेन

पत्न्यो सोऽजीजनद्विप्रस्तत्प्रियां सत्यभामिका ।

संपञ्चाश्वैर्यमादित्यगत्यरिञ्जयचारणौ ॥ २ ॥

१ कथित २ देव ३ स्वर्गम् ४ धर्मी ५ सिद्धत्यमगात् ६

इंद्र इन्द्रमन सिंहनदितापुत्र उपेन्द्र उपेन्द्रसेनाऽनिदितापुत्र ७ पत्न्यो-
र्मोर्यैर्वारिपये सुतौ अजीजनत् । ८ कपिल । ९ मगधदशाचलप्रामवास्त-
व्याविप्रधरणीजटसत्कदासीपुत्रस्य कपिलाख्यस्य पत्नी १० राजा ११
रत्नवृष्टि, पुष्पवृष्टि, सुरदुदभिनि स्नान, सुवात, साधुवादश्चेति दानस्या
श्वर्यपञ्चक पञ्चाश्वर्यसहित ।

८, मगधदेशातील अचलग्नाचा ब्राह्मण घरणीनट व ब्राह्मणी अमिला याच्या पोर्णी इद्रभूति व अग्निभूति नामक दोन पुत्र जमले. त्या ब्राह्मणाचा कपिल नामक एक दासीपुत्र होता रनपुरच्या सत्यक ब्राह्मणाने जवू गाहणीपासून झालेली सत्यभामा कपिलाला दिली तो श्रीपेण राजाच्या दरबारी काही दिवस होता पण याचे हीनकुल कळल्यावर त्याला हाकून देण्यात आले रनपुरत एकदा आदित्यगति व अरिंजय नामक चारणमुनि आले याना राजाने आहार दान केल्यामुळे पाच आश्वर्यांची वृष्टि झाली (रनवृष्टि, पुष्यवृष्टि, मुरदुदभीनिनाद, सुगधीवारा, व जयजय कार ही पांच आश्वर्ये होत)

सन्तर्प्यान्न सोऽज्वेध्नात्पुण्य तांश्चानुमोद्य तत् ।

पुत्रावनन्तर्मेतिपुद्गन्नाश्वनु सोऽप्यदा ॥ ३ ॥

मुनीला आहारदान केल्यामुळे श्रीपेण राजाला व याला अनुमोदन दिल्यामुळे सिंहनदिता, आनृता व सत्यभामा या तीरीना उत्तर कुरुभोगभूमीतील आयुष्याचे यवन झाले काशावीनगरीचा राजा महायल व राणी श्रीमती याची मुलगी श्रीकाता इद्रसेनाग दिली होती निच्याबरोबर अनंतमती नायार्चा दासी पाठराखीव आली होती तिच्याशी उपेंद्रसेनाचा सवध घडला

१ राजा २ निख अवधन ३ दीयमान दान ४ इद्रसेनपत्या श्रीकाताया त्रिलामिन्ये अनंतमतिनाम्ये युधि यन्मा आश्व यकाम्या ते निमचीत्ये

रतुं गतो वने घात्वा विषपुष्पं मृतःसमम् ।

ताभिश्च घातकीखण्डप्राह्मेरुदकपुरावभूत् ॥ ४ ॥

स्यामुल्लं इद्रसेन चिडला व दोघाचें युद्ध जुपले त्यांना आन-
रण्यासाठी राजा दोन राण्या व सयभामेसह गेला असता त्यांनी
एक विपारी कूट हुगले व ते चौचे तेथें मेले घातकीखंडात मेह
पर्वताजवळ उत्तरधुर नामक भोगभूमीत राणा व सिंहनदिता
आणि अनिदिता व सयभामा या चार जीराची दोन आर्य
जोडपी जमली.

सिंहनन्दितया भोगान्भुक्त्वा तत्रार्ययार्थं स ।

सौधर्मेऽभूत्सत्यभामापत्नीकोऽनिन्दितोचर ॥ ५ ॥

त्या उत्तरधुरभोगभूमीत सिंहनदितेसह बराच काळपर्यंत
भोग भोगून श्रीरेण सौधर्मस्वर्गांत देव श्राग, अनिदितेचा जनि
आर्य व सयभामेचा जीरा आर्या झाला होता. हे जोडपेंहि सौधर्म
स्वर्गांत गेलें

आर्योऽपि तौ मिथःप्रीतौ श्रीपेणार्यचरोऽमरः ।

अत्रामितादितेजस्का द्विश्रणीद्वन्त्रिययाप्यभूत् ॥ ६ ॥

१ उदकपुरी २ वनीभूतया ३ अनिदिताराही तत्रार्योऽभूत् सत्यभा-
मा च तस्य पत्नी । ४ श्रीपेणेश्रावणरो देव श्रीभन्नामा भानिलये विमाने
जात । श्रावणपत्नी च विन्दुव्यामाला सिंहनदिताचाचरो । तथा अनिदिता
पंचरो देव विमलप्रभाख्य विमाने जात । तस्यानी च शुद्धप्रभाख्या सत्य-
भामापंचरी सिंहनदिताचरी ज्योति प्रभा जाता । सत्यभामाचरी सुताए
ज्योति । ५ अस्मिन् भरतसेने विजयाददासिगर्भेभ्या रघुपुत्रचक्रवालपुरे
६ ज्योति प्रभा ।

ही आर्य जोडपी परस्परामर फार प्रेम करीत श्रीपेणाचा जीव श्रीनित्यनिमानात श्रीप्रमनामक देव झाला व सिद्धनदिता त्रिपुप्रमानामक देवी झाली अनिदितेचा जीव रिमलप्रमानामक निमानात देव झाला व सयभामेचा जीव सुतारादेवी झाली चक्र यालखनूपुरचा राजा ज्वलनगढी त्रिषाधर व राणी वायुवेगा याना स्वयप्रमानामक पुत्री झाली सुरम्पदेशातळि पोदनपुरचा राजा प्रजापति व राणी मृगावती याच्या उदरी त्रिपृष्ट जमला याला स्वयप्रभा िली

त्रिपृष्टविष्णुमंत्रेत्ये स्वयम्भभावृतत्सुखम् ।

सुतारा तत्स्वसौ श्यालीभूत श्रीविजयार्ह्यम् ॥ ७ ॥

पोदनपुरच्या प्रजापती राजास भद्रागणी पामून विजय जमला त्रिपृष्ट विष्णूचा स्वयप्रभेपासून ज्योतिप्रभा नामक मुलगी झाली व विजयभद्र आणि श्रीविजयनामक दोन मुलगे झाले, स्वय प्रभेला अर्ककीर्तिनामक भाऊ होता त्याची पत्नी ज्योतिर्माला, त्यांना अमिततेज नामक पुत्र व सुतारानामक पुत्री झाली ज्योतिः प्रभा अमिततेजाला देण्यात आली व सुतारा श्रीविजयाचा देण्यात आली.

तेन हृतां प्राग्भवमेवैवाऽऽनिघोपखगेशिना ।

प्रत्यानीयार्हवादेशसयम विजयार्हत ॥ ८ ॥

१ अत्र भूमौ पित्रा सहामय २ सुख यथा भवति ३ अमिततेजसां भगिनी ४ विमलप्रमत्तर ५ सुतारा ६ सयम विधाय ७ गृहीत्वा ।

चमरचचापुरचा राजा इद्राशनि व राणी आसुरिका याच्य
पोटी अशनिघोषनामक त्रिधाधर पुत्र जमला, त्याने सुतोरला पाहून
त्याच तो मोहित होऊन तिला पळवून नेली, एक मायामृग निर्माण
करून त्याच्या मार्गे त्याने श्रीविजयला छावले होते वैताळनामक
विधेला सुतारेचे खोटे रूप देऊन बसविले होते, श्रीविजय शिक्का
रीडून परत आल्याबरोबर साप चागल्याचे डोंग करून वैताळी
मरून पडली सुताराच मेला असे मानून श्रीविजय शोक करीत
होता इतक्यात एका त्रिधाधराने अशनिघोषाशी लढून तिला आणून
पोहोचविली, विजय अरिहताजवळ अशनिघोषाने दीक्षा घेतली,
अमिततेज श्रीविजयाच्या मदतीस आला यानेहि देशसयम स्वीकारला

सं गृहीत्वा चिर तप्त्वा मासायुःप्रायतो मृत ।

कृत्वाष्टाद्वयह सखेयामानतेऽभूभिर्दानिनौ ॥ ९ ॥

देशसयम घेऊन यानी अष्टाद्विक पूजा केली एकम
दिना आयुष्य उरले असता याने नदनमुनीजवळ दीक्षा घेतली
व अमिततेज तेराव्या आनत स्वर्गात नयानर्त विमानात मणिचूळ
नामक देव झाला आणि श्रीविजयहि त्याच स्वर्गात स्वास्तिक
निमानात मणिचूळनामक देव झाला,

ततोऽत्र वत्सकावत्या प्रभाकर्पा बलाच्छुर्ता ।

स्त स्मापराजितानन्तवीर्यो स्तेमितसागरी ॥ १० ॥

१ अमिततेजा २ सन्यासात् ३ अष्टाद्विक कृत्वा द्वाविंशतिदिन
सन्यासेन ४ श्रीविजयेन सह ५ जमरगुप्फुनितो विभनदिभवादिता त्रि
पृथग्विय धृत्या कृतविष्णुलक्ष्मीनिदानिन ६ स्तिमितसागरनृपपुत्री

जमुंद्रोपांत पूर्वविदेहक्षेत्रात् वसकावती देशार्तात् प्रभाकरी
नगरींते राजा स्तिमितसागर वराणी वसुधरा यांच्या पोटी रविचूडदेव
अपराजित नामे करून जमला व त्याच राजाच्या वसुमती राणीस
मणिचूडदेव अनंतवीर्य नावाने जमला.

सिद्धविद्यौ नर्तकीप्सुं दमितार्यर्द्धचक्रिणम् ।

हत्वा तत्र हरिर्भुक्त्वा महीं घामोऽहसोऽजनि ॥११॥

हे दोघे भाऊ परस्पराने प्रेम करीत राख्य करीत. बर्मी व
चिंतातिका या दोन नर्तिकांचे मृत्यु त्यांना फार आगळे शिवमंदिर
नगराचा राजा दमितारि याला त्या नर्तकीचा मोह पडला, त्याने
त्या मागविण्या. पण बरील दोघा भाजानी त्यांना पाठविले नाही व
स्वतःच विद्यादेवीच्या साहाय्याने त्या नर्तकीचा वेष्ट घेऊन गेले व
राजाला सन्तुष्ट केले. या वेष्टधारी दोन नर्तकी जवळ राखकन्या
कनकश्रीला नर्तन शिकव्यास ठेवले. तेव्हा हे दोघे भाऊ तिला
पळवून घेऊन गेले. दमितारीला सर्व प्रकार कळल्यावर तो प्रभा-
करी नगरीवर चाल करून गेला अपराजित व दमितारीची लढाई
जुपली. अनंतवीर्याने त्याला ठार मारले. अनंतवीर्यानागण मरून
रत्नप्रभा नामक पहिल्या नरकाल गेला.

रामोऽन्युतेन्द्रस्तपसा ततोऽहीन्द्रभुवा दत्ता ।

खगेद्भूतं तपः प्राप्य तं निन्ये स मतीन्द्रताम् ॥१२॥

१ पाने घमाया जात २ अजनि ३ उत्पन्न भग्यसत्वेन ४ मनेन
वीर्यवर ५ अन्युतेन्द्र ।

त्यामुळे अपराजित बलदेवास फार दुःख झाले. त्याने यशोधर मुनीजकडीला दीक्षा घेतली. अगधिज्ञान उत्पन्न झाल्यावर एक महिनाभर अनशनव्रत आचरून तो अच्युतस्वर्गात इद्र झाला. स्तिमितसागर मेऱ्यावर धरणेद्र झाला होता. त्याने अनतरीर्याच्या जीवास बोध केल्यावर पहिल्या नरकातून निघून तो मेघनाद त्रिधाधर झाला. पुढे मुनि बनून मेल्यानंतर अच्युतस्वर्गात प्रतीद्र झाला.

द्युत्वंन्द्रो मङ्गलावत्या चक्री वज्रायुधोऽभवत् ।

युवराजोऽन्यः सहस्रायुध क्षेमङ्करीपतेः ॥ १३ ॥

अपराजिताच्या जीन स्वर्गातून याच द्वीपात मंगलानती देशातील रनसचयपुष्पा राजा क्षेमकर व राणी कनकचित्रा याच्या पोठी वज्रायुध नागाने जमला अनतरीर्याच्या जीवहि स्वर्गातून येऊन त्याच राजाला लक्ष्मीमती राणी पासून सहस्रायुधनामें करून झाला

शुद्धहस्तावधि चक्री तपसापाहमिन्द्रेताम् ।

सानुज पुष्कलावत्यामयासौ पुण्डरीकिणीद् ॥ १४ ॥

सम्यग्दर्शन प्राप्त करून घेऊन वज्रायुधाने क्षेमकर अरिहता

१ प्रतीन्द्र २ इशानेन्द्रस्तुल दशनविशुद्धिस्तच्छ्रवणादायातेन कृत वादेन विचित्रभूतदेवेन पूजितस्तथा विद्यद्वयचरसेट्कनोपसर्ग भुक्त्वा ग्रामचक्रभीरव अनुगाय्यवधिपुन । ३ उपरिमग्नयेकाधोविमाने सोमन शाल्ये ।

जमळ जाऊन मागमुलासह दीक्षा घेतली व ते दोघे ऊर्ध्वप्रयेस्क
स्वर्गातील सौमनस नामक विमानात अहमिंद्र झाले. पुष्कळावती
देशातील पुडरीफिणी नगरांत राजा घनरथ व राणी मनोहरा यांच्या
पोटी वज्रायुध अहमिंद्र मेघरथ नामें कळून जन्मला.

जज्ञे घानरोयिर्मेघरथो दृढरथोऽपरः ।

प्रबोध्य कुवकुटो गृध्रकपोर्तो चाप्य वन्यताम् ॥१५॥

अहमिंद्र सहस्रायुधहि राजा घनरथालाच मनोरमा राणी-
पासून दृढरथ नामेंकळून झाला, दोन कोंबड्याची झुज दोन
दासीनीं छानली व कोंबडे मेळे त्याची भगाली मेघरथानें अशी
सांगितली. हे दोन कोंबडे भद्र व धन्य नामक सख्खे भाऊ होते,
आपापसात लढून मेळ्यावर श्वेतवर्ण व नामवर्ण नामक हत्ती झाले.
तेथें परस्पर लढून मेळ्यावर ते जीव अयोग्यच्या गरज्याचे घरी
रेडे झाले. तेथें झुज वेळून मेळ्यावर दोन मेंढे झाले व टक्कर
वेळून मेळे आणि या भगता कोंबडे झाले. मेघरथाच्या आश्रयास
एकदा एक कवूतर आलें व पाठोपाठ गृध्रपक्षीहि आला व आपण
क्षुत्पीडित असल्यामुळे कवूतर खाण्यास द्या म्हणाला, तेव्हा त्या
दोघाची भगाली त्याने सांगितली. पूर्वभगत हें दोघे धनमित्र
व नदिपेण नामक वाणी होते व लढून मेळे आणि गृध्रकपोत
झाले. गृध्रकपोत मेळ्यावर अनुक्रमें सुरूप व अतिरूप नामक
व्यतर देव झाले.

१ घनरथाख्यस्तीर्थवरपुत्र २ द्वितीय ।

दत्तीज्याव्रतशीलासुपुण्यादपिस्तप श्रित* ।

पितुस्तीर्थकृतां वद्धतीर्थकृत्व.सहानुज ॥ १६ ॥

मुनीना आहारदान, उपवास, तीर्थकरपूजन वगैरे व्रते
आचरून मेघरथाने घनरथाजमल दीक्षा घेतत्री एकादशागाचे
अध्ययन करून त्याने तीर्थकरनामकर्म बाधले दृढरथानेहि
दीक्षा घेतली

सर्वार्थसिद्धौ प्राप्त श भुक्त्वास्मिन् विश्वसनतुक् ।

काम. शान्तिरभूच्चक्री तीर्थकृच्चानुजानुजः ॥ १७ ॥

कुरुजागददेशातील हस्तिनापुरात राजा अजितसेन व राणी
प्रियदर्शना याच्या पोटी नमलेल्या विश्वसेन नामें करून राजा राज्य
कारत होता गंधारदेशात गंधार नगरचा राजा अजितनय व राणी
अजिता याची मुलगी ऐरा विश्वसेनास दण्यात आली याच्या पोटी
मेघरथ स्वर्गातून येऊन शातिनाथ तीर्थकर जमले दृढरथ चक्रायुद्ध
होऊन जमला

चक्रायुधा गणेशर्थं जात्वीश स्व विभूषयन् ।

दृष्ट्वादर्शं निजच्छायाद्वयमुद्धतरोधिक ॥ १८ ॥

अनिन्तिताराणी, मिमळप्रभद्वय श्रीनिजय, देव, अनतरीय
नारायण, नारकी मेघनाद, प्रतींद्र सहसायुध अहमिंद्र दृढरथ,
अहमिंद्र इतक्या भगवान आल्या तो दृढरथाचा जीव चक्रायुध

१ पुण्येन ऋषय राजर्षिजात २ पुत्र ऐरागर्भे ३ पृथ्वीमुज इदानी
मपि अनुजरचक्रायुध ४ भावन् भूतवदुपचार ।

नगरीत राजा सिंहस्थ राज्य करीत होता. एकदा दिवसा झालेला उल्कापात पाहून त्याला वैराग्य प्राप्त झाले व वृषभमुनीच्या जवळ दीक्षा घेऊन त्याने तप आचरिले. पौडश भायनाचे पितन करून त्याने तीर्थकरनामकर्म बागले.

वद्धतीर्थकरत्वांजादन्त्यां दिवसतःसुतः ।

यो भूत्वा सूरसेनस्य कुरुराजस्य हस्तिने ॥२॥

शेनटी समाधिमरण साधून तो सर्गार्थसिद्धि विमानात अहमिंद्र झाला. तेथून कुरुराजाल देशातील हस्तिनापुरचा राजा सूरसेन व राणी श्रीकाता याच्या पोटी तो कुजुनाथ नामेकळून जमला.

प्राप्य चक्रिश्चियं जातु रन्त्वागच्छन्वनान्मुनिम् ।

दृष्ट्वा तपस्यं भुवत्वेन्द्रर्षिकित्वं एष मोक्षयन्तः ॥ ३ ॥

त्याला चक्रगर्तिन प्राप्त झाले. एकदा तो मंत्र्यासह वनफाडा करून येत असता त्याने एक तपस्वी गटिला. असे तप केले असता चक्रगर्तीचे धर्मन प्राप्त होतें व मोक्षहि मिळतो असे कुजुनाथाने सांगितले.

इत्येव मन्त्रिणा पृष्टां दृष्ट्वाभवत्तपः ।

कृत्वाहन्त्यं गतश्चक्रे तीर्थं कन्धुं नमामि तम् ॥ ४ ॥

मंत्र्याने त्रिचारलेल्या प्रश्नास बरील उत्तर देऊन कुजुनाथाना पूर्वभगवून केलेल्या तपश्चर्चेचे स्मरण झाले. नंतर दीक्षा घेऊन त्यानी

१ सर्गार्थसिद्धे २ श्रीकातागर्भे ३ कचिदातपयोगस्य ४ चेत्कदाचि दस्मिन्मये न मोक्षयेते तर्हि इदमपि त्वे मुक्त्वा मोक्ष यास्यसि ।

तप आचरून केवलज्ञान मिळविलें व धर्मतीर्थ सुरू करून मोक्षा-
ला गेले त्या कुथुनाथाना मी नमस्कार करतो.

इति श्रीकुन्धुनाथस्य सप्तदशम् ॥ १७ ॥

कच्छाक्षेमपुरं तद्व्याघ्रं भुद्धनपतिर्नृपः ।

नन्दतीर्थकरात्मसंयमोर्जिततीर्थकृत् ॥ १ ॥

कच्छ देशातील क्षेमपुरात धनपतिनामक राजा राज्य करित
होता. त्यानें नन्दतीर्थकराची बोवबाणी ऐकून दीक्षा घेतली व तप-
श्चरण करून तीर्थकर नामकर्म बाधलें.

गत्वा जयन्तमागत्य हस्तिनेशात्सुदर्शनात् ।

प्राप्तं जन्मात्रचक्रध्रीः शरन्मेघक्षयेक्षणात् ॥ २ ॥

तेथून तो जयन्त नामक विमानात अहमिंद्र झाला व पुढें
हस्तिनापुरचा राजा सुदर्शन व राणी मित्रसेना याच्या पोटी जन्मला.
अरनाथाना चक्रवर्तीपद प्राप्त झाले तरीच वर्षे ऐश्वर्य भोगण्यावर
त्याना शरद्वृत्तीळ दग पण्डम मिरयाला गेलेले पाहून वैराग्य
उत्पन्न झालें.

आदाय सयम लब्ध्वा केवलं धर्मदेशनात् ।

विश्वमुद्धृत्य यः सिद्ध स्मरामि तपरं मभुम् ॥ ३ ॥

दीक्षा घेत पारर त्याना केवलज्ञान प्राप्त झालें धर्मतीर्थ प्र-
१ जवूडीपत्र २ अर्जित पाठ ३ अर्जितमुपाधि ४ मित्रसेनागर्भे

५ चक्रवर्तीपत्य स शास्त्रनामा ।

तिन करून त्यानीं भग्यनीचा उद्धार केला व मोक्षपद मिळविलें
त्या अरनाथाचें मी स्मरण करतों

भूपालारयो नृपोऽनासीज्जितो युद्धेऽरिभिस्तपः ।

सम्भतान्ते स कृत्वागान्महाशुन निदानवान् ॥४॥

याच भरतक्षेत्रांत भूपाल नामक राजा होता एका युद्धात
त्याचा पराजय झाल्यामुळे लज्जित होऊन याने सभूतमुनीजवळ दीक्षा
घेतली व सूत्र तपश्चर्या करून यानें निदान केलें कीं आपणाला
चक्रवर्तिपद प्राप्त व्हायें, समाप्तिमरण साधल्यानंतर तो महाशुन ना-
मक दहाव्या स्वर्गांत देव झाला

सहस्रबाहुरिश्वाकुः साकते ऽ जनि तत्प्रिया ।

जाता चित्रमति कन्याकुब्जराट्पारतात्मजा ॥५॥

कौशल देशातल अयोध्यानगरीत इक्ष्वाकु राजाचा सहस्रबाहु
राजा राज्य करीत होता त्याच्या राणीचें नांव चित्रमति ती कुब्ज
देशाच्या पारत नामक राजाचा मुलगा होती

तत्पुत्रं कृतवीर्य तपसस्तत्पुत्रव्यैज ।

जमदग्निर्दृढग्राहिहरिश्मचरामरा ॥ ६ ॥

त्यांना कृतवीर नामक पुत्र झाला राजा सहस्रबाहुच याका
गतव्रिंदु याना पारत राजाचा बहिण श्रामता दिली होता.

१ एकामृतवह्नुशर्मि २ भूयामे चक्रित्वमिति ३ पारतनपरय
पुत्री चित्रमति ४ सहस्रबाहुद्वयस्य ५ सहस्रबाहा पितृव्य इतव्रिंदुस्तव्य
भार्या भीमती सा पारतम् भगिनी तस्या भीमत्या पुत्र जमदग्नि

त्यान्ता जमदग्नि नागाचा पुत्र झाला बाळपणीच त्याची आई मेन्या-
वर त्याने दीक्षा घेतली व तपश्चरण केले दृढग्राहा राजा व हरि
शर्मा या नागाचा ब्राम्हण ह दोघे मित्र होते

अपुत्रस्य गतिर्नास्तीत्यापेप्सा कीचक्राकृती ।

परिणादितयन्तो त रेणुर्नी पारताङ्गजाम् ॥७॥

दृढग्राहाने निनदीला घतर्ग हरिशर्मा तपस्वी होऊन मेन्या
नतर ज्योतिषी देव शास्त्र तपस्याचें तप अनुद्ध असतें व जैन
मुनींचेंच तप खरें ही गोष्ट ज्योतिषदेवाला दाखवून देण्यासाठी
सौवर्मदेवानें दोननाही चिमणीचें रूप देऊन जमदग्नीच्या दाढी
मिश्रात चाऊन वास्तव्य केलें निपुत्रिनाग शुभगति नाही
असें त्या चिमण्या आपसात बोद्ध लागल्या तें ऐकून जमदग्नि
तपश्चर्या सोडून कन्याधु १ देशाच्या राजाकडे गेला तो
राजा त्याचा मामा होता त्याला आपली लग्न करण्याची
इच्छा जमदग्नीने सांगितली पण कान्यकुब्ज देशाच्या राजानें
त्याचा पि कार केला तरी पण आपली मुलगी रेणुना त्याला दिली.
हा प्रकार पाहून चिमणीरूपा ज्योतिषदेवाची खारी झाली की तप
र्याचें तप अनुद्ध झमने.

सा कामर्जुनपरशू स्याग्रजरिजयान्मुनेः ।

स्वाकृतगुणता न च ज्ञात्वा यार्त स्वमाश्रमम् ॥ ८ ॥

१ द्वी जमदग्नि पाणापिनवनी २ पुराणेषु ३ आमर्यादाया पंडित
केशमिदुनभूतौ ४ चित्रमणिभगिनी । ५ द्वे विने लभ ॥ आश्रम ।

रेणुकेचा भाऊ अरिजयमुनि एकदा तिला भेटायणाम आला असता तिने त्याच्यापासून सम्यग्दर्शनासह अणुव्रतें प्राप्त करून घेतली. जाताना त्याने कामधेनु व परशु भेट देऊन तो स्वस्थानी परत गेला.

राजां सनाभिःसमुतो भोजितो जमदग्निना ।

तं हत्वा कामधेनुं तां लात्वायातः फलादिकम् ॥९॥

एकदा सहस्रबाहुराजा आपले भाऊवद् व वृत्तरीर नामक मुलासह जमदग्नीच्या आश्रनास आला असता राजागव्यातहि दुर्मिळ असे त्याचे आदरातिथ्य करण्यात आले कामधेनूमुळे तो तें करू शकला. राजाने ती कामधेनू मागितली. जमदग्नि देईना म्हणून त्याला ठार मारून ती घेऊन गेला

आहृत्यायानिन्द्रराम सानुजस्तन्मुतं क्रुधा ।

हत्वा त्रिःसप्तकृत्वान्यान्क्षत्रियांश्चाभुनग्युवम् ॥१०॥

जमदग्नीच्या इद्रगम व श्वेतराम अस दोन पुत्र होते. ते फळे गोळा करण्यास गेले होते. परत आल्यावर तें दृश्य पाहून ते रागावले. ते दोघे अयोध्येत जाऊन सहस्रबाहु व वृत्तरीराशी छद्मले आणि सहस्रबाहूस ठार मारून कामधेनु परत घेऊन जाले. नंतर त्यानीं रागाने एकनीस पेठ्या पृथ्वी नि क्षत्रिय केली व स्वतः पृथ्वीचे राज्य भोगलें

१ सहस्रबाहु २ गत ३ आहृत्य गृहीत्वा ४ जमदग्निपुत्र ५ पालयमान ।

इत्थो तद्विधुरे चित्रमतिं प्राप्तेवर्गभिणीम् ।

शाण्डिल्यस्तापसोऽन्यस्य मुनन्धुमुनिसन्निधौ ॥११॥

भूपाळ राजाचा जीव महापुत्र नामक दहा वर्षे रक्षांत होता तो सप्तसत्राह्नी राणी चित्रमती इत्या पोडस होता. चित्रमतीचा भाऊ शाण्डिल्य नामक तपस्व्याला ही गोष्ट कळताच त्याने तिचा मुवधु मुनीजकळ नेऊन ठेविली.

तदग्रजः सारयितुं जगाम स्वमतीं तदा ।

वनदेवीभिरीकृत्वाप्रांतं सुतममृतं सा ॥ १२ ॥

जगन्नाथ मठाचे रक्षण करणानाळा शाण्डिल्य परत निवून गेला. इतडे चित्रमती माळतीला हानी य वनदेवताती ती पुन चक्रवर्ती होणार अम वामुळे त्याचे रक्षण केले.

पोडसश्चेत्यं भार्या चर्त्रीह प्रत्यय भुणु ।

सामिचुर्लागतस्थूलदिलोसघृतमयमान् ॥१३॥

उष्णानपूपानादाय भक्षयिष्यत्यय शिशु ।

इति संतोऽसान्त्वयेत्पृष्टो निर्ग्रन्थस्ता मुदुःखिताम् १४

मुवधुमुनीना निने मुडाचे भविष्य विचारले असता ते कणाळे की सोड्याने वरी हा चक्रवर्ती होणार आहे. याचे लक्षण हे

१ गृहीता २ महसबाहुमरणदुःख ३ भूपाळवरमहापुत्रावरण गर्भ-

मरण ४ मत्स्यप्य । ५ चित्रमतिज्येष्ठप्राता शाण्डिल्य ६ स्वमदुःखभावावर-

णार्थ ७ शण्डिल्य ८ आश्विभावे ९ विश्वाकर्तृ १० कटाह ११ मुवधुमु-

१२ सान्त्वयेत् १३ ।

की, जळ्या चुडीवरीळ उबळते तूप असलेल्या कढईतून दातानें पुण्या काढून घेऊन तो तशाच कढत कढत खाईल. झगून निश्चित रहा. असें सागून निर्ग्रंथ मुनीने त्या द्रुपित मातेचें सांगून केलें.

ततःप्रस्येत्ये शाण्डिल्यस्तां नीत्वा समुता मर्षाम् ।

सुभौमनाम्ना शस्त्रस्तत्प्रयोगश्चायुजत्सुतम् १५ ॥

नंतर शाण्डिल्यानें परत येऊन मुळामह आपल्या बहिणीला मठात नेटें. त्याच नात्र सुभौम टेऊन शस्त्राचें सप्रयोग शिक्षण त्याला देण्यास सुरवात केली

रामो यस्याश्रितोऽर्वास्थिःक्षत्रदन्ताःस ते रिपुः ।

जातो यतस्वेष्टुदितो निमित्तज्ञेन निर्ममो ॥ १६ ॥

इकडे परशुरामाचा निमित्तज्ञाने सांगितला कीं तुझी मागटेल्या राजाचे दांत त्राच्या प्रभावानें जेनात असताना भातामारखे होतोत तो तुमचा दात समजा. तेव्हा आपलें हित इच्छिणाऱ्या परशुरामानें भोजनशाळा घातली.

सत्र सहिरयोध्यायास्त परित्राजशकृतिम् ।

तन्नाश्रन्त सं निश्चिन्त्य तथैवोच्छेत्तुमुग्रत ॥ १७ ॥

१ पथादामात्र २ शाभना मुनिपादवर्जिता भूमिनागद्विष जात इति सुम्भो भव ३ भोजन कुर्वत यस्य पुत्र ४ कलमात्र भव ५ त्वन्निहतशत्रियदत्ता ६ आत्मनो हिनवाहक ७ निमित्तकुशलाख्येन रामो भणित ८ सत्र अन्नदानशासन निष्पादनामान ९ निश्चिन्त्यतिवे पधारिण १० स नाशो न अभवत् तन्नाश्रन्त ११ राम १२ मारयितु ।

अयोध्यानगरीच्या बाहेर त्याने घातलेल्या भोजनशाळेत
एकदा परित्राजकाच्या वेधात असलेला सुभौम आग व त्याने भात
झालेल ते दात खाल्ले नाहीत परशुरामाला हे वृत्त कळल्यानंतर तो
त्याला ठार मारण्यास उद्युक्त झाला

तत्कालसिद्धचक्रेण हतस्तेनेभवंतिना ।

तपसा क्रीतचक्रिश्चरिसास्वादनलम्पट ॥ १८ ॥

तत्काळ तेथे गंधनारण हत्ती आला व चक्राहे निर्माण झाले
त्या हत्तीवर घमून सुभोमाने त्या तपश्चर्येने प्राप्त करून घेतलेल्या
चक्रवर्ती पदाचे वैभवं भोगण्यास चढावलेल्या परशुरामासह चक्राने
जडण्यास सुरवात केली व त्याला ठार मारल.

स सूपकारमन्येषुर्दत्तवन्त मुदाम्लिकाम् ।

रसायनाच्छां तद्वैरिर्कोपितोऽघातयत्कुधीः ॥ १९ ॥

पुढे एकदा अमृतरसायन नामक आचार्याने रसायन नागाची
अम्लिका (एक भोज्य पदार्थ) सुभामाला ग्वाण्यास दिली असता
स्वयंपाक्याच्या शत्रूंनी विधरिच्यामुळे रागाचे भरात त्याने त्यास
ठार केले

इमं वध्यासमित्यात्तशत्र्योऽसौ पुण्यलेशतः ।

ज्योतिर्लोकेऽमरो वैरात्कुक्षानी ज्योतिषोऽजनिः ॥ २० ॥

याला मी ठार मारिन असे निदान करून तो आचारी मेळा
व धोडे पुण्य वाफी असल्यामुळे ज्योतिर्लोकात ज्योतिष देव झाला.

१ स चक्रोत्कालस्तत्काळ २ गंधगजारूढन ३ नाम्नी ४ सूपकारशत्रु

दिव्यैःफलैःप्रवेश्याब्धि पोतेनामारयत्स्वय ।

प्राग्जन्माकृतिमादर्श्य वैरं चोक्त्वाक्षिपेन्मुने ॥२१॥

ज्योतिषदेव वैश्यरूपाने काही दिवस दिव्य कळे पुढें सुभीमाला

आणून देऊ लागला. राजाला त्याची चटक लागली पण आता ती मिळणे शक्य नाही तरी तुझी मजबुरीवर धनात चला ह्मणजे अधिक मिळतील. राजा फलाच्या आशेने त्याचेवर निश्चास ठेवून निघाला जहाजातून जात असता आपलें पूर्वीचें आचार्याचें रूप देवाने दाखवून सुभीमाला ठार मारलें.

सुतो रामो जामदग्नी रौद्रध्यानाढ्योऽगमत् ।

सहस्रबाहुस्तत्पुत्रो लोभातिर्यग्गतिं गतौ ॥ २२ ॥

याप्रमाणे जमदग्नि मुनीचे मुलगे इन्द्रराम व पशुराम रौद्रध्या-
नाने नरकान पडले व सहस्रबाहु आपल्या पुत्रासह लोभकपायामुळे
तिर्यच गतीत जमले.

राजपुत्रस्तपोऽर्चैर्कथकाराशयैश्शल्यवान् ।

मुक्तोः प्राप्य सौधर्म द्युतो चक्रपुराणिनः ॥ २३ ॥

सुकेतु राजाच्या आश्रयाने पुडलाकाचा जीव निदानपूर्वक
तप आचरून सौधर्म नामक पहिल्या स्वर्गात देव झाला व तेथून
तो भरतक्षेत्रात चक्रपुराच्या इक्ष्वाकुनशाचा राजा वरसेन व राणी
लक्ष्मीमती याच्या पोटी पुडलीक नामाने जन्मला.

१ पश्यवचोभिस्तिरस्कुर्वन् २ जमदग्ने पुत्र ३ कृतवीर ४ जम्बूद्वी
पभरत ५ चित्ते शल्यवान् ६ मित्रवर्ममुदर्शनचरौ ।

इक्ष्वाकोधिरसेनस्य तावभूता मुताविह ।

नन्दिपेणो बलः पूर्व पुंडलीको हरि परः ॥ २४ ॥

त्याच राजाच्या वैज्यती राणीपामून नन्दिपेण बलदेव जमळा न पुडरीक वासुदेव होता

पद्मावतीपिन्द्रपुराधीश्वरपेंद्रसेनजाम् ।

तंसूदवन्तमारुण्य सुमंतुर्गर्चनभृत् ॥ २५ ॥

इद्रपुरचा राणा उपेंद्रसेन यामें आपली मुलगी पद्मावती पुडरीकाला दिली या छत्राचें वृत्त ठेकून सुकेतूचा जेजो जो निशुभ नामें मरला चक्रपुरचा राणा ज्ञात होता, वार सत्तापला.

निशुम्भारयः क्रुधा युध्यन्हतस्तौनापै सद्विपन्न ।

हरिस्तयःप्रभां रायःशिरयां पाच्छिरं यतः ॥ २६ ॥

तो पुडरीकादी लडण्यास गेला व त्याच्याकडून मारला जाऊन तम प्रभा नरकात गेला पुष्कळ वर्षे रायसेभर भोगून पुडरीकही त्याच नरकात गेला त्याच्या त्रियोगामुळे नन्दिपेणाला वैराग्य प्राप्त झालें, तो दीक्षा घेऊन तपश्चरण केव्यावर मोक्षाक गेला

इति श्रीअरनाथसुभौमचक्रिनान्दिपेणायलपुंडली

काविराजकृष्णनिशुम्भवृत्तोत्तरमष्टादशम् ॥ १८ ॥

प्राइमेरो कच्छकावत्या वीतज्ञोरुपुरेऽधिराद् ।

योऽन वैश्रवणो जज्ञे स सुगुप्तगुरोर्गिरा ॥ १ ॥

१ पुडरीक २ परिणीतवत ३ अद्रचक्री चक्रपुरपोषकश्च ४ बुद्धिर्वन् सन् - पुडरीकेण ५ सन् ७ वृष्टनरक गत ८ अश्वक्षीरपूर्वमदरस्य ।

जवूदीपात मेरुपर्णताच्या पूर्वेस कच्छकायती देशातील वीतशो-
कपुरात वैश्रवणनामक राणा राज्य करीत होता सुगुप्ताचार्याकडून
त्याने अणुव्रत घेतली होती.

उपात्ताणुव्रतोऽभ्यस्तरत्नत्रयविधानक ।

जातु वर्षागमं द्रष्टुं वनश्रेणीं व्रजन्वटम् ॥ २ ॥

तो रत्नत्रयत्रयगारी होता एकदा पायसाळ्याचे प्राग्गमी वन
शोभा पाहण्यास तो गेला असता त्याने एक उटवृक्ष पाहिला

पृथदरौक्षतं दृष्ट्वा नानापल्लितुलालुलम् ।

मशस्याग्रवन गत्वा रन्त्यागच्छन्निरीक्ष्य तम् ॥ ३ ॥

त्याउटवृक्षाग नव्याच निस्तर्ण फळा होया न बुधा फार
मोठा होता यावर अनेक जातीच्या पश्याच धरे होते वनशोभा
प त तसाच तो पुढे गेला. परतताना त्याने तो उटवृक्ष पुन्हा
पाहिला.

विद्युता भस्मित प्राप्तं पराग्योऽनुचरंस्तप ।

श्रीनाग्यतिसान्निभ्य तीर्थकृत्त्वक्षुपाज्यं च ॥ ४ ॥

यावर वाज पडून तो छिनभिच्छिन्न झाला. यामुळे त्याला
वैराग्य झाले यावे श्रीनागमुनाने वी दीक्षा घेऊन तपश्चरण
केले व तीर्थंकर नाम कर्म बाबले

६ उपात्त सुगुप्ताचार्याचा गृहीत अणुव्रत येन । ७ मनुह
व्याप्त ।

प्राप्तोऽपराजित तस्माच्च्युतोऽत्र मिथिलापते ।

वैङ्गो कुम्भस्य पुत्रोऽभूदिक्ष्वाको. स्वर्गरग्रह ॥ ५ ॥

समाधिमरण साधल्यानतर तो अपराजित नामक अनुत्तर निर्मो-
नात अहमिंद्र झाला पुढें याच भरतखडात वगदेशात मिथिला
नगरीचा इन्हाकुमगाचा राजा कुम व राणी प्रजावती याचा पोत्री
मल्लिनाथ नामें करून तो नमला

पुरापक्षाभा दृष्ट्वासौ श्रिय स्मृत्वापराजिताम् ।

विरक्तस्तपसाईन्त्य प्राप्ता मल्लि पुनातु न ॥ ६ ॥

आपल्या लग्नासाठीं शृंगारलेळ नगर पावन व अपराजित स्वर्गा
तां वैभन आठवू मल्लिनाथांना वाग्य उपन झालें व दाक्षा वेळ
न धर्मतर्प प्रगर्तित कन्यावर यांनीं अर्हगद मिळविठें ते मल्लिनाथ
तीर्थकर आमच रक्षण कराते

श्रीपुरऽभूत्सुरुच्छाया प्रजापालोऽत्र सश्रित ।

उल्कापाताच्छैवगुप्त तपो भुक्त्वान्युतन्द्रताम् ॥ ७ ॥

याच जवूद्दीपात सुकच्छा देशातील श्रीपुरचा प्रजापाल नामक
राजा होता एकदा उल्कापात पावून त्याला वैराग्य उपन झालें
त्रिगुप्त जिनराजाचाल त्यानें दीप्ता घेतली व चरीच तपश्चर्या
करून तो अच्युत स्वर्गांत देव झाला

१ भारते २ वगदश ३ प्रजावतीगिमें ४ त्रिभुवनराजक ५ य
निवाहे सति । ५ दने ६ त्रिगुप्ताचरणे प्राक्त दैवगुप्त

काशीं पद्मनाभस्य पुत्रांऽस्य तृतीयेऽजनि ।

चक्री पद्मांऽद्वैविलयान्सयमेच्छुः सुकेतुना ॥ ८ ॥

तथून तिसरा जम यान काशीचा राजा पद्मनाभाचे पोती पद्म
नाराणे घेतरी तो चक्रवर्ती झाला पुष्कळच रायभय भोगल्या
वर एकदा आलेले हग पकाण्की नाहीसे झालेले पाहून त्याच बरा
ग्य उपन झाले तेव्हा सुकेतुन यान पुष्कळ नास्तिक निचार
सांगून परावृत्त करण्याचा प्रयत्न केला

तुलवृद्धेन चार्जकमतनक्त प्रमोश्य तम् ।

सुकेत्वादिनृपे सर्वा तपस्तपे शिरोऽभवत् ॥ ९ ॥

पण पद्म चक्रवर्तीन चानकादि नास्तिक मताचे लढन कळून
समाधिगुप्त नामक निररागानन्द सुकेतु गरी राजासह दाक्षा
घेतरी आणि तो बराच तपश्चर्या करून मुक्त झाला

वीरोऽयोध्याधिपाश्चात्याद्विरर्म्यतत्सुतायिर्मा ।

श्रीयोण्याविति ता त्यक्त्या स्नेहन स्वानुजाय स' १०

अयोध्येच्या राजास दोन पुत्र होणे पण या यानर राजाच प्रेम
नसल्यामुळे त्यान आपल्या भागाला युराजपदावर वसविले

यावराज्यपद प्रादात्ततर्तो कुपितो भृशम् ।

मन्त्रिणानेन तत्राया निषिद्धावित्यत ध्रितो ॥ ११ ॥

१ कागादृष्ट्य २ भवे ३ मय ४ चावाक्यतत्यागानंतर सह ५
सिद्धा मुक्तमामवत् ६ पिनुनाम्न ।

प्रक्रम नागाद्या सुरकाता नगरीचा राजा होता. या मामापामून सिंहवाहिनी व गरुडवाहिनी या दोन त्रिधा त्यांना मिळाल्या व याचे जोरावर दत्तानें त्या गळोड्याग टार मारलें नंतर दन्दि नेला व तो मातल्या नरकात गेला. त्या मुळे पित होउन नदिमित्रानंहि समूत भगवानानगळ दीक्षा घेतली व तपश्चरण करून मोक्षाग गेला.

इति श्रीमद्भिनाथनीर्धकरपद्मचर्यानंदिनिअरामदत्ता
ग्यकेशवतच्छत्रुघर्णाद्विचरिनायसानभेकोनविंशम् १९.

हरिवर्मान् चम्पेन सर्वज्ञानन्तर्धार्यतः ।

तत्तं ध्रुवास्तसङ्गोऽभृत्प्राणतेन्द्रोऽन्त्यनामयुः ॥ १ ॥

अगदेशानील चपापुरति हरिमा नागाद्या राजा हेता. अनंतगौर्य मुनिराजापा न गेय उउन याव नी. पोडश-
नायनाचें धितन करून त्याने नाथकर नामकम नागले समाधि
मरण सावल्यानंतर तो प्राणत नामक चौगव्या रग्यांत इत झाला.

हरिपथे समिन्नम्य ध्रुवो राजगृहेक्षितः ।

स भूत्वा क्षमाभचन्मगगजितात्स वनरमृतेः ॥ २ ॥

राजगृह नगरीत हरिन्द.चा राजा समिन्न रा य करीत होता.
त्याच्या पडरणाचें नाव सोमा ति या पोटी मुनिसुत्तनाथ जमास
आले. एकदा मेवाचा गडगडाग सुरू झाल्य तेव्हा जगलाचें स्मरण
होउन राजगट्यातली हत्तीन नागपिणें सोडून दिले.

गजं ग्रासमगृण्णन्त आवायित्वा पुराभवम् ।

आसीत्तालपुरेशस्त्व नाम्ना नरपतिर्नृपः ॥ ३ ॥

कुधी कुपात्रदानेन जातो हस्ती वन स्मरेः ।

न प्रागृतमिति प्राप्ये आवस्तु विरक्तवान् ॥ ४ ॥

ते वृत्त एव न मुनिमुव्रतनाथ नी पुरंभयली सागितली हे हत्ती
तू तात्पुरचा नरपति नामक राचा होतास कुपात्री दान दिल्यामुळे
या वमी गव झ लास यनाचे स्मरण तुग होत आहे, पण पूर्व-
जन्म जाणित नाहीस तेहा आता आम्हाची वने घे. तेव्हा गवाने
ती वने घेतली.

प्रपद्य साम्यै कवलय लब्ध्या तार्थं व्यधादसा ।

मुनिमुव्रतनाथोनःमुव्रताय प्रसीदतान् ॥ ५ ॥

मुनिमुव्रतनाथानाहि हत्तीच्या व्रतप्रवृत्तामुळे पराग्य प्राप्त झाले
वरेंच तपश्चरण केवळार त्याना केवळज्ञान झाले धर्मनीर्घ प्रवर्तित
फक्तून व मोवाग गेले ते मुनिमुव्रतनाथ मुव्रतासाठी आमच्या
घर प्रसन्न होवोत

नराभिर्लोभेऽनतार्हत्तीथ नरपुरेश्वरः ।

सनत्कुमार तपसा प्राप्य भोगपुर प्रभो ॥ ६ ॥

अनतनाथ तीर्थपराच्या येव्ही नरनरनगरीचा राचा असलेला
जीव समाधिमरण साधून सनत्कुमार नामक निमण्या स्वर्गात सुवि-
शाल विमानात देव झाला तेव्हा भागपुरचा राचा पद्मनाभ व रागी
पेरा याच्या पोटी तो जीव हरियेण नागाने जमला

इक्ष्वाकोःपद्मनाभस्य हरिपेणोऽभवत्सुतः ।

तत्पितृनान्तर्वीर्यशायति सं श्रावकाऽप्यभूत् ॥ ७ ॥

अनन्तरीर्य भगवान् मनोहर उद्यानात् आले असता त्य प्य जयल पद्मनाभ रात्राने दीक्षा घेतली व हरिपेणाने श्रावकव्रतं घेतली.

चक्रादीन्यसिधस्तस्य पितुःकेवलसम्भवे ।

त प्राच्यार्चितचक्रोऽसौ चिद्रत्नान्यापसप्त च ॥ ८ ॥

पद्मनाभाला जेव्हा केजलज्ञान झाले तेव्हा हरिपेण चक्रवर्ती च्या आयुःशालेत चक्र, छत्र, तलवार व दड आणि कौठारात काकिणी, चर्म व मणि अशी एकदर सात अजरारने निर्माण झाली व सात सत्पत्तनेदि प्राप्त झाली.

निधीनदीमुखोत्थाश्च गणप्रदामरापितान् ।

भुवतश्रीजतिवसौ राजा कृतनन्दीश्वरार्चनः ॥ ९ ॥

गणप्रद नामक देव नदीच्या मुखातील नऊनिधि संपत्ति घेउन आले या सर्ग देणग्याचा स्वीकार करून चक्रवर्तीपदाचा उपभोग घेतला व नदीश्वराचे पूजन करता झाला

अन्तेऽन्धु पोंपित सौधतलस्यो ग्रहण विधो ।

दृष्ट्वात्तदीक्ष.श्रीनागात्तपसान्त्या दिव गतः॥

अनशन व्रत करून गच्छीर वसला असता चंद्रग्रहण पाहून पाहून त्याला वैराग्य उपज झाले. सीमत पर्वतावरील श्रीनागमुनि १ यतिभूत् २ हरिपेणचवी ३ स्वार्थसिद्धि ॥

जमळ दीक्षा घेऊन तपश्चरण केन्यावरतो सर्गार्थसिद्धि स्वर्गादि
गेला.

जातो दाशरथी रामलक्ष्मणो बलकेश्वरी ।

तद्वृत्ते बहुवक्तव्यमित्यतः पृथगुच्यते ॥ ११ ॥

दशरथ राजाला राम व लक्ष्मण नामक बळदेव व बालदेव झाले.
ते वृत्त फार मोठे आहे म्हणून ते रत्नत्रयणें सांगितलें जात आहे.

॥ अथ रामायणम् ॥

जातोऽब्रान्त्यतनी रत्नपुरे राज्ञः प्रजापतेः ।

तुषचन्द्रचूलस्नान्मित्रं विजयाख्यश्च, मन्त्रितुक् ॥ १२ ॥

याच भरत क्षेत्रांतील मलयदेशांत रत्नपुरचा प्रजापति व राणी
गुणकाता यांना चंद्रचूल नामक मुलगा झाला. त्याचें प्रेम
सचिवाच्या विजय नामक पुत्रावर फार होतें.

विवाह्यमानां कौबेरेर्थादिक्षेनोतिघायिनीम् ।

कुबेरदत्तां श्रुत्वासां समिधो लानुभूयतः ॥ १३ ॥

रत्नपुरचा नगरसौंद कुबेराने आपली मुलगी कुबेरदत्ता त्याच
नगरांतील वैश्रवणगेठ व गौतमी यांचा मुलगा श्रुतिच दाला देण्याचें
ठरविलें. ती फार सुंदर असल्यामुळे तिला पळवून अणज्यासाठी
विजय नामक मित्रासह चंद्रचूल निघाला.

१ चरमशरीरस्य राज्ञः अंत भवा जंतुननुयस्य सः २ कौबेरस्य वं-
गित्तुत्री ३ गौतमावैभवश्च पुत्रेण ४ महत्पण्डितं स्वानुचरान् ५ स्वसान्त्वने ।

वणिक्पूत्कारतो राज्ञादिष्टेन पुरराक्षिणा ।

जिघांसितः स्वयं हन्तुं तं जित्वा मन्त्रिणो नृपम् १४

वर्ध्यावेवेति संरब्धं महाप्रलग्नेश्वरिणा ।

संयमे लान्ततरतीत्रं तपस्यन्पुरुषोत्तमम् ॥ १५ ॥

सर्ग वाण्यानी राजाकडे तत्तार केन्धार राजाने ग्रामरक्षकास
त्या दोषा युवकाचा वर करण्याची आज्ञा दिली. पण ग्रामरक्षकाने
त्यांना जिंकून राजाकडे आणले. प्रधानाने त्या दोषा युवकांना
महाबल गणराकडे नेले. महाबलगणवराकडून ते दोषे भारले गेले
अर्थात् त्यांना दीक्षा दिली. दीक्षेनंतर ते खड्ग तपश्चरण करू
छागळे.

जित्वा दिश स्वनगर विशन्तं वीक्ष्य केशवम् ।

ईदृग्भूयामितीष्टश्रीस्तृताय कल्पमापिवान् ॥ १६ ॥

तेथील सोमप्रभ नामक राजासु सुदर्शना राणीपासून सुप्रभ
व साताराणापासून पुरुषोत्तम असे पुत्र होते ते दोघे प्रतिनाराय-
णाला मारून आले हाते त्या केशव पुरुषोत्तमाचा विग्रहाय कच्छ
येताना पाहून चंद्रचूलमुनाने आपणहि अस व्हाने असे निदान
बाबल मेन्धार ता सनत्कुमारनामक स्वगात वनकप्रभ विमानात
विजयनामकदेव झाला व विजय मुनि मेन्धार त्याच स्वर्गातील
मणिप्रभविमानात मणिचूलनामक देव झाला

१ हनु याछित २ कुमार ३ मारितौ गणेशिना ४ प्रयत्नानिश्च यथा
भरति तथा ५ सम्यग्यमभूमि स्मशान पक्ष सयमभूमि प्यारय प्राति ६
तप कुर्वन् चद्रचूल । ७ अनतीव्रनतीये वीक्ष्य ८ इष्ट भीयस्य ।

ततःकाश्या सुबालाया देव्या दशरथाद्वल ।

रामोऽभूद्विजयाकोऽन्यैः केकय्या लक्ष्मणो हरि ॥ १७ ॥

पुढें काशी नगरीचा राजा दशरथ व राणी सुबाला पाष्या पोटी मत्रिपुत्र विजयचा जीव रामनामें कसून जन्मला. त्याच राजाला केकयीराणीपासून राजपुत्राचा जीव लक्ष्मण नावानें झाला राम बलदेव होना व लक्ष्मण वासुदेव

महाकालासुरीभूतस्तपसा मधुपिङ्गल ।

जज्ञेऽहन्मुलसावेरात्सामात्य सगरं द्विजः ॥ १८ ॥

पूरा चक्रवर्ती हरिणेन तपानें सर्गार्थसिद्धिमाये जन्म पावत हजार वर्षांनी अयायानगरांत सगर नामें राजा झाला. मुलसा देवीच्या स्वययगम तो गेला असता मधुपिङ्गल नामक एक सुंदर कुमार तेथें आला होना तेहा मत्सरप्रस्त होऊन त्याला त्यामें दूषित लक्षणाचा झण्टें होतें त्यामुळें चिहून मधुपिङ्गल स्वययमढपातून घालता झाला व यामें खट्ट होऊन दीक्षा घेतली मेयानतः तो महाबाल नामक व्यतर देव झाला तो सगराच्या वशाचा अमायासह नाश करण्यास सग्न झाला व्यतरदेव प्रायणाचा नेप उरून सगराकडे येऊन झणाला तुझा शत्रूचा नाश व्हावा व पायलम्बी वाढानी अर्शा तुझी इच्छा अमेळ तर तू यज्ञ कर मी उर होऊन सगरानें यज्ञ केला व नरकात पडला

१ तुनी २ तार ३ चक्रचूल ४ द्विजगणपती महाकालासुर स्वयं
महा भूरा परम पवन इ वा शत्रुच्छेदकामाभिहितयज्ञे हन्तिस्म ।

अस्मत्पुरी पुंरित्येत्य सत्तुग्दशरथोऽवसत् ।

आयोध्यां भरत देव्यां शत्रुघ्न जात्वजीजनत् ॥ १९ ॥

राजाने काशी सोडून आपल्या वशाच्या अयोध्येत वास्तव्य
केले त्याला एका राणीपासून भरत नामक पुत्र झाला व दुसऱ्या
एका राणीपासून शत्रुघ्न झाला.

भारते घातकीखण्डे प्राचि सारसमुच्चये ।

देशे नाकपुरे राजा नरदेवो वृषश्चुतेः ॥ २० ॥

घातकीखंडात भारतक्षेत्रातील सारसमुच्चय देशात नाकपुरचा
राजा नरदेव नामक होता. याने धर्मोपदेश ऐकून अनंत
गणधराजमळ दीक्षा घेतली

मनज्याग्र तपः कुर्वन्वगेदचपलवेगतः ।

कृत्वा निदान सौधर्म गत्वाऽतोऽजनि सवण ॥ २१ ॥

त्याने उग्र तप केले वण चपलवेग मिळारताच पाहून त्याचे
बैभवं आपणाला असरे असे निदान केल व मेळ्यानंतर सौधर्म
स्वर्गात देऊ झाला तोच पुढे रावण झाला

पौलस्त्य सप्तियो रन्तु सोऽगाद्रूप्याद्रिमानने ।

विद्यासिध्युग्रता तत्रालकेशामितवेगजाम् ॥ २२ ॥

जमुद्वीपात भारतक्षेत्रात मिजयार्क पर्वताच्या दक्षिणध्रुवीत
मेघकूट नामक नगर आहे तेथे मिनिर्माच्या वानातील सहस्रग्रीव

१ पुरा पूर्वे एषा पुरी अस्मत्पुत्रा इति कारणादेव आगत्य २ पूर्व
मंदर ३ अनंतरायगगशा ४ पुलस्त्यस्य अपत्य मेघप्रिया ।

त्या दुष्ट दशाननाने तिला कोठे तरी नेऊन सोडण्याची आ-
ज्ञा केली. एका पेटीत पुष्कळ द्रव्य व पत्रासह तिला ठेऊन मारी-
चान नेगी व भिथिलानात दूर नेऊन ती पेढी पुरली

कर्पद्रिस्तद्भुवं सौरं सौभाग्यानीय दान्तिताम् ॥

उद्गाथ्य जनको लेखाज्ज्ञाततत्त्वो वृद्धा मुदा ॥ २६ ॥

दैवयोगाने त्याच जागी घर बांधण्यासाठी एक जमीन ना-
गळ लागले असता त्यांना ती पेढी सापडली व त्यांनी ती जनक
राजाक नेऊन दिली पेढी उघडल्यावर पत्रावरून ननकाळा सर्व
कळले

सीतारया वसुधादर्भ्य षण्डिता सा पुषाप ताम् ॥

सोपि भूगहगो मेम्ला गुणयन्ती कला कला ॥ २७ ॥

याने आनदाने ती मुलगी वसुधाराणाच स्वार्थीन केली तिचे
नाम सीता ठेऊन तिचे ती सन्मर्शन करून गेली व या वरोवर ति
च्या फळादि वाढ लागल्या

तां यावनोष्टासतुङ्गना याचमानपु भूरिपु ।

इष्ट्वमा जनकोऽन्यतुःसद्रस्युचं चम्पंतिम् ॥ २८ ॥

तारण्याच्या उन्हासाने जाढत चाळण्या निटा पाहून बरेच
जण तिच्या मागणी घाबू लागले ते पाहून समेत राजा दुशळमतीला
म्हणाय

॥ इति २ आवासनिमित्त ३ मासिचि मासिपी मुक्ता ४ पण्डिता ५
यया रावणा न वेति ६ मनाहरा ७ दुशळमति सप्त ।

यज्ञे हुता भारुसुलसावाजीभसगरादयः ।

सदेहा सूर्ययुरिति श्रूयते तत्तन्निवेत सः ॥ २९ ॥

पूर्वी यनांत सगर, सुलसा, रत्ती, घोडे, हुत केले म्हणून ते सदह स्वर्गाळा गेळे असें ऐकियात आहे म्हणून तो यज्ञ करावा.

तच्छ्रुत्वाख्यत्स साभ्वेतत्किंत्वेप विधिराष्टुर ।

विहन्वते नागैस्वर्गैर्गुव शङ्कात्र रावणात् ॥ ३० ॥

रानाचे बोलण ऐकून कुशलमति म्हणाळा हा विचार चागला आहे. हा यज्ञ महामागामुराने सांगितला आहे त्याचा नाग, खग वगैरे यज्ञाचे छेद न राखण निघस करील अशी शक्ती आहे.

सीता रामाय दास्याम इत्युक्त्वा रामलक्ष्मणा ।

तद्रक्षार्य तद्वानेर्या मिथिलेशस्तदामृणोत् ॥ ३१ ॥

रामाग जाण । साता देऊ जसे सागून रामलक्ष्मणाना यज्ञ रक्षणासाठी पाणान. कुशलमतीचे हें बोलणें जनकानें मान्य केले.

दूतात्तदुक्त श्रुत्वापतेः फौशलेशो व्यचारयत् ।

तं च श्रेयांऽनुमन्धित्वात्तर्दाधुर्धुभजन्मरंसेम् ॥ ३२ ॥

कोशल देशाळा दून आमरणामाठी पाठविण्यात आला. दशरथ रानानें सलामसज्जत केडी सर्गाची सुमनि मिळान्यानंतर त्याना पाठविण्याचे ठरले

१ महामागामुरेण प्राक् २ इवन्ते ३ भिन्नासनयशसतीयेनांगै स्वर्गेनाथानुग्रहमर्तृनाम् ४ चनूषनिवाक्यमभ्युपगच्छतिस्म ५ जल्क सदह ६ पुत्रादितमयिप्रभुचे सह ७ दशरथ ८ आस्ता ९ रामलक्ष्मणपार्यग्नरक्षार्य मिथिलायां प्रयाण १० मन्वत स्म. ११ व्याचनुसर्गानार्थविभागेन

वैराग्यक्षान्त्यनशनै कामक्रोधोदराग्निषु ।

हुतात्मयज्ञं निर्वोन्ति वनस्याःश्रमणा इति ॥३३॥

कामग्नि, क्रोधग्नि व उदराग्न्यामये वनात् राणारे श्रमण अनुत्तमाने वैराग्य, क्षाति व अनशन या आहुती देऊन आत्मयज्ञ करतात व मुक्त होतात हा आर्पयज्ञ होय.

आर्जनार्पःस यत्रार्हद्रौणिकेवलिवर्ष्णाम् ।

संस्काराग्निषु गन्धादीन्हुत्वा सिध्यन्ति गंहिनः ॥३४॥

तीर्थकर, गणधर व इतर केरटीच्या शरीराच्या संस्काराग्नीत गन्धादिके करून गृहस्थ यज्ञ करून सिद्ध होतात हा अनार्प यज्ञ होय. असे हे यज्ञाचे आर्प व अनार्प नामक दोन प्रकार आहेत.

हिंसायागन्तु सगरविश्वभवादिद्विषां व्यधात् ।

दुर्गत्यै पर्वतमुरेनासुरस्तत्स दृष्यताम् ॥३५॥

राजा सगर त्याचा मंत्री विश्वभू वगैरेचा द्वेषा महाकाल नामक व्यनरदेवाने त्यांना दुर्गति प्राप्त व्हावी म्हणून पर्वताच्या द्वारे हिंसात्मक यज्ञ सुरू केले ते दुर्गतिलाच कारण होतात. धरिक्कदव ब्राह्मणाजनळ त्याचा मुलगा पर्वत, नारद नामक परदेशी निघाथी व राजपुत्र वसु त्रिपापारगत झाले. पर्वत शब्दाचे अर्थ निपरीत करीत असे त्यामुळे तो टीकेस पात्र होई

१ नृलोके सिद्धाः सिद्ध्यति सेत्स्यन्ति. २ तीर्थकरगणेधेतस्तर्पेश शरीराणा हुत्वा विधिवद्ययुज्य सिद्ध्यति क्रमेण मुच्यत ३ सगरमन्त्रिमदे-
दरप्रमुख ४ अभिदेयतया रामस्योपादिशयता ।

अजैर्दोतव्यमित्यत्र नारेदन तिरस्कृतं ।

पर्वतोऽमुरतो यज्ञे तीर्थे सोऽघातयत्पशून् ॥ ३६ ॥

तीन वर्षाच्या जुन्या यशान्यानें यज्ञ कराय कारण त्या य-
याना अदुर पुढत नाहीत व क्षणून ते हिमंस कारण होत नाही असा
नारदानें अर्थ केला. अज हणजे यश नमून यश हाय व होमात
त्याचा बळा घाय असा पर्वतानें अर्थ केला व तो यज्ञात पशूचा
घात करू लागला त्यामुळे पर्वत सर्वांकडून तिरस्कारला गेला

महाकालश्चतुःषष्टिसहस्रासुररादसृष्ट ।

तं कृत्वाध्यापयत्पाष्टिमृक्षसहस्राण्यथर्वणि ॥ ३७ ॥

महाकाल व्यनरदेनानें अथर्ववेदान माठ हजार ऋचा बनवून
पर्वताला पढविल्या.

यसुःश्वभ्रमर्जदृच्छार्गिरिति साक्ष्यां सपर्वतः ।

सर्वार्थमिष्टिं चाहिमाधर्मण नारदोऽगमत् ॥ ३८ ॥

यसु रानानें मोहरदा होऊन पर्वताच्या मतामच रकार दिला.
ते सर्व नरकात गेले. अहिंसा यर्मानुळे नारद मात्र सर्वार्थसिद्धिनामक
स्वर्गला गेला.

रामोऽथ सर्वसामश्यापिनाद्रिष्टःसन्धुषणः ।

गत्वा विदेहास्तर्द्धर्तुं व्रतुं निष्ठाप्य तत्सुताम् ॥ ३९ ॥

१ यशवीन च विवदमनमियभिर्घायन । तीक्ष्णकरण सन्तर्चिमुख
देवार्चन विदुः २ क्षीरजदबाणाण्याशशिष्यः दमाश्रयवतन ३ शिष्टमभायां
पौरुषमश्रु प्रमाणबलेन निगृहीत । ४ स पवन पाठयति स्म ५ साक्षीदोनन
६ जनकरर ।

दशरथाच्या आज्ञेवरून सर्प सामग्रांसह रामहि लक्ष्मणाच्या वरोवर घेऊन विदेह देशाला गेला. तेथील जनक रानाला यज्ञात मदत करून त्याच्या मुर्गशी लग्न करून आला.

त्रिधाहोद्धृष्ट्रियं प्राप्त साकेतं परिणायितः ।

तातनान्या राजकन्याःसप्त पौडज लक्ष्मण ॥ ४० ॥

लग्नानंतर राम अयोध्येला परत आला तेहा घसतकृतु सुरु झाला. दशरथाने आणगी सात कन्याशी रामाचे लग्न लावले व सोळा कन्याशी लक्ष्मणाचे लग्न लावले.

देवांदितोदितं कार्यं गत्वा पुनरित सानुजः ।

इति रामेण त्रिदशोऽमृच्चतुर्कृत्योदित पुन ॥ ४१ ॥

लक्ष्मणासह रामाने क्षत्रियोचित देवकार्य केले. याशीत राय स्थापण्यासाठी जाण्यास रामाने परवानगी मागितली असता प्रथम मोहाने दशरथाने ती नाकारली पण पुनर्न समन्वयिण्यात आले.

राज्येऽभिपिन्य सं तातां यावराज्ये च लक्ष्मणम् ।

विभूतत्वाधिष्ठाय नारायणतुदितो भृशम् ॥ ४२ ॥

दशरथाने रामाला राज्याभिषेक केला व लक्ष्मणाला युवराज-पद दिले. आणि आता याशीत राज्य स्थापना करून दशरथाने त्यांना सांगितले. तेथे त्यांची अनिग्रय उन्नति झाली.

गत्वा नन्दनवर्चिनःपुत्राख्यं जातु तदनं ।

क्रीडित्वा प्रेयसीयुक्तौ स्थिताविन्द्रप्रतीन्द्रवत् ॥ ४३ ॥

१ गुरुत्वरक्षणकार्ये २ क्षत्रियवर्मादिसमर्थनान्न्या ३ तत्तस्माद्वाग्याभिषेकानंतर ४ उद्दिश्य काव्याभिधान व्यमवेति सकल्प्य ।

काशीत राज्य स्थापून नदनवना प्रमाणें सुदर चित्रकूट ।

वनात राण्यामह इद्र व प्रसीद्राप्रमाणें रामलक्ष्मण व्रीडा करते शाले.

नारदस्तौ तथा दृष्ट्वा चरणैषी प्राप्य रावणम् ।

प्रलोभ्य सीतारूपोक्त्या चक्रे तं हर्तुमुत्सुकम् ॥४४॥

कलहप्रिय नारदानें त्यांना तसें आनंदमग्न पाहिले व रावणाकडे जाऊन सीतेच्या रूपाची त्याच्यापुढे इतकी स्तुति केली की तो लोभानिष्ट होऊन तिचें हरण करण्यास उत्सुक झाला.

मुक्तयां मूर्पणखया घृद्धयान्नीक्ष्यंगोधिताम् ।

सीतां हतां सभारीचःपुष्पेरुणासदत्स खे ॥ ४५ ॥

त्यानें मारीचाशी चर्चा केनी व शूर्पणखेला सीताहरणाचें कानावर पाळविले. त्या म्हातान्या शूर्पणखेनें सीतेला शोधून काढली. ती रामावर पूर्ण अनुरक्त अमून शीळवती आहे असें तिनें रावणास सांगितलें. तेव्हा तो रगत चिडून पुष्पक विमानान वमून मारीचासह निघाला.

तेन मारीचहर्मणात्ता रामेण वियोगिता ।

तद्रूपेणाश्वगतं स्वं नीत्या शिपिक्रिया वनम् ॥ ४६ ॥

मारीचानें हेममृगाचें रूप घेऊन रामाला सीतेपामून मृगयामिथानें दूर नेलें आणि रावणानें रामाच्या रूपानें येऊन पाळविलेन सीतेला नेलें.

१ मारीचेन सह मग्रावित्वा घेवितया २ पतिव्रतात्वेन परीक्ष्य संवाधिता सीता तद्वचनविरक्ता ।

तद्वृत्तं थाविता शोकान्मृच्छितोन्मृच्छैर्य लीभितं ॥

स्वगीभिरुज्जवागुवर्तो रामसेमश्रवावधि ॥ ४७ ॥

लकेंत आल्यानर रागणाने रामरूप सोडले. तेव्हा त्याला पाहून ती मृच्छित झाली. ती शुद्धीनर आल्यानर विषाधर स्त्रिना तिची सम-
जूत घालू लागल्या. पण रामाचे कुशल कळेपर्यंत मी काही बोल-
णार नाही असे म्हणून तिने मान धारण केले.

तदोत्पातोदयादानैशासतः पथ्यमाक्षिपत् ।

शस्त्रशालां द्विचक्रं नाज्ञासीत्स द्विगुणोदय ॥ ४८ ॥

तेव्हा लकेंत सर्वत्र उपात होऊ लागले रागणाच्या आयुध
शालेत उपात करणारे चक्रान्त निर्माण झाले त्या चक्राचे फळ त्याला
माहीत नव्हते त्या संतिचा स्वीकार करू इच्छिणाऱ्या रागणाला
तिला सोडून देणेच पथ्यकर जाहे राहून सुज्ञाना सगितले.

गृहीत्वा रोहिणीं राहो गतेऽभ्राम्यच्छशीत्यहम् ।

स्वमेन्द्राक्षनिति मश्नाद्रहीन्वा जानकी गते ॥ ४९ ॥

इकडे मायामृग नाहीसा झाल्यावर राम चित्रकूटवनात परत
आले व साता तेथे नाही अस पाहून दुःखी झाले. त्या रात्री
दशरथाला स्वप्न पडले की राहून रोहिणीला नेल्यावर चंद्र उगाच

१ धतना पाप्य २ प्रराचनावाक्ये स्वराभ्यादिक प्रतिदर्शितलोभ
सा अधोमुखी ३ त्यसगीर्वाता मौनेन श्रिता ४ अह उक्ता भगभि राम
कुशलवार्ताश्रवणानंतर अह ब्रुवे नायया ५ ग्रहण । रत्नास्वीकरा कयवस्य
६ प्राह । ७ द्वितीय रथाम तस्योत्पातभूत न जानाति स्म ॥

भटकत होता या स्वप्नाभ्यन्त जानकीला घेऊन रागण गेला
असें समनले

रागणे राधबो वाराणस्या द्विष्टं पुरोधसा ।

पित्रा प्रस्थापिताल्लेखादाश्वस्त सौऽरूपद्विष्टे ॥ ५० ॥

पुरोहिताने समला काशीत तें स्वप्न सांगितलें, तित्यानें
उल्लेखिलेल्या स्वप्नाच्या अर्थावरून रागणानें सीता नेली हें नक्की
कळल्यामुळे जन्नर राम खूब रागायला.

अथैतत् नमस्तुः खेटां तं तर्ज्ज्जोऽवदत्प्रभो ।

सुग्रीवोऽहं सुहृन्मेऽयं विक्रान्तोऽभितवंगवाक् ॥ ५१ ॥

इतक्यात दोन शिवाधर्मा येऊन रामाग नमस्कार केला.
त्यापेकी एक म्हणाला, हे प्रभो ! मी सुग्रीव व हा माझा पराक्रमी
मित्र भ्रमितनेग.

खगात्रपारूकिलकिलं रामबाली सद्माग्रजः ।

पुरे प्रमागताग्रावराज्यात्तेनाहतो गतः ॥ ५२ ॥

त्रिनयार्ज परताच्या दक्षिणेस असलेल्या किगकिल नामक
नगरात बलीक शिवावर राग्न करीत होता. त्याला त्रिपगूतुदरी
राणीपामून बली व सुग्रीव नामक दोन पुत्र झाले त्याने राग्न
सोडतांना गालीअ गादीवर उसतून मठा गुरराजपद दिलें पण
वाडीनें तेहि छिनून घेऊन मला हाकडून दिले

सम्पेद ससरवा प्रार्च्यं जिनार्चास्तत्र नारदात् ।

ज्ञात्वा पदार्पितं त्वत्प्रेषादत्रागां तत्प्रसीद भो ॥ ५३ ॥

एकदा मी मित्रासह सम्भेदशिखरास गेलो अमता जिनयून
केले. तेथे नारदाकडून कळले की रामचद्रापासून आम्हाला स्वपद-
प्राप्त होईल म्हणून आम्ही सेरसाठी हजार झाले आहोत तर महाराज
आमच्यावर कृपा करा.

प्रेषां ममेत्यादिशर्चनं प्रियां मे गणपय ।

तदुक्तो हनुमान्लङ्कां गत्वा भूत्वालिभ्रमत् ॥५४॥

तर मग मी तुझाला पाठवितो. माझ्या प्रियेचा शोध करा
असे रामाने सांगितल्यावर हनुमान लकेला गेला व तेथे झुगाव्या
रूपाने फिरू लागला.

वनेऽथर्ता शिंशपाथोऽद्राक्षीद्रामोक्तलक्षणाम् ॥

सप्तमंऽन्ह तर्त्रात्रय प्रदोषे मञ्जरिगिरा ॥ ५५ ॥

तेहा त्याने रामाने सांगितलेल्या लक्षणानी युक्त अशी
सीता शिस्तरीच्या झाडाखाली असलेली पाहिली सीतेला आगून मात
दिसत झाले होते म्हणून तिचे मन पालटले की नाही ते पाहण्या
साठी रागणाने मन्गीनामरु दामोदला सायकाली पाठविते

स्वयं चाभ्यर्थितां सीतामनिच्छन्ता रुधा खगेद् ।

तां जिघांमुनिपिडोऽगान्मन्दोदर्या दुराग्रैही ॥ ५६ ॥

मन्त्रिरीने सनिंग ममचारिळे की रागणास पाच हजार राण्या
अमून तुला तो चाहतो व तो तुला पन्नाणा करील. आता रामाची

आशा सोड. तिचें तिनें ऐकलें नाहीं हाणून क्रुद्ध होऊन रागण स्वतः आला व हाणाला कीं, तू न मानशील तर तुला मी बटाक बनरीन व टार मारीन. तरीहि ती वडा होईना. तेव्हा तिला मारण्याचें ठरविलें. पण मदोदरीनें त्याचा निषेध केला. तेव्हा तो दुराग्रही रागण निघून गेला.

साथो चेतया जनन्या सतीधुर्ये प्रसीद् माम् ।

भुवश्च रक्ष वपुःपत्या युवश्चैत्युक्तपि नाग्रचीत् ५७

हे सतीशिरोमणे माझ्यावर प्रसन्न हो. आपल्या देहाचें रक्षण करून घे व आहार घे तुझी रामचंद्राशी भेट होईल असें पुष्कळ निमंत्रितें तरी ती बोलली नाहीं. मदोदरीनें त्याला तिला रामाकडे पाठीन थसाच सडा दिला.

माता त्वेषा ममत्यास्थाचिन्तयती प्रगृहम् ।

तनान्येष्वपि यातेषु वानरीभूय रक्षकान् ॥ ५८ ॥

मदोदरीठा आपल्या मुलीची आठवण झाली व रागणाच्या मुलावर आलेली ती मुलगाच ही सीता तर नसेउ अमा तिळा सशय आला. ही मठा आईसारखाच वाटते असा विचार करित सीता वसली असता व मदोदरी निघून गेल्यावर वानरी विद्येनें वानर बनून व द्वारपालांनां दूर हारून हनुमान सीतेजवळ गेला.

दूरीकृत्यांशुमायत्वा श्रीयत्सात्कुरुण्डकम् ।

मुक्त्वाग्रं कुशली राम इत्युचे तामदश्छलम् ॥ ५९ ॥

१ मदोदर्या २ रामेणैतच्छरीरं योजय ३ परिवारजोषु ४ प्रसरे-
णुमायगावकणास्यार्थेदंतागुमसज ।

सर्ग अदधळे दूर करून व नमन करून हनुमानानें श्रीरत्ना-
ककरण्डक तिच्यापुढें ठेवला. व रामकुशल आहे असें त्यानें
सांगितलें.

न वेत्युद्धात्य तद्रामनामाङ्कां वीक्ष्य मुद्रिकाम् ।

स्वैकगम्यं च पत्रार्थं निश्चित्यासां मुदालपत् ॥ ६० ॥

हा रूपांतर करून आलेला रावण तर नव्हे अशी सीतेला
शका आली. पण रामनामाकितमुद्रिका पाहून व पत्रातील आशय
जाणून तिची खात्री झाली व ती झणाली—

मे त्व पितेति सोऽवादीर्श्वं त्वं स्वामिनी मम ।

शक्नोम्ययं नेतुं त्वां परं नाज्ञात्र मे मभो ॥ ६१ ॥

हू मला बडिलासारखा आहेस. तेव्हा हनुमान झणाला. नाही.
हू माझी धनीण आहेस. आजहि मी तुला नेऊ शकतो. पण रामा-
ची मला तशी आज्ञा नाही.

हत्वारिं नेप्यतांशस्तो तच्छ्रियाभोज्यमम्व तत् ।

अंत्युक्त्वा तथा मुर्वतःप्रगेद्रौत्य स प्रभुम् ॥ ६२ ॥

तो शत्रुचा नाश करूनच त्याच्या सपत्नीसह सती अशा तुला
घेऊन जाईल व त्यामुळे त्याची कीर्ति होईल हणून हे माते १ हू
आहार सेवन कर. तिने त्याचे हणणें मान्य केले व तिचा निरोप
घेऊन सकाळी हनुमान रामाकडे आला.

१ आत्मनेन शत्रु योग्य । २ प्रशस्ता त्वा ३ अगो कृत्य ४
विवर्जित ५ प्रथम प्रभाते ।

सीता द्रष्टेति पृच्छन्तं नत्वा दृष्टेयुवाच सः ।

तस्मै सेनापत्यमधिराज्यं चेन्द्रतुंजे ददौ ॥ ६३ ॥

सीता पाहिलीम कय हणून रामाने निचास्ताच होय पाहिली हणून हनुमानाने उत्तर दिलें य सय समाचार मागितला. तेव्हा रामाने त्याला आपले सेनापति पद देऊन सुग्रीवाला आशिरान पद दिले.

सोऽमुक्त्वौगदमत्रत्वं सीतां यान्योऽनुकृत्य सः ।

त्रिभीषणन भोज्याच संत्युक्त्वा संखगेद् भटम् ॥ ६४ ॥

अगद म्हणाला की, सामद्रामादि मार्गाने प्रथम सीतेला मिळविण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. लक्षा त्रिभीषणाची आहे. त्याच्याकडून रावणाला समजविले पाहिजे. तेव्हा विजय, कुमुद, रविगति मनोरेग वगैरे सह तो निघावर हनुमान रामाकडून पाठविला गेला.

गत्वाैरिम्नेन साम्नोक्तो योग्यं ये सोऽंगम्यमाम् ।

स्त्रीरत्नं स्वीचकारेतु मां जित्वाैतन्नयत्सितु ॥ ६५ ॥

शत्रू जयळ जाऊन तो माझ्याकडे येण्यासाठी बोलला. पण रावण हणाला की, हे रत्न माझ्याच माटा आहे. हणून मी हरण करून आणले आहे. रामाकडे मग त्रिकूनच निळा ग्यावे लागेल. एवढी मी त्याग करण्यास तयार नाहीं.

१. सुग्रीवाय २. अंगुमान ३. पुन. प्रदीप ४. भवत् रावणानुजा विमोदग ५. लक्षा भक्त्या भक्ति ६. मनावगादि विद्याधरभक्त चतुष्टयपुत्र रावण प्रति गत्वा ॥ रावण ८. राम म. जित्वा स्त्रीरत्न स्वीचकार तर्हि एत आगच्छतु राम ९. स्त्रीरत्न ।

ध्रुवं श्वो क्षिप्त उत्कृष्य भट्टनिर्वासितोऽमुना ।

मुक्तो विभीषणेनार्यो पारयित्वा तथैत्य सः ॥६६॥

हनुमानाने राणाला यथेच्छ निरस्कारिले व धिक्कारिले, तेव्हा रागावून राणाने त्यास धक्के मारित हाकळून दिले. पण विभीषणाने हनुमानाचे सातपन केले. हनुमानाने मदोदरी तर्फे सीतेला आहार घेण्यास लावले. मग तो रामाकडे पग्त आला.

तद्विष्टेऽद्रव्यद्रामं प्रस्थायाथ शरद्वसा ।

निर्मूल्य वालिं नीत्वात्र सुग्रीवं तत्पदे व्यंघात् ॥६७॥

हनुमानानीं सांगितलेले हे वर्तमान ऐकून राणाचा वीमोड करण्यासाठीं रामाने सेना सज्ज केली व शस्त्रसज्ज तो निघाला सुग्रीवाला युवराजपदारूज व हनुमानाला सेना प्रतिपदारूज काढा. मी तुझाला सर्व मदत करतो असें वालीचे आलेले पां अमाय करून रामाने त्याला ठार मारून सुग्रीवाला गादीवर बसविले.

सिद्धप्रज्ञप्तिना सोऽपि भक्तैर्विद्यैःस्वर्गैर्व्रत ।

सर्वजभूखेचरचैययोऽष्टैर्धैः शत्रुमध्यगात् ॥ ६८ ॥

१ हनुमता भेददंडवाग्मिस्तिरस्कृत शुनकवत् २ उत्कृष्ट शुद्ध्या । ३ सभाया, सगलप्रद नि काशित ४ समाश्रास्य विसृष्ट ५ सतिता ६ अष्टमदिने मदोदर्या कृत्वा पारणा पारयित्वा ७ दंडैकसाध्यो शवण. ८ रामस्य प्रयाण कारयित्वा ९ खदिखने हत्वा १० बलिराज्ये. ११ सत्कालसाधितप्रशस्ति विद्येन सुग्रीवेण १२ सत्त्वणाराधितपूर्वमिद्विद्यायै १३ कोटिचतुरशीति लक्षा सख्यै भृंगोच्चै, अर्थाष्टकोटिसख्यैश्च खेचैर्वलैर्हृत १४ राम ।

प्रज्ञमिनामक विद्या ज्याला साव्य आहे असा सुग्रीव, निरनिरा-
ळ्या विद्या ज्यानीं हस्तगत केल्या आहेत अशा अनेक विद्याधरा-
सह आणि पायदळ चार कोटी श्याशीलक्ष सेना घेऊन रामाबरोबर
निघाला व ते सर्व शत्रूचढ आले.

नानिच्छन्तीम्भञ्जयान्यां स्त्रीमित्येकव्रतस्य ते ।

सीता सुताग्रवंशस्य युक्तात्मीया न वाञ्छितुम् ॥६९॥

नाखूप असलेल्या परतर्वाचा मी अगिबार करणार नाहीं असें
व्रत असलेल्या तुला हे राव ॥ आपली मुलगी सीता भोगण्याची
इच्छा धरणें परें नव्हे ॥ ६९ ॥ सुवशाला हे शोभत नाहीं असें
रावणाला विभीषण घणाग.

तद्रामायार्ष्यतां नीत्वेत्याचक्षुःश्रुणुःसुहृन् कुधा ।

भ्रात्रा निर्वासितोऽभ्येत्य श्रितो रामं विभीषिण ७०

झणून निद्रा रामाकडे नेऊन दे असा त्यानें सड्डा दिला.
त्यामुळे रागातून रावणानें विभीषणाला हाकडून दिलें. झणून त्यानेंहि
रामाचा आश्रय घेतला.

अधोपाधिनिविष्टेन रामेर्णानुमतोऽणुमान् ।

वपिसंन्यस्रनं भक्त्या दग्ध्वायातो वहिःपुरम् ॥७१॥

समुद्रानतळ आल्यानंतर रामाच्या आज्ञेवरून हनुमान वानर
सेनेकडून वन तोडून व रफा पेटवून आला.

१ भावमाजः २ भ्रात्रा ३ सागरगटे ४ देवाह गत्वो परिमशामीति
शतः ५ वहिरिहा रफा ।

तत्सुग्रीवाप्तविद्यां तल्लंघितोन्वी बलासुतौ ।

आवास्यौपधुरं वीरेण द्विषां सिद्धिमास्थताम् ॥७२॥

सुग्रीवाकड्डन प्राप्त झालेल्या विद्याबलाने समुद्र तरून जाऊन राम व लक्ष्मण शत्रुनगरीजवळ आले. हनुमानामुळे त्यांना या कामात यश आले.

ततोऽरिणो कृता सद्यरणेनेत्याक्षिपत्क्रुधा ।

चक्रमादाय तच्छीर्षं चिच्छेद लक्ष्मणोऽनुं तत् ॥७३॥

रामलक्ष्मणांनी रावणावरोवर घनघोर युद्ध केले. तेव्हा रावणाने रागाने सोडलेले चक्रच घेऊन लक्ष्मणाने त्याच्यावर फेकले. व त्याचा शिरच्छेद केला.

मर्त्याप्तयोजितो रामः सीतयारिपदे न्यधात् ।

बिभीषणं सुरर्गाद्गंगरंभिपिक्तश्च लक्ष्मण ॥ ७४ ॥

रामाला त्याची सीता त्याच्या आप्तजनांनी भेटविली. रावणाच्या राव्यावर बिभीषणाला बसविले व लक्ष्मणाला देगानी त्रिग्विधाशपदावर अभिषेक केला.

कोटिकारव्यशिलोद्धृत्या तृष्टोदिव्यासिमोप सः ।

स्वानन्दात्साग्रजो जित्वा दिशोऽयोध्यां त्रितोऽतपत् ७५

१ ताभ्या २ सुग्रीवहनुमद्वया ३ प्रसिद्धविमानेना ४ कतारितसमुद्रौ ५ रामलक्ष्मणौ ६ सैन्य बहिर्मुक्त्वा ७ सुमटेन शत्रूणा द्विषा हनुमता कृत्वा ८ रावणेन ९ क्षिप्त १० चक्र ११ सुग्रीवबिभीषणादिभि १२ गंगानल १३ हर्ष प्राप्तात् १४ सौनदनामान ।

कोटिका नानक शिग्र लम्पणाने उचळला तेव्हा सुनद ना-
मक यक्षाने सतुष्ट होऊन सौनद नागाचा खास तळगार लम्पणाळा
दिही तेथून ते अयोध्येकडे पाऊन राज्य कमर लागले

एकदा सपरीवार शिग्रगुप्तजिनाद्वल* ।

धर्म श्रुत्वा सानुजोऽभृदिष्टिमाप्य प्रभायुत. ॥ ७६ ॥

त्यानी मनोहर नामक रानात शिग्रगुप्त जिनराजापासून सद्द
मीचे श्रमण केले निरपुनक यदन करून ते तेनस्त्री बनले

तत कतिपयाद्वान्ते सारुतऽन्योन्यौर्मा प्रभू ।

कृत्वा वार्सा गता पुनर्प्राप्तस्तौ ननन्दतुः ॥ ७७ ॥

भरत व शत्रुत या बधूमह अयोध्येत का १ वर्षे रायभैरव
भोगून व त्यांना राय देऊन रामलम्पण काशीला गेले व तेथे
पुनर्प्राप्तसह आनदात राहिले

हृष्टसमनया मृत्या महारागण लम्पणः ।

गता रावणवच्छुभ्र तच्छाकान्त प्रजुद्धधी ॥ ७८ ॥

एकदा लम्पणाळा तीन शत्रू पडली मस्ती आलेल्या हत्तीन
मोग यटवृक्ष पाहला हे एक राहून प्राप्तलेग सूर्य रसातलाला गेला
हे दुसरे रक्षा चुनेगची राजवाऱ्याचा एक भाग पडला हे तिसरे

* सर्वात्मप्रवर्धित २ राम हठिमाय प्रमया तमया युतोऽ
भव ३ भरतगुप्ता ४ श्यामिनी ५ सन्नि ६ मत्तम भगवता, राहुमस्तान्दो
भूपात, प्रासदैकदशभगवत्तन लम्पणस्य महारागण भरण द्वितान्नि
गोप्य निनाय तृतीयेन रामप्रमया च पुण्ड्रिनेन रस्तुत ।

पहिल्या स्वप्राचें फल ह्मणून लक्ष्मणाला असाध्य रोग झाला, दुस-
ऱ्या स्वप्राप्तुळें येवपर नष्ट होईल व तिसऱ्या स्वप्राचें फल ह्मणून
रामचंद्र दीक्षा घेईल. त्याप्रमाणेच घडलें. रावणाप्रमाणे लक्ष्मण मेळा
व त्याच्या शोकांमुळें प्रगल्भवुद्धीच्या रामाचें दाक्षा घेतली.

लक्ष्मणौ पृथिवीचन्द्रे राज्यं न्यस्याञ्जितजयै ।

सीतात्मजेष्टमे यावराज्यञ्च मिथिलैश्वर्यवत् ॥ ७९ ॥

लक्ष्मणाचा मुलगा पृथ्वीचंद्र याला गादीवर बसविण्यात आलें
सीतेच्या सर्गात लहान अजितजय नामक आठव्या पुत्राला युवराज
पद देण्यात आलें. मिथिलादेशहि त्याच्याच वाट्याला आला.

साकेतमेत्य सिद्धार्थवने श्रित्वा रत्नस्तप ।

शिवगुप्तजिनात्सिद्धः सम्मंदेणुमन्नादियुक्त ॥ ८० ॥

नंतर रामचंद्र अयोध्याला गेले व शिवगुप्त जिनराजापासून
दीक्षा घेऊन त्यानीं खूब तपश्चर्या केली व सम्मंदेशिखरावर ते
मोक्षाला गेले. हनुमान गंगीरहि तेथेच मुक्त झाले

विभीषणादयश्चानुदिश चयुस्तपोरलात् ।

सीताच्युत गतान्य तु यथास्व स्वर्गमासदन् ॥ ८१ ॥

विभीषण, हनुमान, सुग्रीवादि आपआपल्या तपाबलाप्रमाणे

१ लक्ष्मणस्य अपत्य लक्ष्मणिस्तास्मिन् २ मिथिलाधिपत्ययुक्तं ३
देव्यो राजान कुमाराश्च सह दाक्षिता द्व पुन आवर्त्तमानौ शिवगुप्त जिनेन
रामे प्रातर्बोधिते गृहीतसयमां शृंगवीरद्वाराजितजयौ ।

अनुदिश स्वर्गात् गेले. सीता अच्युत नामक स्वर्गांत गेली व इतरीष्ट आपापल्या कर्मानुसार स्वर्गात् गेले,

इति श्रीमुनिसुव्रततीर्थकरहरिषेणचाक्रिरामलक्ष्मण
रावणचरितोत्तरंविंशम् ॥ २० ॥

देशेभूदत्र कौशल्यां सिद्धार्थं श्रावकोत्तमः ।

श्रुत्वा स्वतातसंन्यासं महाबलजिनादसौ ॥ १ ॥

संन्यस्य बद्ध्वा नामान्त्यं श्रुत्वा शर्मापराजिते ।

मिथिलेशस्यै श्रुत्वाह विजयाख्यस्य तुग्महम् ॥ २ ॥

जम्बूद्वीपात, भरतक्षेत्रात, वसुदेशातीळ कौशावी नगरात राजा पार्ष्णि २ राणी सुदरा पोनी सिद्धार्थ नामक राजा होता. तां उन्नम श्रावक होता. पाथिपाने महाबलजिनादसौ दीक्षा घेतली. व तो समाप्तिमरण साधून मरण पावला हें ऐकून सिद्धार्थ राजाने मुनिर नामक अग्रविज्ञानी साधूजनळ दीक्षा घेतली व एकादशाष्टात्रे अध्ययन व घोडश भागनाचें चित्तवन करून तीर्थकरनामकर्म कायले आणि तो अपराजित नामक उत्तम अनुत्तरिमानात अहमिन्द्र जाला. वगदशातीळ मिथिलानगरीत राजा विजय व राणी वपिला याच्या पोटी नमिनाथ तीर्थकर होऊन तो अहमिन्द्र जमला

श्रुत्वा मेधागमे रन्तुं गजारूढो वनं व्रजन् ।

नत्वा सौर्धर्मदेवाभ्यां नमःस्थाभ्यामितीरिनः ॥३॥

१ भरते २ राजा ३ वगदशे ४ अह शब्दस्य अहमिन्द्र एव ५ वपिला यमे ६ जन्मतो द्वितीयदिने नमस्करणं गताभ्या ।

त्यानी बराच वर्षे राज्यभर भोगलें. एकदा वर्षाक्रतूच प्रारम्भी हत्तींकरून ते वनशी पाहण्यास गेले असता, सौधर्म स्वर्गातील दोन देव आले व वदन करून क्षणाले,

आवाभ्यां वत्सकावत्यामिहांहर्दपराजितात् ।

श्रुत्वाद्य भावितीर्थेशं दैवं त्वां द्रष्टुमागतां ॥ ४ ॥

जमुद्रीपाच्या पूर्वादिह क्षेत्रातील वत्सकावती देशात सुसीमा नगरीत अपराजित निमानातून अपराजित नामक तीर्थंकर उत्पन्न झाले आहेत. त्याच्या दर्शनास सर्व देव गेले होते. तेथे असं ऐकले की, अपराजित स्वर्गातूनच मिथिला नगरीत जन्मलेले नमिनाथ भारी तीर्थंकर आहेत. अणून आम्ही आपल्या वदनास आलों.

तच्छ्रुत्वा त्यक्तराज्योऽर्सा तपसा प्राप केवलम् ।

तीर्थं प्रवर्तयामास नमिमेनं नमाम्यहम् ॥ ५ ॥

तें ऐकून शहरात परत आल्यावर त्यानी तैराग्ययुक्त होऊन राज्य सोडलें व दीक्षा घेऊन तपश्चरण केले. आणि ज्यानी धर्म-तीर्थ प्रवर्तित केलें त्या नमिनाथ तीर्थकराना भी नमस्कार करतो

द्वीपेऽत्रैरावते जात श्रीपुरेशो वसुन्धरः ।

पद्मावतीप्रियामृत्युार्चरचर्मजिनान्तिके ॥ ६ ॥

जमुद्रीपाच्या उत्तरेस महापेशान्त क्षेत्रातील श्रीपुरचा राजा वसुधर व राणी पद्मावती यांना विनयधर नामक पुत्र होता. पद्मावती

राणी मारल्यामुळें राजा फार कधी झाला न त्यानें वररम नामक
सर्वज्ञदेवाजकळ दीक्षा घेऊन बरीच तपश्चर्या केली.

स संयम्य महाशुक्रं गतः कोशाम्ब्यधीशिन ।

त्रिजयस्य मुतो जातो जयसेनो रथाद्गघृत् ॥ ७ ॥

शेवटीं समाधीमरण साधून तो महाशुक्रनामक विमानातील देव
झाला. तेथून तो वसत्रिजय देशातील काशीची मगरीचा गजा त्रिजय
व राणी प्रभाकरी याच्या पोटी जयसेन चक्रवर्ती होऊन जमला.

सांथाग्रस्थ सशद्वोल्कापातं तप्त्वा तपो जिनात् ।

वरदत्ताज्जयन्तेऽभूदेवःप्रायोपवेशन ॥ ८ ॥

पुष्कळ वर्षे राग्यत्रैमय भोगन्यावर एकदां तो गच्चीवर बसला
असता मेघ गडगटासह उल्कापात झाला तेव्हा त्याला वैराग्य
प्राप्त होऊन वरदत्तनामक केवळीभगवानाजकळ त्यानें दीक्षा
घेतली आणि बरीच तपश्चर्या करून समाधीमरण साधल्यानंतर तो
जयत नामक अनुत्तर विमानात अमृत पिपासा अहमिंद्र झाला.

इति श्रीनमिनाथजयसेनचक्रिचरितावसानमेकविंशम्

विन्ध्येऽत्र मगधे जातो भिल्लो भार्यास्य वागुरा

विमलामलजुद्धधारयौ चारणौ मारयंस्तदा ॥ १ ॥

भवतोऽनयो राजगृहे श्रेष्ठी वृषभदत्तक ।

तयेत्युक्त्वा निषिद्धोऽसौ जातो तौ श्रावकावृधौ ॥ २ ॥

जबुद्वीपात, भरतक्षेत्रात भगधदेशात, विंध्यपर्वतात एक भिल्ल रजात होता. त्याच्या बायकोचे नाव वागुरा होते. विमलबुद्धि व अमलबुद्धि नामक दोन चारण मुनीना त्या भिल्लानें ठार करण्याचा विचार वेळा पण या चारणमुनीचा वृषभदत्त नामक एक भक्त राजगृहनगरीत आहे असे वागुरेनें त्याला सांगितलें व मुनिरथा पावून तिनें परावृत्त केलें. उपदेशामुळे तें भिल्लदापत्य पश्चत्ताप पावून श्रान्त बनले.

वल्मीके तुम्भकफलं गृह्णन्दृष्टांऽहिनान्यदा ।

निदानेन मृतः सांऽभूत्तस्यैव श्रेष्ठिनोऽङ्गजः ॥ ३ ॥

सापाच्या वारळातील तुम्भक फल घेत असताना त्या भिल्लाला साप चाबला व तो मेल्या. मरताना शुभनिदान वागल्यामुळे तो त्याच श्रेष्ठीच्या पोटी जमला.

इभ्यकेतुःस कनकप्रभा तन्नृपजा भजन् ।

तद्रूपो दत्ततद्राज्यं नाकुक्षिप्तकुरा शुंचा ॥ ४ ॥

त्याचें नाव इभ्यकेतु. राजगृहीच्या वितरात राजानें आपली मुलगी कनकप्रभा त्याला दिली. पुढे राजानें दीक्षा घेऊन राग्यहि त्याला दिलें. वागुरेचा पती मेन्यामुळे ती कष्टी झाली व साप चाबून मेली.

१ जितशत्रुनाम्नो राजगृह नृपस्य पुत्री परिणीत २ तथा स्वयं वरीकृत्य मृत. ३ जितशत्रुराजेन प्रव्रजत भगधायिपत्य दत्त भजन् ४ ना कुर्वन्मीक ५ भर्तृविवागशोके वागुरा ।

वागुराथाहिना दप्या मृत्वा तत्संचिवोऽभवत् ।

ययोऽपि तपसां जातास्ते सौधर्मे सुरोत्तमाः ॥ ५ ॥

वागुरा मेल्यावर इम्यकेतुची सचिव म्हणून जमली. हे दोघे व श्रेष्ठी मेन्यानंतर सौधर्म स्वर्गात देव झाले.

पुष्करार्धापरे प्रत्यग्गन्धिलायां ततोऽभवत् ।

खगा पुदपत्तटे सूर्यप्रभेद् सूर्यप्रभात्मजो ॥ ६ ॥

पुष्करार्धापात, पश्चिमदिदेहक्षेत्रात, गंधिलदेसातील सूर्यप्रभ नगराचा राजा सूर्यप्रभ व राणी धारणी यांना तीन पुत्र झाले.

चिन्तामनश्चपलगत्याख्या वेगपॅणे जिताम् ।

तप श्रिता प्रीतिमतीमनु तेऽथ तपोऽभजन् ॥ ७ ॥

चिंतागति, मनोगति व चपलगति असे ते तीन पुत्र होत. त्याच गंधिल देशातील अरिंदम नगरीचा राजा अरिंजय ■ राणी अजितसेना यांना प्रीतिमती नावाची मुलगी झाली. ती मेघपर्ण ताला प्रदक्षिणा घालण्याच्या शर्यतीत चिंतागती तिच्याहून श्रेष्ठ ठरला म्हणून त्याला वरमाळ्या घालण्यास तयार झाली पण याने ती आपल्या लहान भाग्याना घालण्यास सांगितले यामुळे तिला खेद होऊन तिने निवृत्तानामक अर्चिकेनवळ दाखा घेतली तेव्हा

१ इम्यकेतुमत्री २ मदिरस्यवराचार्योत्पन्नमं भुवा वरीतिन तपसा

३ सूर्यप्रभनगरस्य राजा सूर्यप्रभमनस्य राजा धारिणी तस्या ४ इम्यकेतुकन कथंभामनिचरा क्रमेण चिंतामनिमनोगनिचपलगतया जाता ५ मनिहाया सर्वेपु विद्याधरेपु जितेपु चिंतामनिनेवता जितां दृष्ट्वा निमितीकृत्य ।

वरील तीन्ही भागानीहि दमर नामक मुनीजवळ दीक्षा घेऊन तप आचरिलें.

सामानिकास्तु माहेन्द्रे चिन्तागतिपुरस्तरा ।

द्वीपेऽग्रगन्धिलासिंहपुरेऽजातोऽपराजितः ॥ ८ ॥

तेथून ते चौध्या स्वर्गांत सामानिक देव झाले पुढें मनोगति व चालगति, जघुद्वीपात, पूर्वदिदेशेजात पुष्कलावती देशातील गगनमल्लभ नगरीचा राजा गगनचद्र व राणी गगनसुदरी याच्या पोटी अमिन्गति व अमिततेज नावानें जमले चिन्तामतिहि सिंहपुरचा राजा अपराजित नात्रे करून जमला.

श्रुत्वान्यदा सम पित्रां सिद्ध विमलबोहनम् ।

ता तदर्थं वीक्ष्य भोक्ष्ययित्वागू सश्रितो नृपः ॥ ९ ॥

त्याच्या त्रापाचें नात्र अर्हदास २ आईचे नात्र जिनदत्ता एकदा मनोहर नामक उद्यानात भिमगाहन तीर्थकर आले असता त्याचा बोन ऐकून त्यानें दीक्षा घेतली. पुढें वरीच तपश्चर्या करून तीर्थकरासह तो मोझाला गेला यामुळे अपराजित फार कष्टी झाला व पुढा मला दर्शन दिल्याशिवाय मी अन्न ग्रहण करणार नाहीं अस व्रत घेऊन तो बसला आठ दिवस उपोषण बडल्वार वक्षपतीने त्याची कृत्रिम रूपे दाखवून त्याला दर्शन दिले त्याने त्याचें पूजन करून उपवास सोडला.

१ यूय वय च जाया २ भवान् ३ पाशुननदीक्षरपर्वणि ४ अर्हदासेन सह ५ तयोरर्हदासविमलबोहनयामूर्तिम् ।

तत्र नृणां यज्ञया यज्ञपतिर्विमलवाहनम् ।

तस्य सन्दर्शयामास साक्षात्कृत्वा महाशुभः ॥ १० ॥

नन्दीश्वरान्हिक कृत्वा धर्म स्वान्तःपुरं द्रुमम् ।

चैत्यालयऽनुजसुरा स्वर्गीभूतौ तपश्चिर्ता ॥ ११ ॥

नदीश्वरपूजनं याने केले, इतक्यात घाला चैत्यालयात दोन चारण मुनी मिळे ते अमितमति व अमितनेज हाने यानी दीक्षा घेतला होती

चारणावागतां दृष्ट्वा मितादिगतिवैभवां ।

प्राच्यं दृष्ट्वा युवा कार्पात्युन्तयानादिभिरगणी ॥ १२ ॥

या अमितमति व अनिततन चारणमुनीना पाहून व पुनून अपराजित क्षणाला फी, तुम्हांग मी काढे तरी पाहिले आहे तेव्हा अमितमति चरणमुनि क्षणाले

मागुन्त मासमात्रायुरय सत्राविर्ताऽर्हत ।

इष्ट्वा द्वाविंशतिनिःकृतमायापयगन ॥ १३ ॥

रागा, तुझ आयुध आता एव महिना उरत आहे आर्ही पूजनर्माच तुण भाऊच आहून व त्रिगव्या मयासमरुणानतर आर्ही दीक्षा घेतगी ते एका जप निताने आठ त्रिम त्रिनेश्वर पूजन कडे व वार्गम त्रिम प्राशोदयेगा वगून समाप्तरण साध

जाताऽच्युतन्द्राऽय नृप सप्रतिष्ठोऽन हास्तिन ।

यज्ञावरपिणानासपञ्चाश्वर्यश्चित्रमन्य ॥ १४ ॥

१ मनागतिचरन्मनिकरो । २ स्वयमभाष्यदृष्टदृष्टजन कथित ३ मदान्मासमानायु ४ जगिता ५ अष्ट दिनानि त्रिनायूदयिना ।

तेथून तो राजा सोळाव्या स्वर्गांत पुष्पोत्तर विमानात
अच्युतेंद्र झाला. पुढे तो कुरजागळ देशातील हस्तिनापुरचा राजा
श्रीचंद्र व राणी श्रीमती याना सुप्रतिष्ठित नागाने पुत्र झाला. त्याने
यशोरमुनीना आहारदान दिल्यामुळे त्याला पंचाश्वर्याची प्राप्ति
झाली.

सुमन्दिराज्जिनादुल्कापांति र्व्यातोन्त्यनामयुक् ।

मृत्वा समाधिना चाभूज्जयन्त लवसत्तमः ॥ १५ ॥

पुष्कळ रायभूत भोगन्यावर एकादा तो गळीवर बसला
असता उल्कापात पाहून त्याला वेराग्य उत्पन्न झाले व याने सुमंदर
नामक तीर्थंकराजगळ दीक्षा घेऊन एकादशाग राचले व पौडश-
भायनाचे चिंतन केले. त्यामुळे तार्थकरनामकर्म बाधून तो समा-
धिमरण साधल्यावर जयंत नामक अनुत्तरविमानात अहमिंद्र झाला.

हरिवंशेऽधकवृष्णेर्मारुण्डेयान्वयेऽग्रतुर्क् ।

समुद्रविजय सूर्यपुरंदनेमि सतै त्सुतः ॥ १६ ॥

भरतक्षत्रात हरिवंशदेशातील भोगपूरचा राजा प्रभजन व
राणी मृकडू याना सिंहकेत नागचा पुत्र झाला. त्याचे छत्र त्रिषु-
न्मालेशी झाले. त्याच्या वशात हरिमिरी, हेममिरी, वसुमिरी वगैरे
राजे होऊन गेले. कुशार्थ देशाच्या शौर्यपुरचे राजा सूरसेनाला
शूरवीर नामक मुलगा होता. त्याच्या भार्येचे नाव धारिणी. हिच्या-

१ सति २ प्रसिद्ध ३ देवात्तम ४ दशाना पुत्राणा आशा दशार्हः
५ शिवाद व्यामभूत्.

पासून त्याला अग्रकवृष्णि २ नरकवृष्णि असे दोन पुत्र झाले. जवक-
वृष्णीला सुभद्राराणीपासून दहा मुलगे व दोन मुली झाल्या. पहिला
मुलगा समुद्रनिजय, त्याला शिवादेवीपासून अपराजिताचा जीव
अहमिंद्र, नेमिनाथ तीर्थंकर झाला

द्वारवत्यामभूत्पाणिग्रहे बुद्धो मृगेक्षणात् ।

तं प्रव्रज्याप्तरुक्म्यं कृततीर्थं जुमःशिवम् ॥ १७ ॥

द्वारवती नगरीत रात्रमभीच्या पाणिग्रहणाचे वेळीं मासाहाराच्या
मेनरानीकरिता आणलेले हरिण पाहून नेमिनाथाना वैराग्य उपन्न
झाले. व त्यानीं दीक्षा घेऊन आणि पटोर तप करून धर्मतीर्थ
प्रवर्तित केले. नंतर जे मोक्षाच्या गेले त्या कन्याणवारक नेमिनाथ
तीर्थकराना आक्षी नमस्कार करतो.

भिष्टेभ्यंकंतुसौधर्मद्वचिन्तागतीष्टमाहेन्द्र ।

अपराजितोऽथाच्युतेन्द्रःसुप्रतिष्ठो जयन्तजो नेमि ॥ १८ ॥

भिष्ट, इम्यभेतु, सौधर्मदेव, चित्तागति विचार, चौथ्या
स्वर्गातीलदेव, अपराजित, सोळाव्या स्वर्गातील अच्युतेन्द्र, सुप्रतिष्ठित
थ जयत विमानातील अहमिंद्र इतक्या भगवतींन नेमिनाथ झाले.

शेले छायेक्षणाद्वाभ्या नीतो भाशिंपेता तप ।

सशस्त्रःसर्वनिर्मा स्वयम्भूदर्शनात्कृत ॥ १९ ॥

गुरुदेशातील पलाशकूट गावात सोमशर्मा नामक एक ब्राह्मण

१ माहेद्रेण इव २ नदिनामा द्विज ३ विमन्त्रीये स्वयम्भू नाम्ना
वासुदेवस्य दर्शनान् कृतनिदान ।

होता. त्याच्या मुलाचे नाव नंदी. त्याला मामाची मुलगी लग्नासाठी
न मिळाल्यामुळे व त्याच्या अशक्ततेबद्दल लोकांत टीका झाल्यामुळे
वैतागून त्याने आत्महत्या करण्याचा निश्चय केला. शैलपर्वतावर
आत्महत्येसाठी तो गेला पण त्याची छाती होईना. तेथे निर्नामक
व शख अशा दोन शिष्यांसह द्रुमपेण नामक मुनिराज विहार क-
रून आले होते. शंखाने नदीला योग्य बोन करून दीक्षा घेविली.
पुढील दुसऱ्या जन्मात नदीचा जीव शख व निर्नामकाचा बाप
होणार असे त्यानीं द्रुमपेण मुनिरापासून ऐकले.

निदानस्तपसा प्राप्तो महाशुक्रं ततो बल ।

पद्म.शंखचरः सूर्यपुरेऽभूद्रसुदेवत. ॥ २० ॥

शखाने शुभनिदान बाधले व निर्नाम्पाने अशुभनिदान बाधले.
नदीसह हे दोघे तपश्चर्येनतर समाधिमरण साधून महाशुक्र निमा-
नातील देव झाले. नंदीचा जीव स्वर्गातून प्यवून वसुदेव झाला.
सौरीपुरात वसुदेवापासून देवकीला निर्नाम्याचा जीव कृष्णचक्रवर्ती
करण झाला व त्यालाच रोहिणीपासून शखाचा जीव बलभद्र नामे
करून झाला.

रोहिण्यां कृष्णो देवक्यां मधुरायां हरिर्यभौ ।

तद्विदासीञ्जरासन्धो ब्रह्मदत्तोऽथ चक्रमृत् ॥ २१ ॥

कृष्ण व बलराम याचा शत्रु जरासंध अर्थात् तो प्रतिनारायण
होता. नऊ नारायणानंतर ब्रह्मदत्त नामक चक्रवर्ति होऊन
गेला.

कौशाभ्यामुद्धतो जातः कुमारोऽन्यतुजो रुजेन् ।

निर्वासितः पत्तिपत्या वसुदेवमसेवत ॥ ५ ॥

कौशांबी नगरांत मंदोदरीने त्याचें पालन पोषण केलें. पण ती लोकांच्या मुलांना हाणमार करी म्हणून त्याला तिने घराबाहेर घातलें. ती भूरीपूरला गेली व तेथे वसुदेवाचा नोकर बनला.

जरासन्धेन राज्यार्द्धतरां जीवघशाभिधाम् ।

दातुं मत्तां जितवतेजयेयं सिंहस्थं रिपुम् ॥ ६ ॥

पोदनपुरचा राजा सिंहस्थाला जो कोणी जिवंत धरून आणून देईल त्याला अर्धे राज्य व कलिंदसेनेपासून मला झालेली जीवघशा नामक मुलगी मी देईन असें जरासंधानें जाहीर केलें.

माँदिसोर्वसुदेवश्च यस्मिन्तादुष्टलक्षणांम् ।

जितो मत्पत्तिनाननं स कंसेनेति बोधितः ॥ ७ ॥

वसुदेवानें पराक्रम गाजवून सिंहस्थाला पकडलें व जरासंधाच्या स्वाधीन त्याला केलें. तेव्हा त्याने अर्धे राज्य व जीवघशा त्याला देऊं केली. त्या मुलीची वैधव्य प्राप्तीची लक्षणे पाहून कंस नामक या माझ्या नोकरानें सिंहस्थाला धरून आणले आहे ह्मणून त्यालाच ती मुलगी द्या असें वसुदेव ह्मणाला.

तेनमन्दोदरीप्राप्तमञ्जूपापत्रवाचनात् ।

ज्ञातवंशस्य द्रावतस्मै ॥ राज्यार्द्धां मुतामदात् ॥ ८ ॥

१ परपुत्रान २ चेट्टामुष्टिद्वयैः । ३ राज्यार्द्धेन कृत्वा तरा सांति-
शयां ४ प्रतिशान्ता ५ दिग्बयावशेषे आत्मना जेतुमशक्यं ६ पोदनेशं
७ जरासंधस्य कन्या दानुमिच्छां सिंहस्थं मर्षयामास ८ बाधजातास्ये-
ति बाधितः बद्ध इत्यर्थः ९ जरासंधेन ।

कंसाच्या कुलाची चौकरी करणात आला तेव्हा मंदोरीने पेटी पत्रासह हजर केली. त्यामुळे कुलाचा उलगाडा होऊन अगदी खुपीने जरासधाने आपली मुलगी व अर्धे राज्य कसाला दिले.

गृह्णात्वा मधुरां बध्वा प्रक्षेपाद्विक्त वैरतः ।

पितरौ गोपुरे न्यस्य कृत्वा सूर्यपुरात्मभुम् ॥ ९ ॥

मला जमत च माता पियानी यमुनेत सोडले द्वाणून रागारागाने कस तसाच मयुरेला गेला ती आपल्या ताव्यात घेतली व त्याने मातापितरांना वेशीवर टागले टागून तो वसुदेवाला बरोबर घेऊन गेला.

वसुदेव दैनसर्ना देवकीमनुजा निजाम् ।

स्वीकार्य भूत्याया मुदास्ताशापना दर्दा ॥ १० ॥

देवसन रानाची मुलगी देवकी, जापली चुलत बहीण वसुदेवाला त्याने दिली व निवाहविधीने तिचा स्वाकार वसुदेवाने केला.

अतिमुक्तमुनिर्जातु भिक्षार्थं गृहमागत ।

देवकी तेऽनुजा साधो! पुष्पजानेन वत्ससा ॥ ११ ॥

एवढा अतिमुक्त मुनि भिक्षेसाठी आले असता जीनयसा त्या मुनीला द्वाणाली, ही पहा तुमची बहीण कामभोगवस्त्राने तुमच्याकडे अभिजयाने पहात आहे.

१ यमुनाया बालक्षेपाधिक्य २ विवाह विधिना ग्राहयित्वा ।

स्वेहां व्यनक्त्यनेनेति तत्पत्न्यां नर्मणोदित ।

तामूचेऽस्याः सुतो रण्डात्वा कर्तेति निशम्य तत् १२

तिने अशी आपसी चेष्टा केलेली ऐकून मुनींनी शाप दिला की, हिचा मुलगा तुला मित्रा करील.

तत्र छिन्ने तथैतेन कर्ताप्यपितृकामिति ।

तच्छ्रुत्वामर्दिते पद्भ्यां तत्रैतेन महीमिमाम् ॥ १३ ॥

तेव्हा तिने रागावून त्या भोगनसाचे तुफडे तुफडे केले. तेव्हा मुनींनी पुन्हा शाप दिला की तुझ्या बापालाहि मारून तो तुला जनाय करील. मग तिने ते तुफडेहि पायाखाली तुडगिळे तेव्हा मुनि ह्मणावे की, तो देवकीपुत्र तुझ्या भावाचेंहि राज्य घेऊन चक्रवर्ती होई.

भोक्ता त्रिखण्डामिति तच्छ्रुत्वाकसेन तन्मुखान् ।

देवक्या स्वगृहे मूर्तिं याचितोऽमस्त तत्पतिः ॥ १४ ॥

तो त्रिखण्डपृथ्वीचा शारता होईल हें मुनिवचन कळल्यावर कसानें देवकी माहेरीच वाळत होऊ दे असें वसुदेवास कळारिलें व त्यानें तें मान्य केलें.

देवकीवसुदेवाभ्यां भोजयित्वान्यदा मुनिः ।

दीक्षां ना स्यान्न वैत्युक्त सोऽजोचत्सप्त वां सुता ॥ १५ ॥

१ आत्मकेण २ कस मायेया ३ देवक्या ४ तस्मिन्बन्धे ५ मुनिवचनं श्रुत्वा ६ जीयधत्त ७ वसुदेव ८ आवयो ९ सुवयो ।

पुढें एकदा वसुदेव देवकीने अतिमुक्त मुनीना आहारदान करून आक्षीहि दीक्षा घेऊ की नाही खणून निचारलें. तेव्हा त्यानी उत्तर दिलें की तुम्हाला सात पुत्र होतील.

भवितारो यमोस्तेऽत्र त्रयोऽन्यत्रातिवर्धिताः ।

सेत्स्यन्ति पश्चिमार्धचक्री भावीति भार्वात ॥ १६ ॥

पहिली सहा तीनदा जुळी होतील व ती दुसरीकडेच वाढतील. शेवटला मात्र अर्धचक्री होईल असें भाविता त्या भविष्यनेत्या मुनी नी सांगितलें.

अलनामद्रिलश्रेष्ठीत्रियमनैगमर्षिणा ।

सद्योजातमृतेरिन्द्रादेशन परिचर्तनार्ह ॥ १७ ॥

मद्रिल नगरातील वैद्यपुत्री अलका त्याचवेळीं वाळत होत जाईल. इद्रा या प्रेरणेनें नेगमर्षिदेव त्या जुळ्याची आदलायदल करीज.

त्रीनस्वर्क्षीयैयमान्कसःशिलायां सोऽवधीरक्रमात् ।

सप्तमं मास्यतांऽज्ञात कृष्णोऽथ स्वगृहेऽजनि ॥ १८ ॥

तीन खेपेच्या सहा पुत्रांना कसानें झालेपर आपटून ठार मारले. चौथ्या वेपेस ती माहेरी वाळत न होता घरी झाली व त्याला पत्ता न लागला असा बदोत्रस्त करण्यात आला.

पोष्टुं नन्दगृहं कृष्ण हरन्तीरीवरन्पिता ।

छत्रं गोभूताप्तदेवीशृङ्गोद्यन्मणिदीपिका ॥ १९ ॥

१ युगला २ विचित्रो मुनि ३ नागा दवेन ४ देवक्या अग्र कर्मा सुतान्मृतांमुक्त्वा देवकीपुत्रान् अर्धतोळकाप्रे स्थापनात् ॥ ५ मणिनीपुत्रान् ६ द्वौ द्वौ पुत्रौ जातौ सप्त शिलापदेनाघालयन् ७ कृष्णमाकारेण मात ।

बटाराम आणि वसुदेवाने वृष्णाला नद गळ्याच्या घरी जतन करून घ्यायला पाठवारे असे ठरविले. रातोरात मुलाला त्यानी पोहोचते केलें. वसुदेवाने त्याचेर उठा धरले होत. उल्लेखाने त्याला हानात धरले होते नगरातून गायीचे रूप घेऊन मणिमय शिंगांना उचल पाडला होता

यान्तौ निशीथे तत्पादस्पर्शोद्वाडितगोशुरौ ।

सम्भ्रन्तोक्ततदयोग्रसेनार्शर्वाटमोदितौ ॥ २ ॥

मसुरेच्या पेशी मुलाच्या पादस्पर्शान एकदम उचडल्या. उग्र सेनाला त्याच वेशीवर टागले होते त्याला रात्री दरवाने उघडलेले पाहून आश्चर्य वाटले त्याच्या सर्ग हकीकत कळल्यावर त्याने त्याला आशीर्वाद दिला

यगुनाटतपन्यानौ सद्योजातात्मजार्पणम् ।

नन्ददृष्ट्वाभ्ययान्त पृष्ट्वाज्ञाततदर्थ कौ ॥ २१ ॥

यमुनेने दृग्ग होऊन त्यांना वाट करून दिली. नुकतीच जेमलेली कन्या घेऊन नद येत असलेला त्यांना वाटेत भेटला. देवतेने मला ही कन्या आज रातोरात आपणाकडे पोहोचविण्यास दिली आहे असे त्याने सांगितल्यावर त्यांना आश्चर्य कळला.

तस्मै दत्त्वा स्वदिम्भं त दिम्भा लात्वागतां गृहम् ।

तदत्य कसस्ता वीक्ष्य भुग्नर्नासां व्यधाद्वलात् ॥ २२ ॥

१ अतर्कितापवनगुपरोद्घाटवपुर्वितोक्त २ वक्रनासा ।

ती मुलगी घेऊन व आपला मुलगा त्याच्या खात्रीन देऊन
ते दोघे घरी परत आले. तेव्हा वस आला व त्याने तिचे नाक
दाबून तिला नकटे केले.

सा तपःस्था स्थिता विनये व्याधजनार्थोऽगमदिवम् ।

हस्ताङ्गुलीत्रयी तस्या कृत्वाङ्गर्विन्ध्यवासिनी ॥२३॥

तिला गुप्त तळघरात बाढविली व मोठी झाल्यानर बाहेर बाढ-
ली. आपले मित्र तत्पक्ष पाहून ती लाजली व सुत्रतानामक अजि
केजतळ दीक्षा घेऊन तिने त्रिपर्वतानर राहून तपश्चर्या चालविली
शेनटी तिला घाताने खाले. तीन बोटे पडलेली होती. ती पाहून
तेथील जगली लोकाना जाधर्य बाटले व त्यांनी विषयाली देवी
म्हणून त्या बोटाची पूजा सुरू केली.

पृष्टो दृष्ट्वा महात्पातात्कंसेन वरणोऽग्रयीत् ।

जातस्तेऽरिरिति श्रुत्यो तं ध्यायन्पतनादिभि ॥२४॥

एकदा मथुरेत वरचे उत्पात झाले. तेव्हा वरण नामक ज्योति-
ष्यानी त्याठा सांगितले की, तुझा शत्रु निर्माण झाला आहे. तें ऐ-
कून पूतना वगैरे देवताना त्याच्या सपासण्यासाठी त्याने पाठविले.

प्राक्सिद्धाभिस्तद्भवेष्टफलाभिःसप्ताभि धितः ।

स तैर्द्विरो विषदगेर्न तं ज्ञात्वाथ विकृत्यं ताः ॥२५॥

१ उद्रकायोत्तमोण स्थिता २ भक्षिता ३ व्याधजनपदेदेवतेतिभ-
णित्वार्चिता ४ अरिचितयन्त्र- ५ पूर्वजन्म ६ वस ७ वसवचनेन ८
मिर्यावाधिना ९ विक्रिया प्राप्ताः ।

त्यानें पूर्वीच्या जग्गी असून कहल घेतलेल्या व या जग्गीत
इष्ट फळ देणाऱ्या याच देवता होत. त्या सात देवतांनी मायारूपे
धारण केली. त्रिमगज्ञानाने कृष्णाला मात ओळखले.

मात्रन कधुमद्वन्द्वतालरासभिकार्वताः ।

जिघांसन्त्यस्वाशक्तिं कंसमृचिरे ॥ २६ ॥

या सात देवानी माता, गाडी अर्जुन वृक्षाची जोडी, ताळ-
वृक्ष, गाढव, व घोडा अशी क्रमाने रूपे धारण करून कृष्णाला
मारण्याचा प्रयत्न केला. पण त्यात त्या असमर्थ ठरल्या, त्यांनी व सप्त
थेऊन तसे सांगितले.

द्रष्टुं म्वभिप्रमं हन्तुं रात्रकृष्णवृपाकृते ।

आयातोऽरिष्टदेवस्य जातु ग्रीवां यभञ्ज सः॥ २७ ॥

आपण पराक्रम दाखविण्यासाठी अरिष्टदेव बाळ्या घेऊन
रूप घेऊन कृष्णाक मारण्यास आला. पण कृष्णाने त्याची मान
मोडून टाकली.

तच्छत्रा गोमुग्दीनामपरासञ्जनाय तम् ।

पितरौ स्मार्चतां सिञ्चद्वल्ग्वाम्वा सरत्तुचाम् ॥ २८ ॥

देवकीसमुदेगानी त्याच्या पराक्रमाच्या गर्वाऐवून गोमुग्दी उपराम
केल्याच्या मित्राने मारण्याचे घरी ते आले. तेथे त्यानी त्याची

१ यशाशकृपय विस्तनी माता २ त हनुमतामर्ष्यमरमाक ३ हरि
पराक्रम ४ गृहप्रीतिभजन ।

पूजा केली. तेव्हा देवकीच्या स्तनातून आपोआप दुग्धधारा पडल्या.

गोवर्धनमहावृष्टौ छत्रीचक्रेऽयदा गवाम् ।

सोऽहिदाय्याधनु शंखान्पूर्वदेवगेहजान्स्वयम् ॥२९॥

एकदा अतिवृष्टि झाली असता कृष्णाने गोवर्धन पर्वताचीच छत्री करून गायीचे रक्षण केलें. मयुरेतील प्राचीन जिनालयाजवळील ग्रामदेवतच्या मदिरात अहिदाय्या, धनुष्य व शंख ही तीन रत्ने वृष्णाळा दिसली.

दृष्ट्वा साध्यान्ददाम्येषां साधयित्रे मुतामिति ।

कंसं तढोपितेऽसां तान्मान्वनोऽसाधयन्महान् ॥३०॥

त्या अहिदाय्येवर चढून जो कोणी धनुष्याला बाण लागील व शंख घातलील त्याला मी माझी मुलगी देईन. तेव्हा स्वर्भानु राजाचा मुलगा भानु याचें नामानें कृष्णानें त्या तीही गोष्टी केल्या. ज्यानीं प्रयत्न पाहिले होते ते झणू लागले कीं हें भानूचें काम नसून दुसऱ्या कुमाराचें आहे. तेव्हा कान त्या कुमाराला शोधून आणण्याची आज्ञा केली.

तत कसभयात्रष्टे गोष्ठे केनाप्यनुदतम् ।

तत्रोद्गत्य हरिःश्वलस्तंभं लेभे जनाश्रिय ॥ ३१ ॥

त्या आश्रमुळें भिऊन नदगमळीं गात्र सोडून गला ज्यागारी ते जाऊन राहिले तेथे एक दगडी खात्र होता तो कोणीहि उचलू शकत नव्हते. तो कृष्णानें उचलला व सर्वांची शांतासकी मिळविली.

१ मयुरास्थापनार्थं जिनालयात् पूनदिशि पुरन्दरवाग्द समुत्पन्नान् ।

प्रत्यागते व्रजे भवत्वा महानांगं पितृर्गिरा ॥

कंसं सहस्रपत्राणि ससरोजान्युपाहरत् ॥ ३२ ॥

काही दिवसानी नदगनळी स्वग्रामीं परत आला. तेव्हा त्याला उळण्यासाठी काळिसर्प ज्याची राखण करतो तें सहस्रकमळ आणून दे अशी आज्ञा कसाने केली. नदाच्या आज्ञेने कृष्णने नागास जिंकून तेहि आणून दिले.

अथाहृतो नृपेणामामर्दुर्नन्दो व्रजन्गजम् ।

भक्ततोस्त्वातरदाहेत्य कृष्णेनोक्तजयो घृतत् ॥ ३३ ॥

आपल्या मल्लामह एका कुस्तीसाठी येण्यास नदगनळ्याला कसाने आज्ञा केली त्याप्रमाणे काही मळू व कृष्णासह तो मजुरेत प्रवेश करित असता त्याच्यावर मदो मत्त हत्ती सोडण्यात आला. कृष्णाने त्याला त्याचाच दात उण्टून त्या दातानेच मारलें.

गत्वासभा नियुद्धेऽर्सा त प्रायुंक्त नृपाज्ञया ।

सोऽपि रद्गं प्रतिग्यर्द्धा चाशूरं कंसमप्यहन् ॥ ३४ ॥

मल्लाचे आग्राट्यात ते गेले. चाणूराशी कृष्णाची कुस्ती जुपली. एका क्षणात त्याने त्याला चाँत केले. तेव्हा स्वतः फस बडयुद्धास सज्ज झाला. कृष्णाने त्याला कुस्तीत ठार मारून टाकले.

स नाकिमुत्तपुष्पाधिर्विपाश्यं यपित्तरो धरं ।

नम्रैर्नृपैर्वृत प्रीतःस्वैश्च सूर्यपुंगं ययौ ॥ ३५ ॥

१ कालीयनाम २ नीतवान्कस प्रति ३ दत्तेन ४ व्यक्त इति वा ५ नाकिमिदं ६ वचनं लिखा ७ स्वजातिभिः ।

सर्वं देवानां त्याग्यार पुण्यवृष्टिं केली. त्याने आपल्या माता-
पिताना बंधमुक्त केलें. अनेक माटलिक राजे व आपल्या नातलग्ना-
सह तो मूर्यपुरात गेला.

तर्ज्जीवचशसःश्रुत्वा मुक्तान्कृतुं यदूनसुतान् ।

ज्ञात्वा चक्री जितान्कालयवनं प्राहिणोत्स्रजम् ३६

जीव्यशेने जरासंधाला कसमधाची हकीगत मागितली तेव्हा
त्याने अपराजितांग व आपल्या मुलाना भारी सेनेसह पाठविले पण
पराजित झाला असे ऐकून कायलयनला याने पाठविले

श्रुत्वायान्तमजग्न्यं तं गत्वाब्धौ यादवाःस्तिताः ।

प्रदीप्याग्निं पृथु वास्थान्मागे तत्कुलदेवताः॥३७॥

कालयन च्चाट्टन येत आहे असे ऐकून सर्व यादव सूरिपुर
हस्तिनापुर, मथुरा वगैरे गांवे सोडून समुद्रकिनारी गेले कालयन
याच्या मागे लागला तेव्हा यादवाच्या कुलदेवतेन ह्यातारीचे रूप
घेऊन खूब दाग ३ पेनविला आणि ती ह्यातांग माटतच बसली
कालयनाने हा काय प्रकार आहे ह्मणून विचारप्यार तुझ्या
भीतीने माझ्या यादवपुत्रांनी ग्रामयाग करून स्वतःला जाळून
घेतले आहे. त्याचा हा दागानळ आहे अस उत्तर दिले

वृद्धा मत्पुत्रयदेव प्रविश्याग्निं भयान्मृता

इत्युक्तोऽग्निस्तयाह्युर्गत्वा तात तथावदत् ॥ ३८ ॥

१ कसवधाधिक प्रहितान् २ पुत्र ३ वृद्धा आहे मत्पुत्रा यादवाश्च
अथवा हे मत्पुत्र हे कालयन ४ विषट्यति स्म ।

क्षातारीच्या त्या बोलण्यावर निश्चास ठेवून कालयवन परतला
 व जरासंधाला त्याने अभिमानाने आपल्या दराऱ्याचे वर्तमान
 सांगितले.

कृष्णःकृताष्टोपवासो वासायोपाब्धिर्नैगमम् ।

आख्यावाहृतिमेनं सिन्धुं सौऽखण्डयत्सुरेद् ॥३९॥

वृष्णाने समुद्रकाठी आठ दिऱ्याचे अनगनप्रत आचरले तेव्हा
 नैगमदेवाने येऊन त्याला सांगितले की, घोड्याच्या आकाराचा
 एक देव येईल त्यावर वसून तू समुद्रात वारा योजने जा. तुझ्यासाठी
 तेथे एक नगरी बनेल. त्याप्रमाणे असुररूपी देव आल्यावर कृष्ण
 त्यावर स्वार होऊन समुद्रातून गेला. त्या मुळे समुद्र दुभंगून एक
 बेट बनले.

तत्र शक्राज्ञया यक्षश्चे द्वारवती पुरीम् ।

वसतस्तत्र कृष्णादीन्नेमिकल्पाभिकोर्जितान् ॥४०॥

इद्राच्या आज्ञेवरून कुबेराने त्या बेटावर द्वास्तानगरी वसविली.
 तेथे कृष्णादि यादव रक्षात असताना नेमिनाथ तीर्थकराची गर्भ व
 जन्म कल्पाणिके झाली.

कुम्भं हस्तिनेशज्जातो व्यास पराशरात् ।

तत्पुत्रो धृतराष्ट्राऽन्यः पाण्डुश्च बिदुरोऽप्यरः ॥४१॥

हस्तिनापुरात कुम्भशाचा शक्ति नामक राजा राज्य करीत
 होता. त्याला शतकी नामक राणांपासून पराशर नामक मुलगा

शाला, त्याचा मुलगा व्यास, व्यासाला सुभद्रा नामक स्त्रीपासून धृतराष्ट्र पांडु व विदुर असे तीन पुत्र झाले.

धृतराष्ट्रो नरपातिवृष्णिपुत्र्योऽंशत सुतान् ।

दुर्योधनादीन्गान्धोर्ष्यो रथ्यातैर्वीर्यानजीजनत् ॥४२॥

वृष्णि राजाची मुलगी गांधारीपासून धृतराष्ट्र राजाला दुर्योधनादि शंभर मुलगे झाले.

काममुद्राधरे पाण्डौ कन्यां कुन्ती गते रहः ॥

जातमुद्धृत्य कालिन्द्याः कर्णं चम्पाधिपोऽपुपत् ॥४३॥

पद्मभाली नामक विद्याधर हस्तिनापुराजवळ वनक्रीडा करीत असता आंगठी हरवली व ती पांडूला सापडली. पांडूने त्याला ती दिली. तेव्हा ही आंगठी जवळ असली वृणजे वाटेल तेव्हा गुप्त होता येते असे विद्याधराने त्याला मागितले. तिचा उ.योग करून कुंतीनामक कुमारीशी पांडू अदृश्यपणे सभोग करून आला. मुलगा जन्मल्यावर त्याच्या कानात कुंडल घातून पेटित पत्रामुह ठेऊन ती यमुना नदीत सोडून देण्यात आली. चंपापुरचा राजा आदित्य यास ती पेटी सापडली. त्या बाळकाचे पालनपोषण केले.

पुधिष्ठिरादीन्सोऽनृद्वा तामेवान्धकवृष्णजाम् ।

त्रिन्कुन्त्यां मद्यां नकुलःसहदेवस्तुजोऽसृजत् ॥ ४४ ॥

१ व्यासस्य पुत्राः सुभद्रागर्भजः २ गांधारीन्या ३ उपसेन-
देवसेनमहासेनानुजाया । ४ उपभुक्तवान् ५ कुंडलस्तनकवचलेखपत्र युक्त
मज्जसाया शिखरं कुंतीपरिजनैः ६ राधाकर्णमहणादादित्येन चंपाधिपेन कृत
कर्णं संलं चंपुपत् राधाख्यायै स्वपत्न्यै दत्त्वाऽपुपत् ७ पुमानेवं पच असृजत्
अजीजनत् ।

पुढें पंडु राजाचा विवाह त्याच अन्धकवृष्णीच्या कुर्तानामक मुलीबरोबर झाला. व तिच्यापासून त्याला युधिष्ठिर, अर्जुन व भीम असे तीन आणि कुन्तीपासून नकुल व सहदेव झाले.

दुर्योधनादयो व्याजं जरासधमथाभजन् ।

युधिष्ठिरादय कृष्णं विपक्षक्षपगोचरतम् ॥ ४५ ॥

दुर्योधनादिकानीं कपटी जरासगाचा पक्ष घेतला व युधिष्ठिरादिकानीं शत्रूचा नाश करण्यास उद्युक्त झालेल्या कृष्णाचा पक्ष घेतला.

मार्गधःसन्मणिराजगृहे बक्ष्यापदर्शितान् ।

ते चक्रिणैते क माता इति पृष्टा जगुःप्रमं ॥ ४६ ॥

मगधदेशातील काही मंड्य समुद्रमार्गानें व्यापार करीत असता द्वाकेंस आले व तेथील वैभवं पाहून चकित झाले. तेथें त्यांनीं रत्नमणिनाची स्वदेशा देशी व स्वदेशी परत गेले. जरामन्धरानाला तीं रत्ने त्या व्यापाऱ्यानीं दाखविली व हीं कोणत्या देशातील आहेत असं त्यानें विचारलें असता ते म्हणाले.

मध्येऽन्विद्वारयत्यास्ते दिव्या यदुसभर्वना ।

तत्र वायुवशात्पाप्तदृष्टास्माभिरयार्जिता ॥ ४७ ॥

आम्ही नेहमीच्या मार्गानें प्रवास करीत असता वाऱ्यानें मदतीकडे नेऊं गेहों. तेव्हा आम्ही द्वारवतीचेटोस लागलों. हें चेट राजा

१ मगधदेशे २ व्यापारी. ३ यदुना हरिणा सम्यक्कां सनाथा ।

३ अन्वी ।

कृष्णानें सनाथ केलें आहे. ते फार भरमराटीत आहे तेथून आम्ही ही रत्ने आणली.

श्रुत्वैतत्प्रभृशं क्रुद्धो युष्मान्प्रत्याह दर्भदानं ।

इति नारदाचारोक्त्या ज्ञात्वा यातं निष्पदितुम् ॥ ४८

यादवाचें नाव ऐकल्यागरोवर जरासध चिडला व तें वैभवं
शाळी वर्णन एकून भर त्याचा नाश करण्यासाठी एकदम निघाला.
नारदानी तो चाळून येत असल्याचें वर्तमान कृष्णाला समितलें.
माझ्या जाण्याला मारून पळून जाऊन लपून बसलेले असून वैभवं
वाचा डौल मिरविणारे मत्तगाल हे यादव आहेत असे जरासध
ह्मणान्याचेंहि नारदाने कृष्णाला समितले

यामोऽरिं त्वं पुरीमेता रक्षेति स्वयचैःस्मृते ।

ॐ मित्तुक्तवतःस्मित्वा नेमेर्हात्वा जय गितात् ४९

या नगरीवर शत्रु चाळून येत आहे, तू तिच रक्षण कर असे
श्रुतिव्या नेमिनाथाना ह्मणाले तेव्हा ते ओम् बघून हसले, त्यान-
हून आणणाला जय मिळणार अने त्यांना वाटलें

कुरुक्षेत्र गत क्षिप्रं स्वर्बलरपरैररिम् ।

हत्वा तन्मुपेतचक्रेण गितारिरविशत्पुरीम् ॥ ५० ॥

आपलें व मित्रपक्षाचें सैन्य एकत्रित करून कृष्ण कुरुक्षेत्रा-
ला गला. तेथें घनघोर युद्ध झाले. जरासधानां सोडलेल्या चक्रानेंच

१ मज्जमातर हत्वा प्रपलाय्या भगोपने स्थितत्वाग्निध्यागार्ध्वा चक्री
इत्यादि २ हत ३ स्वस्वज्ञाने मार्त ४ पादबादिसेन्ये ५ जरासधनुक्तचक्रेण

त्याला कृष्णानें मारलें. याप्रमाणें जय-गिळवून त्याने नगरींत प्रवेश केला.

चक्र शक्तिगदाशङ्खधनुर्दण्डासयो हरेः

रक्मिण्याद्यष्टदेवाष्टिस्त्रीसहस्राणि षोडश ॥ ५१ ॥

चक्र, शक्ति, गदा, शङ्ख, धनुष्य, दड, तलवार वर्गरे श्रीकृष्णाची दिव्य अस्त्रे होती ऋक्मिणी त्याची पत्न्याणी असून त्याला सोळाहजार स्त्रिया होत्या.

रत्नमालागदासीरमुशलान्यथ सस्मितः ।

देव्यश्वासन्यलस्यार्ष्टी मिय प्रीर्ता सुख स्थितौ ॥ ५२ ॥

रत्नमाला, गदा, नागर, मुसळ, ही रत्नदेव्याची आयुधे हे ती त्याला आठ हजार स्त्रिया होत्या. ते सुखानें एकमेकांवर प्रेम करीत काळ घालीत हे ते

जात्वद्भान्ते जलप्रीडामनोहरसंरायर ।

सद्व्रान्तैर्याद्वैः ॥ तत्राभून्नेमिभामयोः ॥ ५३ ॥

एकदा सर्ग याद्वय मनोहर सरोवरात जलक्राडा करण्यास गळ. तेथे नेमिनाथ व सत्यभामा यांचा मनोहर सवाद झाला.

सल पःसेचनादन्ने लाहीद क्षालयेति वाक् ।

सत्यभामा प्रतिस्नानवस्त्रं नमि स्वमाक्षिपत् ॥ ५४ ॥

१ अन्न महादेव्य दृष्ट पृथ्वीवा वा २ बलमद्वरपाथी सहस्राणि ३ शरत्काल ४ नामैतत् ५ जलप्रीडावसने ६ उक्त्वा ।

पोष्यप्सकृष्णः अन्यधुः स्वराज्ये नाशशङ्कया ।

मृगानारुह्य वृत्त्या ता शिषायित्वा स रक्षकान् ॥ ५८ ॥

पाणिप्रहणाचे वेळीं दुसरे दिवशीं कृष्णाळा अशी शंका आली की, नेमिनाथ आपल्या राज्याचे वाटकरी होतील. झणून शिष्याच्याकडून पुष्कळ पशु मेजगानीच्या मत्सासाठी त्याने आणविले ही हिंसा पाहून नेमिनाथ मयास घर्ताळ अशी त्याला खात्री होती. पशु वशाळ आणवे झणून त्यानीं विचारल्यास मारून त्याच्या मासाची उद्धानिनि मेजगानी देण्यासाठी ते आणले आहेत असे स्पष्ट उत्तर देण्यास कृष्णाने रक्षकाना शिकवून ठरिले

रुद्विवाहे व्यर्थाकर्तुं कृष्णनते इति ।

नैः प्रत्यालापयन्नापि यातमालोकिषु दिशः ॥ ५९ ॥

दिशापत्रेकनासाठी नेमिनाथ पाहणीत उमून चालले असता ते हरिण पाहून यांनी विचारले व कृष्णाने शिकविल्याप्रमाणे रक्षकांनी उत्तर दिले

ज्ञात्या तच्छत्र निर्विघ्न सस्मृत्य स्वपुराभवान् ।

शोभार्ताभिविद्वा मुक्त्वा स राजधर्तिराजकः ॥ ६० ॥

कृष्णाचे कायदे नेमिनाथांनी ओळखले व पुराण पावून स्वतःचा पूर्ण ज्ञानाचे स्मरण केले. दुसरी मानेला उपदेश करून राजी-

मति रडत आहे असे पाहून तिलाहि बरोबर घेतलें व हजारो राज-
पुत्रासह दीक्षा घेतली.

सहस्राम्रवने श्रित्वा तप पद पञ्चवासरान् ।

नित्वोर्जयन्ते कैवल्यं प्राप्य मोहं विहत्य सः ॥६१॥

ते सहस्राम्रवनात जाऊन राहिले व पासष्ट दिवस त्यानीं
अनशन व्रत आचरले. पारणें कैल्यास त्यांना कैवल्यज्ञान झालें.
यांनी मोहाचा नाश केला.

प्राप्तां रैवतकउद्यानं कृष्णं तत्त्वमयबुधत् ।

देवकीसत्यभामाया गणेशदिष्टां कथां निजाम् ॥६२॥

रैवतकउद्यानात येऊन त्यानीं कृष्णाला तत्वोपदेश केला.
देवकी, सत्यभामा उगीरे झियांनाहि येऊन गणधराना त्यानीं
आपापली भगवली विचारली.

प्रद्युम्नादि भवान्पृष्ट्वा ज्ञात्वा पृष्टो हर कियत् ।

राज्यं भावीतितत्प्रेम्लयां सीरिणा नेमिरवर्चीत् ॥६३॥

प्रद्युम्नाची भगवली विचारून ऐकल्यावर हराच्या प्रेमानें
चलदेवानें नेमिनाथाना प्रश्न विचारला कीं हें हरीचें राज्यैभव
किती दिवस टिकेल. तेव्हा ते झणाले.

द्वीपायनस्तपो ज्ञात्वा प्रेप्यं प्रत्येत्यधक्ष्यति ।

द्वारकां द्वादशान्दान्ते मत्तयादवरोपित ॥ ६४ ॥

बारायपनितर मद्यपानाने मदोन्मत्त झालेच्या यादवाकडून राज्य नष्ट होईल. द्वीपायन तप आचरून यादवामुळे क्रोधित होऊन द्वारकानगरी जाळून टाकील.

हरिं जरत्तुमारोऽपि कौशान्यीगहनान्तरे ।

सुप्तं वृषार्ते वनं भ्रान्त्या सद्यो हनिष्यति ॥६५॥

कौशाम्नी जंगलील गाढ काननात वृष्ण ताऱ्हेने व्याजुळ होऊन निजला अमता जंगली हरिण समजून जरतुमार तात्काळ त्याला ठार मारील.

एतच्छ्रुत्वास्तनिर्वेदा विद्वांसः स्वाम्यनुज्ञया ।

प्रद्युम्नरुचिमणीमुरया मोक्षी दीक्षामशिथयन् ॥६६॥

वरील भविष्य ऐकून शहाण्याना बेताय उत्पन्न झाले व प्रद्युम्नादि मुळे व रुचिमणी वगैरे शिष्यांनी मोक्षपददायी दीक्षा स्वामीच्या लज्जे वृष्णाच्या आज्ञेने घेतली.

सम्भवश्चानिरुद्धश्च तन्नाशं वैक्ष्य दीक्षितौ ।

प्रद्युम्नश्चाथ निर्माणा गिरनारीत्रकूटगा ॥ ६७ ॥

द्वारकेचा नाश होणार हें पाहून सभन व अनिरुद्धानेहि दीक्षा घेतली व प्रद्युम्नासह ते गिरनार पर्वतावर मोक्षाला गेले.

रुचिमण्याद्याःसुसत्स्यन्ति द्यौश्च्युतास्तपसाऽच्युतः ।

धर्मातोऽनैत्य माहेन्द्राद्वलस्तीर्थं करिष्यति ॥ ६८ ॥

रुक्मिणी वगैरे स्त्रिया अच्युत नामक स्वर्गातून येऊन, नंतर मोक्षाचा जातील. बलदेव माहेद्र स्वर्गातून येऊन व कृष्ण प्रथम नरकातून येऊन तप करून येथे तीर्थ बनवितील अर्थात् तीर्थंकर होतील.

नेमि पुनर्विहृत्योर्वा पल्लव देशमास्थितः ।

अथ भारतसंक्षेपो लाक्षावेश्ममवेशिता ॥ ६९ ॥

नेमिनाथ पुढे मिहिर करीत पल्लव देशात गेले. भारत संक्षेपाने असें आहे. पांडव लाक्षागृहात कुरकडून वेरामुळे टाकले गेले.

कुरुधि सहजारित्वेदग्निर्गत्यातःसुरगया ।

सापदानन्तु द्रौपद्याः कम्पिल्यायां स्वयवरम् ॥ ७० ॥

पण कपट ओळखून सुरंगाच्या रंगान पांडव लाक्षागृहातून निसटले व अद्भुत कामे करून त्यांनी कपिला नगरीत प्रवेश केला.

पविष्टा पाण्डवास्तत्र विद्धराधो युवौनृप ।

तत पार्यात्सुभद्रायामभिमन्युरसौत्सुतः ॥ ७१ ॥

तेथे त्यांनी स्वयंवरमंडपात प्रवेश केला व अर्जुनाने राधाने (मत्स्यभेद) करून द्रोपदी मिळविठी पुढे सुभद्राहरण अर्जुनाने केले व तिच्या रासून त्याला अभिमन्यु नामक मुलगा झाला.

द्रौपद्यामिगधुमांनाश्च सूनवोऽन्वभरन्नुमात् ।

देशानिमान्तिर्गुप्त भ्रान्त्वा दर्शितविक्रमा ॥ ७२ ॥

१ दुर्गोधनार्थे २ हस्तिनागपुरस्थितेन विदुरेण उद्दालकरात्रप्रस्थाप्य नगराद्दहिलांशाग्रदक्षिणमौषण व्याज्जन निर्माफ्लिया सुरगाया ३ अद्भुतवर्मणासह. अविष्ट ४ द्रुपदस्य ददरणाया पुत्र्या. ५ अर्जुन. ६ असूते ७ ५ पंच प्रमाणा ८ भूमौ प्रच्छन्न यथाभवानि तथा ।

अर्जुनापासून द्रौपदीलाहि कमानें पाच मुलगे झाले. सर्व देश
अज्ञातनासात हिंदून पाच पाडवानी पराक्रम प्रगट केला.

धूतं रन्त्वा धर्मपुत्रो दुर्योधनमहीभुजा ।

जित्वा कुरुङ्कुरुक्षेत्रे त्रित्वापाम्मधुराममुं ॥ ७३ ॥

दुर्योधन राजा धरोबर धर्मराजा धूत खेळला व हंरला झणून
तो अज्ञातनास प्राप्त झाला होता. पण त्यानंतर कौरवाना जिंकून
त्यानी दक्षिणमधुरेत वास केला. त्यानी पुष्कळ देशातून भ्रमण केलें.

धुत्वा द्वारवतीदाहाश्राप्य निर्वेदमर्हतं ।

ज्ञातजन्मान्तरास्ते निर्ग्रन्था शत्रुञ्जये स्थितौ ॥ ७४ ॥

द्वारका भस्मसात् झालेली ऐकून त्याना वैराग्य प्राप्त झाले व
नेमिताथाकडून आपली मनावली ऐकून ते निर्ग्रथ मुनि झाले व
शत्रुञ्जयानर गेलें.

द्विद्वस्त्रस्रियांहतास्तमालाहभूषा रिसेपिरे ।

कान्तेयास्तंप्यगुः सिद्धिं माद्रेषी त्वंतिर्मा दिवम् ७५

तेथे ते तपश्चर्या करीत असता दुर्योधनाचा भाचा आला व
त्याने तापलेल्या टोळडाची राजभूषणें त्याच्यावर घातली तरी
त्यानी ध्यानावस्थ्या सोडली नाही. त्यामुळें कुतीचे तीन पुत्र सिद्ध-
पदाला गेले व माद्रीचे दोन पुत्र अनुत्तर पाचव्या सर्वार्थसिद्धि
नामक स्वर्गातील विमानात देव झाले.

१ दक्षिण मयुरा २ व्रतपति स्मरके पाडवा किं कृत्वा देशान्भ्रान्त्वा.

३ नेमेः समीपान् ४ आतापनयोगेन स्थिता. ५ दुर्योधनभाषिनेय कुर्युर्वराख्य.

कुन्तीमुभद्रादौपथांनिर्वास्यत्यच्युताच्च्युता ।

प्राग्बद्धनरकायुष्कः कृष्णोऽनुभाक्षशुद्धदृक् ॥ ७६ ॥

अच्युत स्वर्गांतून आलेले कुती, सुभद्रा, द्रापदी धोंगेर स्त्रिया
चे जीव मोक्षाला जातील. नरकातील आयुर्कर्म वायलेला कृष्णाच
जीव भावापासून म्हणजे नेमिनाथाजखून शुद्ध समम्यकदृष्टि प्राप्त
करून घेता झाला व तीर्थंकर नामस्मीचा बंध करून प्रथम नरकात
जन्मला.

भ्रातुराप्तान्त्यनामागाच्छुभ्रं तच्छत्रुरप्यपात् ।

नेमौ सिद्धेऽथ साकंते चूलायां ब्रह्मणो वृषात् ॥ ९८ ॥

त्याचा शत्रु जरासध सुद्धा मळून तेथेच गेला. नेमिनाथ सिद्ध-
पदाला गेले. नंतर अयोध्येत राजराजा व चूलाराणीचा मुलगा
ब्रह्मदत्त चक्रवर्ती झाला.

स्वर्गादित्य सुर कश्चित्ब्रह्मदत्त सुतोऽभवत् ।

स भूत्वात्रातिमथग्री प्राविक्षत्सप्तमीं क्षितिम् ॥ ९९ ॥

तो स्वर्गांतून येऊन चक्रवर्ती बनला होता व मेळ्यानंतर
सातव्या नरकात गेला.

मुभानु प्राग्जज्ञिनागद खेटोऽर्धं तुर्यभूः ।

शङ्खो महाशुकसुर सीरी माहेंद्रजो जिनेद् ॥ १०० ॥

मुभानु पहिल्या स्वर्गातील देव, चित्रागद त्रिधाधर, चौथ्या

१ नेमेक्षपदेशात्प्रसप्तसम्बन्ध २ जरासध ३ सौषर्गज देव ४

स्वर्गाचतुर्थमाहेंद्रदेव ।

न्यर्गातील देव, शखेश्रेष्ठी, महाशुक्र मिमानातील देव इतकी मगारली
किरून बलदेव झाला. जाता तो महेंद्रस्मर्गांत आहे. पुढे तीर्थंकर
होईल.

अमृतरसायनपलपचतृतीय नरकोद्भवश्चात्र ।

यक्षोभृत्तिनामा महादिशुनांऽच्युतोऽय घामोर्हन् १०१

अमृतरसायन स्वयंपाकी, तिमय्या नरकातील जीव, यक्ष नागा-
चा मनुष्य, निर्नामा, महाशुक्र मिमानातील देव अशी मगारली भो-
गून कृष्णाचा जीव नरकात गेला न पुढे तो तीर्थंकर होईल.

॥ इति श्रीनेमिनाथपद्मकृष्णजरासन्धग्रन्थवत्तच-
नी चरितोत्तरं द्वाविंशम् ॥२०॥

पौदनेऽनारविन्दस्य राज्ञो मन्त्री दराद्विज ।

मरुभृतिरभूद्राज्ञा सहमात्तागमश्चिरात् ॥ १ ॥

या जवुद्धीशान दक्षिणभरतक्षेत्रात पौदनपुरच्या अरविंद
नामक राजाचा मरुभृति नामक ज्ञातव्य मंत्री होता. राजासह
त्यानेंहि आगमाचे ज्ञान निळगिळे होतें. फार पूर्वीपासून तो त्याचा
मंत्री होता.

स्वतं वरुणर्यो ज्येष्ठं स्वभ्रातृकमठे स्त्रिया

प्रमुन्यरीं भवत्कान्तां तद्भाता भजतीति स ॥ २ ॥

१ जवुमरुते २ धुतिस्मृतिशास्त्रविदित्यर्थ. राजानि मातागम ३
दावनाल्पवत ४ कमठभाव ५ काथित ।

त्याळ. कमठ नामक भाऊ होता. त्याच्या सीचें नांव वरुणा व मरुभूतीच्या भायेंचें नांव वसुंधरी होतें. कमठाचें प्रेम वसुंधरीवर होतें व तिच्याशी तो रममाण होऊं लागला. तुझा भाऊ तुझ्या भायेंला भोगतो असें वरुणें मरुभूतीला सांगितलें.

तामाश्वास्यान्यदा छंदो दृष्ट्वा तच्चेष्टितं स्वयम् ।

विहाप्येशं विगोप्यासां तं शठं निरवासयत् ॥ ३ ॥

सिला योग्य अधासन देऊन मरुभूतीने स्वतः लपून बसून त्याच्या प्रेम चेष्टा पाहिल्या व राजास सांगून कमठाला हद्दपार करविलें.

गत्वोर्ध्वसिंधु पञ्चाग्नितपः कुर्वन्स मोहतः ।

तेनान्यदा स्वनृपेशावाच्याश्रित्य प्रणामिना ॥ ४ ॥

सिंधू जवळील तापसपट्टोत शिवतपः याज्ञवल्क्य जाऊन कमठाने पंचाग्नि साधन केले. मरुभूतीने पुन्हा रागला विचारून कमठाचा आश्रय घेतला. त्याची तो भक्ती करीत असे.

प्रसाद्यमानंस्तं क्रांभाज्जपान शीलया तत ।

मलयं कुब्जकारुष्याने स जातः सल्लुकीवने ॥ ५ ॥

एकदा मरुभूति त्याचे पुढे नमून प्रार्थना करीत असता पूर्व-
वैर स्मरून, मोठ्यानिष्ठ होऊन कमठाने त्याला दगडाने ठेवून मा-

प्रच्छन्नो मरुभूतिः २ स्वयदेष्टोऽष्टिष्टशतारमालगलासोपणादिकं
कारयित्वा ३ निर्दोष्टित. ४ नदीतीरे तापसपत्न्या शिवतपससमीपे ५
अशानात् ६ मरुभूतिना ७ निजवृत्त्य कथयित्वा ८ त कमठ आश्रित्य
९ प्रणामोपस्थास्तीति प्रणामी तेन प्रणामिना प्रणतवर्त्ता १० मरुभूति ।

रलें. तेव्हां मेन्यावर तो मलयपर्वतावरील कुञ्जक नामक सद्यकी व-
नांत हत्ती शाला.

वज्रघोषो गजेन्द्रोऽस्य वशासीद्वरुणा प्रिया ।

सार्येनामारविन्दश्च यान्तं सम्मदमर्हतः ॥ ६ ॥

त्याचें नांव वज्रघोष होतें. वरुणा मेन्यावर पूर्वप्रामासुळें हत्तीण
बनून त्याच्याजवळ राहिली. श्रावक संघाबरोबर सम्मदशिखराला
यात्रेस जातां जाता अरविंदराजानें मुनि शान्यावर त्याच वनांत
मुक्काम केला होता.

वन्दितुं तैत्सरस्तीरे प्रतिमायोगमास्थितम् ।

सार्धं भवत्वा हन्तुकामो वत्सं श्रीवत्सलाञ्छनम् ॥ ७ ॥

त्या वनांतील तळ्याजवळ मुनि शालेला अरविंद राजा प्रति-
मायोग धारण करून ध्यानस्थ बसला असतां वज्रघोष हत्ती. संघ
विद्वस्त करून त्याला मारण्यासाठी आला. तेव्हां त्याला मुनीचें
छातीवरील श्रीवत्सलाञ्छन दिसलें.

तस्य दृष्ट्यांजसा जातिस्मरी स्नेहांद्रभूव सः ।

तैन प्रवोधितो धर्म श्रावकव्रतमग्रहीत् ॥ ८ ॥

तें चिन्ह पाहून त्याला पूर्वजन्माचें स्मरण शाले व राजभक्ती-
मुळें त्याला मारण्याचे विसरून त्याच्यामुळे सोंड नमवून तो बसला.
ध्यान उतरल्यावर अरविंदमुनीने त्याला श्रावकव्रतें दिली.

तदामभ्यत्यधाद्विभ्यद्भग्ना आखा परैद्विपैः ।

शुष्काणि तृणपत्राणि खादन्विध्वंस्तमम्बु च ॥९॥

तेव्हापासून पापभयानें तो हत्ती जलप्रीडा करीना व वनहि उच्चस्त करीत नसे. इतर हत्तीनीं पाडलेटा पाला पाचोळा व अचित्त पाणी तो पिऊन आग्रकव्रत पाळीत असे

पारणायां पिबन्सीणः पातुं वेगवतीं चिरात् ।

पद्ममयः समुद्धर्तुं यतमानोऽप्यशत्रुवन् ॥ १० ॥

एकदा अनशन व्रत आचरल्यावर पारणे करण्यासाठीं तो वेगवती नदीतीरीं आला व चिखलत रतला फार अशक्त झाला असल्यामुळें बाहेर निघण्यासाठीं खूप धडपड केली तरीहि तो निघू शकला नाहीं

मृतो दष्ट कुक्कुटाहीभूतेन कमठेन च ।

सहस्रारं सुखं भुक्त्वा स त्रिलोकोत्तमं पुरेम् ॥११॥

कमठाचा जाय मरून कुतडुट सर्प झाला होता त्यानें पूर्ण बैर स्मरून हत्तीला दश केला यामुळें तो मरून सहस्रार स्वर्गांतील देव बनला

जातोऽथ पुष्कलावत्यामग्निवेग खगोऽन्यदा ।

सं तपस्यन्दरिगिरेर्गुहायां कवलीकृत ॥ १२ ॥

स्यगातन तो जबूद्दीपात विदेहक्षेत्रात, पुष्कलानती देशात,

१ उपलम्बालनाक्षयगजघटनाप्राप्तकीभूत २ अग्निवेग ३ कं मस्तके वलीकृत वेष्टित मिलित इत्यर्थ ।

विजयार्धपर्यन्तावरील त्रिलोकोत्तमपुरात विद्याधराचा राजा विद्युद्भूति व राणी विद्युन्माला याच्या पोटी अग्निदेग नांम कर्णून जन्मला. त्यानें मृत सुखोपभोग भोगल्यावर दीक्षा घेतली. हरी नामक पर्यन्तातील गुहेत ती तपस्या करीत असता त्याच्या डोक्याला अजगराने बेढाळे घातले. अर्थात गिळिले.

इतस्तेन सुभद्रास्यसे ग्रैवेयकंपञ्चमे ।

भुक्त्वान्नुतोऽभूदानन्द ऐश्वर्यं नोऽलेश्वरः ॥१५॥

वज्रनाभि मुनि समाप्तिरण साधून सुभद्र नामरू मध्यम
प्रियेयक विमानाती अजमिद देर ज्ञाय. तेथून तो जंजुद्रीपात
कोशलदेशातील अयोध्या नगरीचा इन्द्रादुनराचा राजा वज्रनाड्ड
य राणा प्रभादरी याच्या पोटी आज्ञा नामे करून जमला.

कुर्वन्नष्टादिके चेत्ये स स्वामिदितमन्त्रिण ।

वाचाभ्यर्च्य जिनेन्द्रार्चा पप्रच्छ द्रष्टुमागतम् ॥१६॥

एकदा त्याने नदीश्वर परांत च यात्र्यात अष्टादिक महोसर
स्वामिदित नामक मयाभ्या सहचानुमार देवा तेव्हा तेथे दर्शना
साठी आलेल्या मुजाना त्याने विचारला

नत्वा विपुलमत्पारुषं गणेश भगवन्फलम् ॥

अचेतना जिनेन्द्रार्चा प्रैचता किं भवेदिति ॥ १७ ॥

विपुलमति मुनीना नमस्कार करून तो हणाय, जिनेन्द्राच्य
अचेतन अशा मूर्तीचे पूजन वेळे अमता पूजकाना काय ररे फल
मिळते ?

सोऽचोचदचिदप्येहं सौत्पादजगता ध्रुवम् ॥

न वस्तुतत्परीणामपर्यं पुण्यपुञ्जवृत् ॥ १८ ॥

१ मध्यग्रैवेयकत्रितयमध्यविमाने २ जिनश्च ३ पूजयता मयाणा ४
गणेशः ५ चेतनारहिताऽपि ६ सह उत्पादेन वतते जगति तथा सौत्पादजगता
वस्तुपदार्थ. परिणामपर्यं कृता पुण्यपुञ्जवृत् किं न भवति अपि तु भवति ।

तच्छ्रुत्वा शुद्धवृत्तेन विश्वार्हदेहवर्णनम् ॥

प्रागर्पाम्णि प्रतीयार्कविम्बस्थजिनमन्दिरम् ॥ १९ ॥

ते ह्यणाले को अर्हविंश जर्ग अचेतन असछे तरी उत्पन्न होणाऱ्या पदार्थांनर परिणामाचा प्रकर्ष केळा तर ते पदार्थ पुण्य पुद्गलाचा स्फुट चन्द्रियाशिनाय कसा राहण ? निन विघ्नानीठ पुण्य पुद्गलाचा समुदाय मज्य जीवना शुभ परिणाम उत्पन्न कर-
ण्यास निमित्त होतो. जिनश्रियामुळे निनमदिरहि पवित्र ठरते वगैरे उपदेश घेऊन त्या राजाने मूर्त्यभिमानात अमल्लभ्या जिन-
मदिराची भागपूजा केली.

इमं सान्तंजिनगृहं कारयित्वार्कमण्डलम् ।

चक्रं महंज्या सूर्यार्धालोकं विशुजिनालयम् ॥ २० ॥

त्याने राजवाड्यामध्ये सनखचित सुगणांचे जिनालय बांधवून यातील मूर्त्यभिमानस्थ जिनविगाची महापूजा केली. या महापूजा म्हणजे चतुर्मुख पूजा, रथार्तपूजा, सर्पतोमड पूजा वगैरे दोत सूर्याला अर्घ्य दिल्यानर ज्यात जिनश्रियदर्शन केले जाते ती सूर्य-
ार्धालोक पूजा त्याने केली.

प्रत्यन्वदं ददे लोकं जिनंज्यायां युनाक्ति च ।

तदाप्रभृति लोकेऽस्मिन्जातमर्गोपमेवनम् ॥ २१ ॥

तो राजा दररोज सूर्यार्धालोक पूजा करतो ते पाहून सर्व

१ सूर्यविमाने प्रतिय २ राजमदिरमध्ये ३ चतुर्मुखपूजासंबन्धी
म्हणाऱ्याः ४ सूर्यार्ध आलोकः अवलोकन यत्र ।

प्रजाजन सूर्याला अर्घ्य देऊ लागले व तेव्हापासून सूर्योपासना रूढ झाली.

समुद्रदत्तात्तवृत्त पलितात्सान्त्यनामभृत् ।

शयु श्वभ्रादंत्य सिंहीभूतेनानसमध्ययत् ॥२२॥

बरीच धर्मे राज्येभय भोगीत असता डोईचा शुभ केस पाहून त्याला वैराग्य उत्पन्न झाले व समुद्रदत्त मुनीजवळ त्याने दीक्षा घेऊन पोटशमायनाचे चिंतन केले व तीर्थंकर नामकर्म आधले. कमठाचा जीव नरकातून सिंहयोनीत जमला होता. पूर्वपैर स्मरून त्याने ध्यानमग्न असता राजाला उपसर्ग केला व मरून तो आनत स्वर्गातील प्राणत विमानात देव झाला.

ततोऽनैत्य सकाशीशविश्वसेनतुजोऽभवत् ।

पोटशाद्वयया प्राप्तो वनं श्वभ्रादुपेत्य तम् ॥२३॥

तेथून तो जीव काशीचा राजा विश्वसेन व ब्रह्मादेवी याच्या पोटी पार्श्वनाथ नावाने जमला सोळाव्या वर्षी एकदा तो वनात गेला. कमठाचा जीव नरकातून निघून प्रभूप्या मातेचा बाप महीपाल राजा होऊन जमाला आला.

महिपालाख्यात्ममाता महीभूत प्रियामृते

टीक्षित दारु भिन्दन्तमार्त्तं तीत्रायितु जगौ ॥ २४ ॥

१ गुरा २ अजगर ३ अधीष्टे स्म आनर्तेदोऽमृदित्यथ तिहेन कृत्वा
४ आनतात् ५ काशीदिव्या ६ कमठचर ७ प्राप्त स्वय दष्ट ८ पुनः प्रदी
पितु अग्नि ।

निर्मथणाला क्षणजे दिगवस्ताला हें आचारण निंदास्पद आहे क्षणून तु वेधातर कर असें देवतांनीं सांगितल्याप्रमाणें परिव्राजक वेध धारण केला.

तेनार्हतोऽपि सद्धर्मं किं तु दर्पात्तमांढत् ।

तेषांभि सादृश्यतत्त्वानि कपिलादीनजिग्रहत् ॥ ६ ॥

रुद्रभतीर्थंजरापासून दीक्षा घेतली असूनहि तो तें व्रत पाळू शकला नाहीं. सद्धर्म सोडून त्यानें साम्य मानक मिथ्यात्वमत गर्वाने सुरू केले व कपिलादि अनेक तपस्वी त्याचे शिष्य झाले.

एवं ब्रह्मामर सोऽभृद्विजोऽत्र जटिलोऽनय ।

सौधर्मदेवो य पुष्पमित्रसाधर्मनाकतः ॥ ७ ॥

पुढे तो मेन्यानंतर पाचव्या स्वर्गांत देव झाला. तेथून अयोध्या नगरीत कपिल ब्राह्मणास काटीपासून जटिल नामक पुत्र झाला. तोहि लवकरच परिव्राजक बनला व मेन्यानंतर सौधर्म स्वर्गांत देव झाला, नंतर स्थूणागार नगरीतील भारद्वाज ब्राह्मणास पुष्पदन्ता स्त्रीपासून तो पुष्पमित्र नामां पुत्र जन्मला. त्यानेंहि परिव्राजक दीक्षा घेतली व मेन्याप्र तो सौधर्म स्वर्गांत देव झाला.

विप्रोऽथाग्निसहःसानत्कुमारश्चाग्निमित्ररु ।

ततो माहेन्द्रजो भूत्वा भारद्वाजोऽथ तद्द्युज ॥ ८ ॥

१ आदिनाथमुपसत्र २ दर्पांमातोदनात् सद्धर्म तेव सद्धर्मंग स्पष्टते स्म ३ पूर्वे तपसा ग्राहयित्वा ४ न्यायप्रहित मिथ्यादृष्टि. ५ तद्द्युज माहेन्द्र स्वर्गजः ।

तेथून तो सूतिका नगरीतील अग्निभूतिनामक ब्राह्मणास
गौतमीपासून अग्निसह नागने पुत्र झाला पश्चिमाजक दीक्षा
घेऊन मेल्यावर तोहि सनत्कुमार स्वर्गांत देव झाला. पुढे मंदिर
नगरातील गौतम ब्राम्हणास तो कौशाबीपासून अग्निमित्र नामाने
झाला. व पश्चिमाजक बनून मेल्यावर माहेद्र स्वर्गांतदेव झाला पुढे
त्याच नगरीत मालकायन ब्राम्हणास मंदिरा स्त्रीपासून भारद्वाज
नामक पुत्र झाला. त्रिदंडी दीक्षा घेऊन यानें खूब तपश्चर्या केली.
मेल्यावर तो माहेद्र स्वर्गांत देव झाला.

ततस्त्रसस्थावरंषु सर्वेश्वरैषु चोत्कटम् ।

कष्ट स्यावरविष सन्माहेद्रं प्राप पूर्ववत् ॥ ९ ॥

नंतर त्या जीवनांत तस ब स्यावर योनींत अनेक नम
घेतल्यावर तो रानगृही नगरीत शांडिल्य ब्राह्मणाम पाराशरीपासून
स्यावर नामानें नमला पश्चिमाजक बनून मय्यावर तोहि माहेद्र
स्वर्गांत देव झाला.

विश्वनन्दश्च नार्पत्यो भूत्वा निघ्नन्धदीक्षया ।

महाशुन भताऽथाभूत्त्रिषष्टोऽथान्त्यनारक ॥ १० ॥

पुन्हा मगधदेशांत रानगृहीचा राजा विश्वभूति व राणी
जैनी याच्या पोटी निघ्ननदी नामाने जमला यानें दीक्षा
घेतली व गाथाचा वक्ता लागून मन्यावर महाशुक्रभ्यगांत वैमानिक

देव ज्ञाला. तेथून तो पोदनपुरचा राजा प्रजापति व राणी मृगा-
वती याच्या पोटी त्रिपृष्ठ नागाने जन्मला.

सोऽथ सिंहोऽथ घामोऽथ सिंहो योऽभूत्स जात्वदन् ।

किञ्चिन्मृगमवष्टभ्य सहामितगुणेन खे ॥ ११ ॥

यतोऽजितञ्जयेनैनं दृष्ट्वैवं तीर्थनाथतः ।

स्मृत्वोपेत्य तमध्यास्य शिलाभेवमुवाच ॥ १२ ॥

त्रिपृष्ठ अर्चक्रवर्तीने वरेच येमर भोगन्यायर मरून तो
सातव्या नरकात गेला तेथून सिंहयोनीत जन्मला. पुढा नरकात
गेला व पुढा सिंह ज्ञाला. तेथे तो एकदा एक हरिण मारून
खात असता अजितजय नामक चारण मुनि आले व त्यानीं
त्याला शिलेवर बसून खूब धर्मगोध केला. तेव्हा सिंहाला पूर्वभगचे
ज्ञान झाले.

भो मृगेन्द्र ! त्रिपृष्ठ सन्धुक्त्वा सौरयं विरुर्मत ॥

मास श्वाश्रश्च यदु त्व तन्न स्मरसि यत्पुनः ॥ १३ ॥

मुनि क्षणाडे, हे मृगेन्द्रा, त्रिपृष्ठ अर्चक्रवर्तीया भगता
पापकर्मणि तू भोगलेले त्रिपयसुग विसरलास काय ? त्या पापामुळे
तुला नरकानां दुःख भोगावे लागले हेहि विसरलास काय ?

दु स्वायाहश्च भोः कुर्वन्नीदिवर्माग्रपापैर्मृत ।

सद्यो जातिस्मरो भूत्वा तत्त्वध्वरणसिद्धया ॥ १४ ॥

तेथून तो धातकी गडान रिह क्षात, पुष्कळारती देना
ताल पुडरीनिणी नगराचा राजा सुमित्र व रणा सुत्रता याचे पोटी
प्रियमित्र नाराणे नमरा चक्रवर्तीच यमव यराच वप भोगून
याने दीक्षा घेतली व मेन्यावर तो सहकार स्वगात सूर्यग्रम
नामक देव ज्ञात

छत्राकारपुरे भूत्वा स नन्दाख्योऽत्र दीक्षित ॥

मौष्टिलाचाम यद्धवान्त्य जात पुष्पाक्षरऽच्युते ॥२३॥

जवूझीपातीन छत्रापुरचा राजा नन्दिबधन राणी गीरवती
याना नर नाराणे तो पुत्र ज्ञात वच सुत्र भाग्यार गमे
प्राष्टिल मुनिवळ दीक्षा घेतली व सोळा भाग्य च चितन करून
तीक्ष्णर नामरुन यात्रा समाप्तिमरण म व यानंतर ता सोळाया
स्वगात पुण्य तत्र निमनात इह ज्ञात

चुत्वा विदेहनाथस्य सिद्धार्थस्याङ्गमेऽजनि ॥

साऽत्र कुण्डपुरे जात कृत्यानिपवणादिकम् ॥२४॥

तथून ध्यवन पादून ता रिह गातीळ डपुगचा राजा
सिद्धार्थ व राण प्रियकारिणी याव्या पोटी मन्गरीर नाम करून
जमरा इद्रान अभिषेकादि देव । कनी

गीर श्रीवर्द्धमानश्चत्यस्य नामद्वय व्यधत् ॥

स्वस्याय सशयो यस्माज्जन्मानन्तरमीक्षितात् ॥२५॥

वीर ५ वर्षमान अशी त्याची दोन नारें ठेगळी गेली. जन्मा
नंतर त्यांना पाहताच जयसेन व विजयनामक दोन चारण मुनींचे
संशय दूर झाले.

निवृत्तो जयसेनाभ्रचारिणा विजयेन च ।

तत्त्वेप सन्मतिर्देव इत्पुस्त मण्डादसौ ॥ २६ ॥

तेव्हा त्यांना समति असे नाद ठेऊन ते दोघे चारण
मुनि आनंदाने परत गेले.

वीर शूरोऽश्वनेत्पुर्वित सुराणामिन्द्रसंसदि ।

श्रुत्वा सद्गमकोऽन्येयुरागतसं परीक्षितुम् ॥ २७ ॥

महागीरच हल्ली खरा शूर आहे अशी चर्चा इदसभेंत झाले-
ली ऐकून सगम नामक कोणी देव त्याची परीक्षा करण्यासाठी गेला.

दृष्ट्वा त्रीडन्तमुद्यानेऽगमोरुद्धो नृपात्मजः ।

काकपक्षधरं सार्धं सबयोर्भिर्भहाफणी ॥ २८ ॥

इतर राजकुमारासह र्गर्गाचालाल झाडावर जाऊळ राखलेले
राजपुत्रासह महागीर खेळत असलेले पाहून तो देव महासर्प बनला.

भूत्वा वीष्टितमास्सन्धादस्योत्तज्जयतोऽखिला ।

विट्टेपिभ्यां निपत्याशु राजपुत्राःपञ्चापिता ॥ २९ ॥

त्या महासर्पाने झाडाच्या बुन्याला विळग्या घातलेला पाहून
भ्यालेले राजकुमार पांढाररून उड्या मारून पळून गेले.

१ मत २ हर्षव ३ सुराणामुनि ४ वृक्ष ५ स्थित ६ सर्प ७ वृक्षात्
८ भूमौ पतित्वा ।

विद्याप्रलात्प्रकृत्येष मनो विक्षेप्तुमंशमः ।

त्व महतिमहावीरोऽसीत्युक्त्वास्तौन्मुदानटत् ॥३४॥

या सर्गनीं महानीगन स्त्रु उपसर्ग केपे पण तपोविषेष्ण
जोरावर महानीरानी अपठे मन किंचित्तिहि किंचित्ति होऊ दिछे नाही.
हैं पाहून तुम्हा महतिमहानी आहा अमे लणून रदाने प्रभूची
आनदाने नाचून स्तुति केला

एना वृषभसनस्य प्रप्यस्यापि स्वधापितः ॥

सोऽपि स्वकान्तसम्पर्कशैङ्किनी शृङ्खलासिता ॥३७॥

शेठन तिला आपल्या वागवाचा दासी हाणून टेमल पण
शेठजाचा तिच्यारी सभंग घडल या भातीन तिने चदनला ५ व्या
घाडून केदेत ठेनि

शरावस्थसधान्याम्ल नीर्णकोद्रवदित्सया ॥

तामनाधयदन्येद्युनाक्ष्य चयासमागतम् ॥ ३८ ॥

तिला ती मडक्यातून काढचा भात पनेतून खायला दत
असे एकदा त्याच गावीं भिन्नेस्तानी महावीर आणे

वार प्रत्युद्यती भवत्या सद्यागलितशृङ्खला ॥

दिव्यभूपाम्भरा वशन्दुतपुष्पाश्रितक्षिति ॥ ३९ ॥

महावीर भवामाचे भक्तीन स्वागत करात असत तिच्या शूळ
तुटल्या तिची वल दिव्य झाला कस सुशोभित झाल केसातून
पुष्पें जमिनावर रुद्धून ती सुंदर तिसू लागली

स्वीकृत्य शीलमाहात्म्याद्धिमीभतशरावगम् ॥

क्षीरशाल्यादनीभत तत्स्वमक्तभयोजयत ॥४०॥

शीलमाहात्म्यामुल्लें मडक सोयाच शल काढूचा भात खी
झाला व त्याचा स्वीकार महाभागनी केन

१ सायबाह भृत्यसर वृषभसनाम्न २ नद्राभ्याशा अरवत् ३ मद्रा
४ वडा ५ अभ्युतिव्रती उद्यमपूर्वकम् धी वास्तन्मुख गच्छती ६ विविना
प्रतिमहा ॥

त्यानें मझांगाना शका विचारल्या न त्याचें समाधान ज्ञान्यामुळे
त्यानें दीक्षा घेतली न पाप कर्मांचा नाश करणारें तप आचरिले
तेव्हा तो इद्रभूति गणवर झाला

निश्चिदूनशरनिस्तुक्त्वार्हन्त्यपदःपदम् ।

परं प्राप्तो महावीर स दिश्यान्नः पर पदम् ॥४५॥

तीस वर्षांना काटी कमी दिवस अर्हत पद भोगून जे सिद्ध
पदाला गेले ते महावीर आम्हालाहि थष्ट पद देगेत.

अथमासमधुत्यागात्सौधर्म स पुरुरवाः ।

द्यां परीचिर्दिगीभूय पद्मारात्साङ्ग्यतो गत ॥४६॥

पुरुरवा भिल्ल मद्य, मास न मगध त्यागामुळे सौधर्मभर्गा
प्रत गेला. तेथून परीचि होऊन दन झाला व सदा वेळा साख्य
मताचा ब्राम्हण झाला

ततस्तसस्थायरेषु किल्ब्या साख्यो द्विजोऽभवत् ।

स्वर्गत्या विश्वनन्दी सन्नपि निग्रन्वदीक्षया ॥ ४७ ॥

नंतर अनेक तस व स्थावर योनीत जन्म घेऊन तो साख्य
मताचा ब्राम्हण झाला. पुढे स्वर्गातील देव होऊन विश्वनदी झाला.

त्रिष्टोऽन्त्यश्वभ्रगिंशो धर्मभूय ततःश्वसन् ।

सिंहोऽथ श्रावकत्वेनाद्यकल्पेऽथ ततःरथः ॥ ४८ ॥

नंतर देवगतीतून त्रिष्ट झाला. पुढे नमकगतीतून सिंह
झाला व मग देव होऊन विचारर झाला

त्रिपाष्टिस्मृतिशास्त्रम् ।

स्नानव हरिषेण सन्महाशुक्र तताऽभवत् ॥

प्रियमित्र सहस्रार नन्द छद्मच्युतेन्द्रताम् ॥ ४९ ॥

सगतीं न व्यवून हरिषेण वाला नहा देव होऊन प्रियमित्र
ज्ञात नंतर सहस्रार स्वर्गांत पाऊन नंद ज्ञात व मग , अच्युत
स्वर्गात इद्र शाळा

ततश्च्युतो विरज्यात्तसयम प्राप्य वैरलम् ।

तर्धिवृद्ध्य य सिद्धो महावीर नमामि तम् ॥ ५० ॥

तेथून च्यवन चो महाभार ज्ञात व रत्नाय पावून दीक्षा घन
न्यावर त्पाचरण करून त्यात करताना ज्ञात व त्याने धर्मतीर्थ
प्रसन्न करून सिद्धपद मिळवित त्या मी नमन करतो

गणभृत्पूर्ववृत्तसत्यसयमाययिमित्रिष ।

त्रिप्रियर्दीपरात्र्युयज्ञानिन इन्द्राभ्याम् ॥ ५१ ॥

वादिनश्चायिरा यथा श्राविता श्राविका गण ।

देवादेभ्यश्च तिर्यचस्तान्नुमस्नार्थनायकान् ॥ ५२ ॥

गणधर, चाक्षुर्माचे धारक, सामान्यमुनि, त्रयविज्ञानी,
त्रिक्रियाधर व मुनि, मन पर्यवज्ञानी, केनज्ञानी शमय्य आहे अमा
सर व ज्याच्या सन्मान वाचपट्ट मुनि व आयिरा श्रावक व श्राविका,
देवदेवी व तिर्यच प्राणी आहेत त्या तीव्रकरांना मी नमन कर ।.

इत्याशाधगृह्य त्रिपाष्टिस्मृतिनाम्नि महापुराणातस्तत्त्वसङ्ग्रहे

श्रीमहावीरपुराण चतुर्विंशम् ॥